

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΕΡΚ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Δ. Φ.
Καθηγητοῦ ἐν τῷ Διδασκαλείῳ τοῦ Ἀρσαλείου

1915
ΝΕΠ
ΒΙΟ

ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΝΕΠΩΤΟΣ ΒΙΟΙ ΕΠΙΦΑΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

40

Γ. ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

(ΒΙΒΛ. ΙΙΙ, ΚΕΦ. 82—104)

Κ. ΚΟΥΡΤΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΜΕΤΑ ΠΛΕΙΣΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ, ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΝ,
ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ Κ.Α.Π.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Β' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Κατὰ τὸ τελευταῖον πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ ΜΙΧΑΗΛ ΜΑΝΤΖΕΒΕΛΑΚΗΣ
1915

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν
μου εἶναι κλεψίτυπον.

Χρῆστος Κουζαβός

ΤΗ, ΙΕΡΑ, ΣΚΙΑ,
ΤΗΣ
ΣΕΒΑΣΤΗΣ ΜΟΥ ΜΗΤΡΟΣ ΜΑΡΙΑΣ
ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΤΑΥΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΝ
ΕΥΓΝΩΜΟΝΩΣ ΑΦΙΕΡΩ

© ΠΟΝΗΣΑΣ

Ἄρτι ἐδημοσιεύθη τὸ ἐν πολλοῖς καινοτομήσαν νέον πρόγραμμα τῶν μαθητῶν τοῦ ἐλληνικοῦ σχολείου καὶ γυμνασίου. Ἐν τούτῳ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν λατινικῶν ἐν τῇ Β' τάξει τοῦ γυμνασίου ὁρίζεται ἐριμνεΐα βίων τοῦ Κορνηλίου Νέπωτος, κεφαλαίων τινῶν τοῦ de bello civili τοῦ Ἰ. Καίσαρος καὶ τινῶν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Κουρτίου Ρούφου.

Ἵνα συντελέσωμεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος τούτου καὶ διευκολύνωμεν τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν μελέτην τῆς ὀριζομένης ὕλης προέβημεν εἰς ἔκδοσιν ἐν ἐνὶ τεύχει καταλλήλων βίων τοῦ Κορνηλίου Νέπωτος καὶ τοῦ ὀριζομένου μέρους ἐκ τοῦ de bello civili τοῦ Ἰ. Καίσαρος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων συγγραφέων δὲν συνίσταται εἰς ἀπλὴν μετάφρασιν, οὐδὲ σκοπεῖ μόνον τὴν κτήσιν περιουσίας λέξεων καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κανόνων τῆς γραμματικῆς, ἀλλὰ σκοπεῖ κυριώτατα τὴν γνῶσιν τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων, διὰ τοῦτο ἐπλουτίσαμεν τὴν ἔκδοσιν διὰ ποικιλωτάτων σημειώσεων γραμματικῶν, πραγματικῶν, ἱστορικῶν, γεωγραφικῶν κλπ. Ἐλπίζομεν, ὅτι ἡ παροῦσα ἔκδοσις θάπορῃ ὠφέλιμος τοῖς φίλοις μαθηταῖς, ὧν ἕνεκα ἀκριβῶς ἐγένετο, ὅτι θὰ διευκολύνη αὐτοὺς εἰς τὸ ἔργον τῶν καὶ θὰ καταστήσῃ εἰς αὐτοὺς προσφιλῆ τὰ κείμενα.

Γ. ΜΕΡΚ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΒΙΟΣ ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΝΕΠΩΤΟΣ

Ὁ Κορνήλιος Νέπωνς ἐγεννήθη περὶ τὸ 94 π. Χ. ἐν Ὀστιμία μικρῇ πόλει τῆς Ἰταλίας. Ἦτο σύγχρονος τοῦ Ἀττικοῦ, τοῦ Κικέρωνος καὶ τοῦ Κατούλλου καὶ ἀπέθανε μετ' αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Αὐγούστου. Ἔνεκα τῆς πρὸς τοὺς ἄνδρας τούτους φιλίας ἔσχεν τίσιν πρὸς τοὺς ἐπιφανεστάτους ἄνδρας τῶν χρόνων ἐκείνων.

Ἦτο ἀνὴρ χαρακτηρὸς ἀκεραίου καὶ φιλόπατρις. Ἐπεδόθη ἰδίᾳ εἰς ἱστορικὰς μελέτας καὶ ἔγραψε 1) *Χρονικὰ* πραγματευόμενα γεγονότα μυθολογικὰ καὶ ἱστορικὰ, 2) *Βίους ἐπιφανῶν ἀνδρῶν* (στρατηγῶν, ποιητῶν, ἱστορικῶν, δητόρων), 3) Βιβλίον περὶ *Μ. Πορκίου Κάτωνος* καὶ 4) *Παραδείγματα*, ἥτοι συλλογὴν ἱστορικῶν παραδειγμάτων.

Τούτων σφύζονται ὁ βίος τοῦ Μ. Πορκίου Κάτωνος ἐν ἐπιτομῇ, ὁ τοῦ Τ. Πομπωνίου Ἀττικοῦ καὶ βίοι τῶν ἐνδόξων στρατηγῶν τῶν ξένων ἔθνων.

Ὁ Αἰμίλιος Πρόβος, ὅφ' οὗ τὸ ὄνομα ἐφέρετο τὸ βιβλίον, τὸ περιέχον τοὺς βίους ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, γραμματικὸς τῶν χρόνων Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, ἐτήνεγκε πολλὰς μεταβολὰς εἰς τὸ κείμενον. ὡς τὴν ἐκτασιν δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν. Ἀλλὰ καίπερ ὑποστάν μεταβολὰς τὸ βιβλίον παραμένει ἀκόμη ἔργον ἀξιοσημεῖον τὸ διαφέρον τοῦ ἀναγνώστου διατηρεῖται πάντοτε ἀδιάπτωτον. Ἐμφερούμενος ὁ συγγραφεὺς μεγάλων ἰδεῶν, αἰσθάνεται ζωηρῶς ὅ,τι ἀναγράφει καὶ ζητεῖ νὰ καταστήσῃ τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ κοινωνοὺς τῶν εὐγενῶν συναισθημάτων, ὅφ' ὧν κατέχεται.

MILTIADES.

1. Ὁ Μιλτιάδης πέμπεται εἰς τὴν Χερσονήσον ὡς τύραννος. Οἱ κά-
τοιχοι τῆς Αἰήμων ἀγοῦνται τὰ ὑπαχθῶσιν εἰς αὐτόν.

Miltiades, Cimonis filius, Atheniensis, quum et *antiquitate generis* et gloria majorum et sua modestia unus omnium maxime floreret, eaque esset aetate, ut non jam solum de eo bene sperare, sed etiam confidere cives possent sui talem eum futurum, qualem cognitum judicarunt, accidit ut Athenienses Chersonesum colonos vellent mittere. *Cujus generis* quum magnus numerus esset, et multi ejus demigrationis peterent societatem, ex his delecti Delphos *deliberatum* missi sunt, qui consulerent *Apollinem* quo potissimum duce uterentur. Namque tum Thraces eas regiones tenebant, cum quibus armis erat dimicandum. His consulentibus *nominatim* Pythia praecepit ut Miltiadem imperatorem sibi sumerent; id si fecissent, incepta prospera *futura*. Hoc oraculi responso Miltiades cum delecta manu classe Chersonesum profectus, quum accessisset Lemnum et incolas ejus insulae sub potestatem redigere vellet Atheniensium, idque Lemnii sua sponte facerent postulasset, illi irridentes responderunt tum id se facturos quum ille, domo navibus proficiscens, vento *aquilone* venisset Lemnum. Hic enim ventus, ab *septentrionibus* oriens, adversum *tenet* Athenis proficiscentibus. Miltiades, morandi tempus non habens cursum direxit quo tendebat, *pervenitque* Chersonesum.

2. Γίνεται πόριος τῆς Χερσονήσου καὶ καταλαμβάνει τὴν Αἰήμον κα-
τὰς Κοκλάδας.

Ibi, brevi tempore, *barbarorum* copiis disjunctis, tota regione quam petierat potitus, loca castellis idonea communiit, multitudinem, quam secum duxerat, in agris collocavit crebrisque

excursionibus locupletavit. Neque minus in ea re prudentia quam felicitate adjutus est. Nam quum virtute militum devicisset hostium exercitus, summa æquitate res constituit atque ipse ibidem manere decrevit. Erat enim inter eos dignitate regia, quamvis carebat nomine neque id magis imperio quam justitia consecutus. Neque eo secius Atheniensibus, a quibus erat profectus, officia præstabat. Quibus rebus fiebat ut non minus eorum voluntate perpetuum imperium obtineret quam miserant, quam illorum cum quibus erat profectus. Chersoneso tali modo constituta, Lemnum revertitur et ex pacto postulat ut sibi urbem tradant: illi enim dixerant, quum vento borea domo profectus eo pervenisset, sese dedituros; se autem domum Chersonesi habere. Cares, qui tum Lemnum incolebant, etsi præter opinionem res ceciderat, tamen non dicto, sed secunda fortuna adversariorum capti, resistere ausi non sunt atque ex insula demigrarunt. Pari felicitate ceteras insulas, quæ Cyclades nominantur, sub Atheniensium redegit potestatem.

3. Ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, πορευομένου κατὰ τῶν Σκυθῶν, καὶ φυλάξῃ γέφυράν τινα ἐπὶ τοῦ Ιοννάρεως συμβουλεύει τοὺς συναδέλφους τοῦ καὶ ἀποινιάσῃ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν. Ἐμποδίζεται ὑπὸ τοῦ Ἰστιάου.

Eisdem temporibus, Persarum rex *Darius*, ex Asia in Europam exercitu trajecto, *Scythis* bellum inferre decrevit. Pontem fecit in *Histro* flumine, qua copias traduceret. Ejus pontis, dum ipse abesset, custodes reliquit principes, quos secum ex Ionia et Æolide duxerat, quibus singulis ipsorum urbium perpetua dederat imperia. Sic enim facillime putavit se Græca lingua loquentes, qui Asiam incolerent, sub sua retenturum potestate, si amicis suis oppida tuenda tradidisset, quibus, se oppresso, nulla spes salutis relinqueretur. In hoc fuit tum numero Miltiades, cui illa custodia crederetur. Hic, quum crebri afferrent nuntii male rem gerere Darium premiquè a Scythis, Miltiades hortatus est pontis custodēs ne a fortuna datam

occasionem liberandæ Græciæ dimitterent: nam si cum iis copiis, quas secum transportarat, interiisset Darius, non solum Europam fore tutam, sed etiam eos, [quī Asiam incolerent Græci genere.] liberos a Persarum futuros dominatione et periculo: id facile effici posse; ponte enim rescisso, *regem* vel hostium ferro vel inopia paucis diebus interiturum. Ad hoc consilium quum plerique accederent, *Histiæus Milesius* ne res conficeretur obstitit, dicens non idem ipsis, qui summas imperii tenerent, expedire et multitudini, quod Darii regno ipsorum niteretur dominatio; quo extincto, ipsos potestate expulsos civibus suis poenas duros; itaque adeo se abhorrere a ceterorum consilio, ut nihil putet ipsis utilius quam confirmari regnum Persarum. Hujus quum sententiam plurimi essent secuti, *Miltiades*, non dubitans tam multis consiliis ad regis aures consilia sua perventura, Chersonesum reliquit ac rursus Athenas demigravit. Cujus ratio etsi non valuit, tamen magnopere est laudanda, quum amicior omnium libertati quam suae fuerit dominationi.

4. Τοῦ Δαρείου παρασχευαζομένου, ἵνα προσβάλλῃ τὴν Ἑλλάδα, ὁ Μιλτιάδης πείθει τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, ἵνα ἐτοιμασθῶσιν.

Darius autem quum ex Europa in Asiam redisset, hortantibus amicis ut Graeciam redigeret in suam potestatem, classem quingentarum navium comparavit eique *Datim* praefecit et *Artaphernem*, hisque ducenta peditum, decem equitum millia dedit, causam interserens se hostem esse Atheniensibus, quod eorum auxilio Iones *Sardis* expugnassent suaeque praesidia interfecissent. Illi praefecti regii, classe ad Eubœam appulsa, celeriter *Eretriam* ceperunt, omnesque ejus gentis cives abreptos in Asian ad regem miserunt. Inde ad Atticam accesserunt ac suas copias in campum Marathona deduxerunt. Is est ab oppido circiter millia passuum *decem*. Hoc tumultu Athenienses tam propinquo tamque magno permoti auxilium nusquam nisi a Lacedaemoniis petiverunt, Philippumque, cursorem ejus

generis qui *hemerodromæ* vocantur, Lacedaemonem miserunt, ut nuntiaret quam celeri opus esset auxilio. Domi autem creant decem *praetores* qui exercitui praecessent, in eis Miltiadem. Inter quos magna fuit contentio, utrum mœnibus se defenderent, an obviam irent hostibus acieque decernerent. Unus Miltiades maxime nitebatur, ut primo quoque *tempore* castra fierent: id si factum esset, et civibus animum accessurum, quum viderent de eorum virtute non desperari, et hostes eadem re fore tardi-ores, si animadverterent auderi adversus se tam exiguis copiis dimicari.

5. Νικῶ τὸν Λακεῖον ἐν Μαραθῶνι.

Hoc in tempore nulla civitas Atheniensibus auxilio fuit, praeter Plataeenses. Ea mille misit militum. Itaque horum adventu decem millia armatorum completa sunt; quæ manus mirabili flagrabat pugnandi cupiditate. Quo factum est ut plus quam collegæ Miltiades valeret. Ejus ergo auctoritate impulsī Athenienses copias ex urbe eduxerunt, locoque idoneo castra fecerunt. Dein postero die sub monte radicibus, acie regione instructa non *apertissima*, prœlium commiserunt (namque arbores multis locis erant *rarae*), hoc consilio ut et montium altitudine tegerentur et arborum *tractu* equitatus hostium impeditur, ne multitudine clauderentur. Datis, etsi non æquum locum videbat suis, tamen fretus numero copiarum suarum configere cupiebat, eoque magis, quod, priusquam *Lacedaemonii* subsidio venirent, dimicare utile arbitrabatur. Itaque in aciem peditum *centum*, equitum decem millia produxit, proeliumque commisit. In quo tanto plus virtute valuerunt Athenienses, ut decem plicem numerum hostium profligarent adeoque perterruerint, ut Persae non castra, sed naves petierint. Qua pugna nihil adhuc exstitit nobilius: nulla enim unquam tam exigua manus tantas opes *prostravit*.

ἦ. Ἀμείβεται διὰ τὴν νίκην ταύτην.

Cujus victoriae non *alienum* videtur quale praeium Miltiadi sit tributum docere, quo facilius intelligi possit eandem omnium civitatum esse naturam. Ut enim populi Romani honores quondam fuerunt rari et tenues, ob eamque causam gloriosi, nunc autem effusi atque obsoleti, sic olim apud Athenienses fuisse reperimus. Namque huic Miltiadi, qui Athenas et Graeciam liberarat, talis honos tributus est, in porticu, quae *Pocile* vocatur, quum pugna *depingeretur* Marathoniam, it in decem praetorum numero prima ejus imago poneretur sive hortaretur milites proeliumque committeret. Idem ille populus, posteaquam majus imperium ~~est~~ nactus et largitione magistratuum corruptus est, ~~trecentas st.~~ *trecentas st.* *Dracmas* Demetrio *Phaere* decrevit.

7. Ἀνατεθέντος αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἵνα τιμωρήσῃ τὰς νήσους, αἵτινες εἶχον βοηθήσῃ τοὺς βαρβάρους, ἀποτυγχάνει ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Πάρου, καιαδικάζεται εἰς πρόστιμον καὶ ἀποθνήσκει ἐν τῇ φυλακῇ.

Post hoc proelium classem septuaginta navium Athenienses eidem Miltiadi dederunt, ut insulas, quae barbaros adjuverant, bello persequeretur. Quo in imperio plerasque ad officium redire coegit, nonnullas vi expugnavit. Ex his Parum insulam, opibus elatam, quum oratione reconciliare non posset, copias e navibus eduxit, urbem operibus clausit omni que comitatu privavit; dein *vineis* ac *testudinibus* constitutis propius muros accessit. Quum jam in eo esset ut oppido potiretur, procul in *continenti* lucus, qui ex insula conspiciebatur, nescio quo casu nocturno tempore incensus est. Cujus flamma ut ab oppidanis et oppugnatoribus est visa, utrisque venit in opinionem signum a classiariis regis datum. Quo factum est ut et Parii a deditione deterrerentur, et Miltiades timens ne classis regia adveniret, incensis operibus quae statuerat, cum totidem

navibus atque erat profectus, Athenas magna cum offensione civium suorum rediret. Accusatus ergo est prodicionis, quod quum Parum expugnare posset, a rege corruptus, infectis rebus discessisset. Eo tempore aeger erat vulneribus, quae in oppugnando oppido acceperat. Itaque, quoniam ipse pro se dicere non posset, verba fecit frater ejus Stesagoras. Causa cognita capitis absolutus, pecunia multatus est, eaque lisquinquaginta talentis aestimata est, quantus in classem sumptus factus erat. Hanc pecuniam quod solvere in praesentia non poterat, in vincula publica coniectus est, ibique diem obiit supremum.

8. Ἀληθὴς αἰτία τῆς καταδίκης αὐτοῦ.

Hic etsi crimine *Pario* est accusatus, tamen alia causa fuit damnationis. Namque Athenienses propter Pisistrati tyrannidem, quae paucis annis *ante* fuerat, omnium civium suorum potentiam extimescebant. Miltiades, multum in imperiis *magistratibusque* versatus, non videbatur posse esse privatus, praesertim quum consuetudine ad imperii cupiditatem trahi *videretur*. Nam in Chersoneso omnes illos quos habitarat annos perpetuam obtinuerat dominationem tyrannusque fuerat appellatus, sed justus: non erat enim vi consecutus, sed suorum voluntate, eamque potestatem bonitate retinebat. Omnes autem et dicuntur et habentur tyranni, qui potestate sunt perpetua in ea civitate quae libertate usa est. Sed in Miltiade erat quum summa humanitas, tum mira communitas, ut nemo tam humilis esset, cui non ad eum aditus pateret: magna auctoritas apud omnes civitates, nobile nomen, laus rei militaris maxima. Haec populus respiciens, maluit illum innoxium plecti quam se diutius esse in timore.

AGESILAUS

1. Ὁ Ἀγησίλαος ἐρίζει περὶ τοῦ θρόνου πρὸς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Λεωτυχίδην.

Agesilaus Lacedæmonius quum a ceteris scriptoribus, tum eximie a Xenophonte Socratico collaudatus est : eo enim usus est familiarissime. Hic primum de regno cum *Leotychide*, fratris filio, habuit contentionem. Mos erat enim a majoribus Lacedæmoniis traditus, ut duos haberent semper reges, nomine magis quam imperio, ex duabus familiis Procli et *Eurystenis*, qui *principes* ex progenie Herculis Spartae reges fuerunt. *Horum* ex altera in alterius familie locum fieri non *licebat*: ita utraque suum retinebat ordinem. Primum ratio habebatur qui maximus natu esset ex liberis ejus qui regnans decessisset; *sin* is virilem sexum non reliquisset, tum deligebatur qui proximus esset propinquitate. Mortuus erat Agis rex, frater Agesilai: filium reliquerat Leotychidem, quem ille natum non agnorat eundem moriens suum esse dixerat. Is de honore regni cum Agesilao, patruo suo, contendit, neque id, quod petivit, consecutus est. Nam, Lysandro suffragante, homine, ut ostendimus supra, factioso et his temporibus potente, Agesilaus antelatus est.

2. Ἐκστρατεία εἰς Ἀσίαν. Ὁ Ἀγησίλαος εὐλαβεῖται τὴν μετὰ τοῦ Τισσαφέρνηους συναρθεῖσαν ἐπεχειρίαν παρὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ.

Hic simul atque imperii potitus est, persuasit Lacedæmoniis ut exercitus emitterent in Asiam bellumque regi facerent, docens satius esse in Asia quam in Europa dimicari. Namque fama exierat Artaxerxen comparare classes pedestresque exercitus, quos in Græciam mitteret. Data potestate, tanta celeritate usus est, ut prius in Asiam cum copiis pervenerit, quam regii satrapæ eum scirent profectum. Quo factum est ut omnes imparatos imprudentesque offenderet. Id ut cognovit Tissaphernes, qui summum impe-

rium tum inter praefectos habebat regiones, indutias a *Lacedaemoniis* petivit, simulans se dare operam ut *Lacedaemoniis* cum rege *conveniret*, re autem vera ad copias comparandas, *casque* impetravit trimenstres. Juravit autem uterque se sine dolo indutias conservaturum. In qua pactione summa fide mansit Agesilaus; contra ea Tissaphernes nihil aliud quam bellum comparavit. Id etsi sentiebat Laco, tamen iusjurandum servabat multumque in eo se consequi dicebat, quod Tissaphernes, per iurio suo, et homines suis rebus abalienaret et deos sibi iratos redderet; se autem conservata religione confirmare exercitum, quum animadverteret *deum* numen facere *secum* hominesque sibi conciliari amiciores, quod iis studere consuescent quos conservare fidem viderent.

3. *Λεηλατεῖ τὴν Φρυγίαν, διαχειμάζει ἐν Ἐφέσῳ καὶ ἀσπεῖ ἐν ταύτῃ τὸν στρατόν του. Ἐπιτυχία τοῦ Ἀγησιλάου ἐν Ἀσίᾳ.*

Postquam indutiarum praeteriit dies, barbarus non dubitans quod ipsius erant plurima domicilia in Caria et ea regio his temporibus multo putabatur locupletissima, eo potissimum hostes impetum facturos, omnes suas copias eo contraxerat. At Agesilaus in *Phrygiam* se *convertit*, eamque prius depopulatus est, quam Tissaphernes usquam se moveret. Magna praeda militibus locupletatis, Ephesum hiematum exercitum reduxit, atque ibi officinis armorum institutis, magna industria bellum apparavit. Et, quo studiosius armarentur insignisque ornarentur, praemia proposuit, quibus donarentur quorum egregia in ea re fuisset industria. Fecit idem in exercitationum generibus, ut, qui ceteris praestitissent, eos magnis afficeret muneribus. His igitur rebus effecit ut et ornatissimum et exercitatissimum haberet exercitum. Huic quum tempus esset visum copias extrahere ex hibernaculis, vidit, si quo esset iter facturum palam pronuntiasset, hostes non credituros aliasque regiones praesidiis occupaturos neque dubituros aliud eum facturum ac pronuntiasset. Itaque quum ille Sardis iturum se dixisset, Tissaphernes eandem Cariam

defendendam putavit. In quo quum eum opinio fefellisset victumque se vidisset consilio, sero suis praesidio profectus est. Nam quum illo venisset, jam Agesilaus, multis locis expugnatis, magna erat praeda potitus. Laco autem quum videret hostes equitatu superare, nunquam in campo sui fecit *potestatem* et iis locis manum conseruit, quibus plus pedestres copiae valerent. Pepulit ergo, quotienscumque congressus est, multo majores adversariorum copias et sic in Asia versatus est, ut omnium opinione victor duceretur.

4. Ἀνακλιθὲς εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ νικᾷ τοὺς Βοιωτοὺς καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἐν Κορωνεῖ.

Hic quum jam animo meditaretur proficisci in Persas et ipsum regem adoriri, nuntius ei domo venit ephorum missu, bellum Athenienses et Bæotos indixisse Lacedaemoniis; quare venire ne dubitaret. In hoc non minus ejus *pictas* suspicienda est quam virtus bellica: qui quum victori praeesset exercitui maximamque haberet fiduciam regni Persarum *potiundi*, tanta modestia dicto audiens fuit jussis absentium magistratuum, ut si privatus in *comitio* esset Spartaë. Cujus exemplum utinam imperatores *nostri* sequi voluissent! Sed illuc redeamus. Agesilaus opulentissimo regno praeposuit bonam existimationem, multoque gloriosius duxit si institutis patriae paruisset, quam si bello superasset Asiam. Hac igitur mente Hellespontum copias trajecit, tantaque usus est celeritate, ut, quod iter *Xerxes* anno *vertente* confecerat, hic transierit triginta diebus. Quum jam haud ita longe abesset a Peloponneso, obsistere ei conati sunt Athenienses et Bæotii, ceterique eorum *socii* apud *Coroneam*: quos omnes gravi prælio vicit. Hujus victoriae vel maxima fuit laus quod, quum plerique ex fugase in templum Minervæ conjecissent quaerereturque ab eo quid iis vellet fieri, etsi aliquot vulnera acceperat eo pœlio et iratus volebatur omnibus qui adversus arma tulerant, tamen antetulit iræ religionem et eos vetuit violari. Neque

vero hoc solum in Graecia fecit, ut templa deorum sancta haberet, sed etiam apud barbaros summa *religione* omnia simulacra arasque conservavit. Itaque praedicabat mirari se non *sacrilegorum* numero haberi qui supplicibus *eorum* nocuissent, aut non gravioribus poenis affici qui religionem minuerent, quam qui fana spoliarent.

5. Νικήσας ἐν τῷ Κορινθιακῷ πολέμῳ, λυπεῖται διὰ τὸ χυθὲν Ἑλληνιστὸν αἷμα.

Post hoc proelium, collatum omne bellum est circo Corinthum ideoque Corinthium est appellatum. Hic quum una pugna decem millia hostium Agesilao *duce* cecidissent eoque facto opes adversariorum debilitatae viderentur, tantum abfuit ab insolentia gloriae, ut commiseratus sit fortunam Graeciae, quod tam multi a se victi vitio adversariorum concidissent: namque illa multitudine, si sana mens esset Graeciae, supplicium Persas dare potuisset. Idem quum adversarios intra moenia compulisset, et, ut Corinthum oppugnaret, multi hortarentur, negavit id suae *virtuti* convenire: se enim eum esse, qui ad officium peccantes redire cogeret, non qui urbes nobilissimas expugnaret Graeciae. «Nam si, inquit, eos extinguere voluerimus qui nobiscum adversus barbaros steterunt, nosmet ipsi nos expugnaverimus illis quiescentibus. Quo facto sine *negotio*, quum voluerint, nos oppriment».

6. Ἀγορεύεται ὁ μεταβῆ εἰς τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων καὶ ἀναγκάζει διὰ δεξιῶν στρατηγήματος τοὺς Θηβαίους τὴν λύσασαι τὴν πολιορκίαν τῆς Σπάρτης.

Interim accidit illa calamitas apud Leuctra Lacedaemoniis; quo ne proficisceretur, quum a plerisque ad exeundum premeretur, ut si de *exitu* divinaret, exire noluit. Idem, quum Epaminondas Spartam oppugnaret essetque sine *muris* oppidum, talem se imperatorem praeiuit, ut eo tempore omnibus apparuerit, nisi ille fuisset, Spartam futuram non fuisse. In

quo quidem discrimine celeritas ejus consilii saluti fuit universis. Nam quum quidam adolescentuli, hostium adventu perterriti, ad Thebanos transfugere vellent et locum extra urbem editum cepissent, Agesilaus, qui perniciosissimum fore videret, si animadversum esset quemquam ad hostes transfugere conari, cum suis eo venit atque, ut si bono animo fecissent, laudavit consilium eorum, quod eum locum occupassent: id se quoque fieri debere animadvertisse. Sic adolescentes simulata laudatione recuperavit, et, adjunctis de *suis* comitibus, locum tutum reliquit. Namque illi, aucti numero eorum qui expertes erant consilii, commovere se non sunt ausi eoque libentius quod latere arbitrabantur quae cogitaverant.

7. Βοηθεῖ τὴν πατρίδα αὐτοῦ δι' ἰδίων χρημάτων.

Sine dubio post Leuctricam pugnam Lacedaemonii se nunquam refecerunt neque pristinum imperium recuperarunt, quum interim nunquam Agesilaus destitit, quibuscumque rebus posset, patriam juvare. Nam quum praecipue Lacedaemonii indigerent pecunia, ille omnibus, qui a rege *defecerant*, praesidio fuit; a quibus magna donatus pecunia patriam sublevavit. Atque in hoc illud in primis fuit admirabile, quum maxima munera ei ab regibus ac *dynastis* civitatibusque conferrentur, quod nihil unquam domum suam contulit, nihil de victu, nihil de vestitu Laconum mutavit. Domo *eadem* fuit contentus qua Eurysthenes, progenitor majorum *suorum*, fuerat usus: quam qui intrarat, nullum signum *libidinis* nullum luxuriae videre poterat, contra ea, plurima patientiae atque abstinentiae: sic enim erat instructa, ut in nulla re differret cujusvis inopis atque privati.

8. Ἡ δυσμορφία τοῦ Ἀγησιλάου καὶ ἡ ἀπλότης αὐτοῦ λοιδοροῦντος ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Θάνατος αὐτοῦ.

Atque hic tantus vir, ut naturam fautricem habuerat in tribuendis animi virtutibus, sic maleficam nactus est in cor-

pore fingendo. Nam et statura fuit humili et corpore exiguo et claudus altero pede. Quae res etiam nonnullam afferebat deformitatem, atque ignoti, faciem ejus quum intuerentur, contemnebant; qui autem virtutes noverant, non poterant admirari satis. Quod ei usu venit, quum annorum octoginta subsidio *Tacho* in Aegyptum iisset et in *acta* cum suis accubuisset sine ullo tecto stratumque haberet tale, ut terra tecta esset stramentis neque *huc* amplius quum pell's esset injecta, eodemque comites omnes accubuissent, vestitu humili atque obsoleto, et eorum ornatus non modo in his regem neminem significaret, sed homines esse non *beatissimos* suspicionem praeberet. Hujus de adventu fama quum ad *regios* esset perlata, celeriter munera eo cujusque generis sunt allata. His quaerentibus Agesilaum vix fides facta est unum esse ex iis qui tum accubabant. Qui quum regis *verbis*, quae attulerant, dedissent, ille praeter vitulinam et ejusmodi genera *obsonii*, quae praesens tempus desiderabat, nihil accepit; unguenta, coronas secundamque *mensam* servis dispertiit, cetera referri jussit. Quo facto eum barbari magis etiam contempserunt, quod eum ignorantia bonarum rerum illa potissimum sumpsisse arbitrabantur. Hic quum ex Aegypto reverteretur, donatus a rege Nectanabide ducentis viginti talentis, quae ille muneri populo suo daret, venissetque in portum, qui *Menelai* vocatur, jacens inter *Cyrenas* et Aegyptum, in morbum implicitus *decessit*. Ibi eum amici, quo Spartam facilius perferre possent, quod mel non habebant, cera *circumfuderunt*, atque ita domum rettulerunt.

EUMENES

1. Ὁ Εὐμένης, γραμματεὺς κατὰ πρῶτον τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, διορίζεται ὑπαρχος.

Eumenes, *Cardianus*. Hujus si virtuti par data esset fortuna, non ille quidem major fuisset, sed multo illustrior atque

Βίοι ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, διὰ τὴν Β' τάξιν τοῦ Γυμνασίου 2

etiam honoratior, quod magnos homines virtute metimur, non fortuna. Nam quum aetas ejus incidisset in ea tempora, quibus Macedones florerent, multum ei detraxit inter eos viventi, quod alienae erat civitatis, neque aliud huic defuit quam *generosa* stirps. Etsi ille *domestico* summo genere erat, tamen Macedones eum sibi aliquando anteponi indigne ferebant, neque tamen non patiebantur. Vincebat enim omnes cura, vigilantia, patientia, calliditate et celeritate ingenii. Hic *peradulescentulus* ad amicitiam accessit Philippi, *Amyntae* filii, brevique tempore in intimam pervenit familiaritatem. Fulgebatur enim jam in adolescentulo indoles virtutis. Itaque eum habuit ad manum, scribae loco, quod multo apud Graecos honorificentius est quam apud Romanos. Namque apud nos vera sicut sunt, mercenarii scribae existimantur; at apud illos e contrario nemo ad id officium admittitur nisi honesto loco, et fide et industria cognita, quod necesse est omnium consiliorum eum esse participem. Hunc locum tenuit amicitiae apud Philippum annos septem. Illo interfecto, eodem gradu fuit apud Alexandrum annos tredecim. Novissimo tempore praefuit etiam *allerae* equitum alae, quae *Hetaerice* appellabatur. Utrique autem in consilio semper affuit, et omnium rerum habitus est particeps.

2. Ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τῆς Καππαδοκίας προσελκύνει τὴν ἀγάπην τοῦ Περδίκκου.

Alexandro Babylone mortuo, quum *regna* singulis familiaribus dispertirentur et summa rerum tradita esset tuenda eidem, cui Alexander moriens annulum suum dederat, *Perdiccae* (ex quo omnes conjecerant eum regnum ei commisisse, quoad liberi ejus in suam tutelam pervenissent: aberat enim *Grateros* et *Antipater* qui antecedere hunc videbantur; mortuus erat *Hephaestio*, quem *unum* Alexander, quod facile intelligi posset, plurimi fecerat), hoc tempore data est Eumeni Cappadocia, sive potius *dicta*: nam tum in hostium erat po-

testat. Hunc sibi Perdiceas adjunxerat magno studio, quod in homine fidem et industriam magnam videbat, non dubitans, si eum pellexisset, magno usui fore sibi in iis rebus quas apparatus. Cogitabat enim, quod fere omnes in magnis imperiis concupiscunt, omnium partes corripere atque complecti. Neque vero hoc ille solus fecit, sed ceteri quoque omnes qui Alexandri fuerant amici. Primus *Leonnatus* Macedoniam praeoccupare destinavit. Is multis magnisque pollicitationibus persuadere Eumeni studuit, ut Perdiceam desereret ac secum fieret societatem. Quum perducere eum non posset, interficere conatus est; et fecisset, nisi ille clam noctu ex praesidiis ejus effugisset.

3. Ὁ Περδίκκας ἀντιπάσσει αὐτὸν κατὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐχθρῶν του.

Interim conflata sunt illa bella, quae ad internecionem post Alexandri mortem gesta sunt, omnesque concurrerunt ad Perdiceam opprimendum. Quem etsi infirmum videbat, quod unus omnibus resistere cogeatur, tamen amicum non deseruit, neque salutis quam fidei fuit cupidior. Praefecerat hunc Perdiceas ei parti *Asiae* quae inter Taurum montem jacet atque Hellespontum, et illum unum opposuerat Europaeis adversariis; ipse Aegyptum oppugnatum adversus *Ptolemaeum* erat profectus. Eumenes, quum neque magnas copias neque firmas haberet, quod et inexercitatae et non multo ante erant contractae, adventare autem dicerentur Hellespontumque transisse Antipater et Crateros magno cum exercitu Macedonum, viri quum claritate tum usu belli praestantes (Macedones vero milites ea tum erant fama, qua nunc Romani feruntur: etenim semper habiti sunt fortissimi qui summam imperii potirentur: Eumenes intelligebat, si copiae suae cognoscent adversus quos ducerentur, non modo non ituras, sed simul cum nuntio dilapsuras. Itaque hoc ei visum est prudentissimum, ut devii itineribus milites duceret, in quibus vera audire non possent, et his persuaderet se contra quosdam barbaros proficisci. Atque

tenuit hoc propositum et prius in aciem exercitum eduxit praeliumque commisit, quam milites sui scirent cum quibus arma conferrent. Effecit etiam illud locorum *praecoccupatione*, ut equitatu potius dimicaret, quo plus valebat, quam peditatu, quo erat deteriore.

4. *Μάχη Εὐμένους καὶ Νεοπτολέμου θάνατος καὶ κηδεία τοῦ Κρατέρου.*

Quorum acerrimo concursu quum magnam partem diei esset pugnatum, cadit Crateros dux et *Neoptolemus*, qui secundum locum imperii tenebat. Cum hoc concurrat ipse Eumenes. Qui quum inter se complexi in terram ex equis decidissent, ut facile intelligi possent inimica *mente* contendisse animoque magis etiam pugnasse quam corpore, non prius distracti sunt quam alterum anima relinqueret. Ab hoc aliquot plagis Eumenes vulneratur, neque eo magis ex praelio excessit, sed acrius hostes *institit*. Hic equitibus profligatis, interfecto duce Cratero, multis praeterea et maxime nobilibus captis, pedester exercitus, quod in ea loca erat deductus ut invito Eumene elabi non posset, pacem ab eo petit. Quam quum impetrasset, in fide non mansit et se, simul ac potuit, ad Antipatrum recepit. Eumenes Craterum, ex acie semivivum elatum, recreare studuit : quum id non posset, pro hominis dignitate proque pristina amicitia (namque illo usus erat, Alexandro vivo, familiariter), amplo funere *extulit* ossaque in Macedoniam uxori ejus ac liberis remisit.

5. *Ὁ Εὐμένης καταδικάζεται ἀπὸν εἰς θάνατον. Ἀποκλεισθεὶς εἰς τὸ φρούριον τῶν Νώρων διαφεύγει διὰ στρατηγῆματος σὺν τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ.*

Haec dum apud Hellespontum geruntur, Perdicas apud Nilum flumen interficitur a *Seleuco* et *Antigene* rerumque summa ad Antipatrum defertur. Hic, qui deseruerant, exercitu suffragium *ferente*, capitis absentes damnantur, in his Eu-

menes. Hac ille percussus plaga non succubuit, neque eo setius bellum administravit. Sed exiles res animi magnitudinem, etsi non frangebant, tamen minuebant. Hunc persequens *Antigonus*, quum omni genere copiarum abundaret, saepe in itineribus vexabatur, neque unquam ad manum accedere licebat, nisi iis locis, quibus pauci multis possent resistere. Sed extremo tempore, quum consilio capi non posset, multitudine circumitus est. Hinc tamen, multis suis amissis, se expedit et in castellum Phrygiae, quod *Nora* appellatur, confugit. In quo quum circum sederetur et vereretur, ne uno loco manens mititares perderet, quod spatium non esset agitandi, callidum fuit ejus inventum, quemadmodum stans jumentum concal fieri exerceique posset, quo libentius et cibo uteretur et a corporis motu non removeretur. Substringebat caput loro altius, quam ut prioribus pedibus plane terram posset attingere: deinde post verberibus cogebat exsultare et calces remittere. Qui motus non minus sudorem excutiebat, quam si in spatio decurreret. Quo factum est, quod omnibus mirabile est visum, ut aequae jumenta nitida ex castello educeret, quum complures menses in obsidione fuisset, ac si in campestribus ea locis habuisset. In hac conclusione, quotiescumque voluit, apparatus et munitiones Antigoni alias incendit, alias disjecit. Tenuit autem se uno loco quandiu hiems fuit, quod castra sub *dīvo* habere non poterat. Ver appropinquabat: simulata deditione, dum de condicionibus tractat, praefectis Antigoni *imposuit* seque ac suos omnes extraxit incolumes.

6. Ὁ Εὐμένης ὑπερασπίζει τὰ συμφέροντα τῆς Ὀλυμπιάδος καὶ τῶν τέκνων τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ad hunc *Olympias*, mater quae fuerat *Alexandri*, quum litteras et nuntios misisset in Asiam consultum, *utrum repetitum* in Macedoniam veniret (nam tum in Epiro habitabat) et eas *res* occuparet, huic ille primum suasit, ne se moveret et exspectaret quoad *Alexandri filius* regnum adipisceretur; sin

aliqua cupiditate raperetur in Macedoniam, oblivisceretur omnium injuriarum et in neminem acerbiorē uteretur imperio. Horum illa nihil fecit. Nam et in Macedoniam profecta est et ibi crudelissime se gessit. Petit autem ab Eumene absente, ne pateretur Philippi domus ac familiae inimicissimos stirpem quoque interimere ferretque opem liberis Alexandri. Quam veniam si daret, quamprimum exercitus pararet, quos sibi subsidio adduceret. Id quo facilius faceret, se omnibus praefectis, qui in officio manebant, misisse litteras, ut ei parerent ejusque consiliis uterentur. His rebus Eumenes permotus satius duxit, si ita tulisset fortuna, perire bene *meritis* referentem gratiam quam ingratum vivere.

7. Παρασκευάζεται διὰ τὸν κατὰ τοῦ Ἀντιγόρου πόλεμον.

Itaque copias contraxit, bellum adversus Antigonum comparavit. Quod una erant Macedones complures nobiles, in his *Peucestes*, qui corporis custos fuerat Alexandritum autem obtinebat Persidem, et Antigenes, cujus sub imperio *phalanx* erat Macedonum, verens, quam tamen effugere non potuit, si potius ipse alienigena summi imperii potiretur quam alii Macedonum, quorum ibi erat multitudo, in *principiis* Alexandri nomine tabernaculum statuit in eoque sellam auream cum sceptro ac diademate jussit poni, eoque omnes quotidie convenire, ut ibi de summis rebus consilia caperentur, credens minore se invidia fore, si specie imperii nominisque simulatione Alexandri bellum videretur administrari. Quod effecit. Nam quum non ad Eumenis principia, sed ad regia conveniretur atque ibi de rebus deliberatur, quodam modo latebat, quum tamen per eum unum gererentur omnia,

8. Νικᾷ τὸν Ἀντίγονον, ἀλλὰ ἀναζόπτεται ὑπὸ τῆς ἀπειθαρχίας τῶν παλαιῶν στρατιωτῶν.

Hic in *Paratatis* cum Antigono confligit, non acie instructa, sed in itinere, eumque male acceptum in *Medeiam* hiemans.

tum coegit redire. Ipse in finitima regione Persidis *hiematum* copias divisit, non ut voluit, sed ut militum cogebat voluntas. Namque illa phalanx Alexandri Magni, quae Asiam peragrarat deviceratque Persas, inveterata quum gloria tum etiam licentia, non parere se ducibus, sed imperare postulabat, ut nunc *veterani* faciunt nostri. Itaque periculum est ne faciant, quod illi fecerunt, sua intemperantia nimiaque licentia ut omnia perdant neque minus eos, cum quibus steterint, quam adversus quos fecerint. Quod si quis *illorum* veteranorum legat facta, paria horum cognoscat, neque rem ullam nisi tempus *interesse* iudicet. Sed ad illos revertar. Hiberna sumpserant non ad usum belli, sed ad ipsorum luxuriam, longeque inter se discesserant. Hoc Antigonus quum comperisset intelligeretque se parem non esse paratis adversariis, statuit aliquid sibi consilii noviesse capiendum. Duae erant viae *qua* ex Medis, ubi ille hiemabat, ad adversariorum hibernacula posset perveniri. Quarum brevior per loca deserta quae nemo incolebat propter aquae inopiam, ceterum dierum erat fere decem : illa autem, qua omnes commeabant, altero tanto longiorem habebat anfractum, sed erat copiosa omniumque rerum abundans. Hac si proficisceretur, intelligebat prius adversarios *rescituros* de suo adventu, quam ipse tertiam partem confecisset itinervis; sin per loca contendere sperabat se *imprudentem* hostem oppressurum. Ad hanc rem conficiendam imperavit quam plurimos utres atque etiam culleos comparari, post haec pabulum, praeterea cibaria cocta dierum decem, ut quam minime fieret ignis in castris. Iter quo habeat, omnes celat. Sic paratus, qua constituerat, proficiscitur.

9. Ἐπιβραδύνει διὰ πανουργίας τὴν ταχέαν πορείαν τοῦ Ἀντιγόνου.

Dimidium fere spatium confecerat, quum ex fumo castrorum *eius* suspicio allata est ad Eumenem, hostem appropinquare. Conveniunt duces : quaeritur quid opus sit facto. Intelligebant omnes tam celeriter copias ipsorum contrahi non

posse, quam Antigonus affuturus videbatur. Hic, omnibus titubantibus et de rebus summis desperantibus, Eumenes ait, «si celeritatem velint adhibere et imperata facere, quod ante non fecerint, se rem expediturum. Nam quod diebus quinque hostis *transisse* posset, se effecturum: ut non minus totidem dierum spatio retardaretur: quare circumirent, suas quisque contraheret copias.» Ad Antigoni autem refrenandum impetum tale capit consilium. Certos mittit homines ad infimos montes, qui obvii eant itineri adversariorum, hisque praecepit, ut prima nocte, quam latissime possint, ignes faciant quam maximos atque hos secunda *vigilia* minuant, tertia perexiguos reddant et, assimulata castrorum consuetudine, suspicionem injiciant hostibus, his locis esse castra ac de eorum adventu esse praenuntiatum; idemque postera nocte faciant. Quibus imperatum erat, diligenter praeceptum eurant. Antigonus, tenebris obortis, ignes conspicatur; credit de suo adventu esse auditum et adversarios illuc suas contraxisse copias. Mutat consilium et, quoniam imprudentes adoriri non posset, flectit iter suum et illum anfractum longiorem copiosae viae capit, ibique diem unum opperitur, ad lassitudinem sedandam militum ac reficienda jumenta, quo integriore exercitu decerneret.

10. Ὁ Εὐμένης προδοθεὶς ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν συλλαμβάνεται.

Sic Eumenes callidum imperatorem vicit consilio celeritatemque impedivit ejus, neque tamen multum profecit. Nam invidia ducum, cum quibus erat, perfidiaque Macedonum veteranorum, quum superior proelio discessisset, Antigono est deditus, quum exercitus ei ter ante, separatim temporibus, jurasset se eum defensurum neque unquam deserturum. Sed tanta fuit nonnullorum virtutis obtrectatio, ut fidem amittere mallent quam eum non perdere. Atque hunc Antigonus, quum ei fuisset infestissimus, conservasset, si per suos esset licitum, quod ab nullo se plus adjuvari posse intelligebat in iis rebus, quas impendere jam apparebat omnibus. Imminebant enim

Seleucus, *Lysimachus*, Ptolemaeus, opibus jam valentes, cum quibus ei de summis *rebus* erat dimicandum. Sed non passi sunt ii, qui circa erant, quod videbant, Eumene récepto, omnes prae illo parvifuturos. Ipse autem Antigonus adeo erat incensus, ut nisi magna spe maximarum rerum leniri non posset.

11. Ἀποζαμὼν ἐν τῇ αἰχμαλώτῃ ζητεῖ παρὰ τοῦ Ἀντιγόνοῦ τὴν ἑλευθερίαν ἢ τὸν θάνατον.

Itaque, quum eum in custodiam *dedisset* et praefectus custodum quaesisset quemadmodum servari vellet: «Ut acerrimum, inquit, leonem, aut ferocissimum elephantum.» Nondum enim statuerat conservaret eum necne. Veniebat autem ad Eumenem utrumque genus hominum, et qui propter odium, fructum oculis ex ejus casu capere vellent, et qui, propter veterem amicitiam, colloqui consolarique euperent; multi etiam qui ejus formam cognoscere studebant, qualis esset quem tam diu tamque valde timuissent, cujus in perniciem positam spem habuissent victoriae. At Eumenes quum diutius in vinculis esset, ait *Onomarcho*, penes quem summa imperii erat custodiae, se mirari, quare jam tertium diem sic teneretur; non enim hoc convenire Antigoni prudentiae, ut sic *deuteretur* victo; quin interfici aut missum fieri juberet. Hic quum ferocius Onomarcho loqui videretur: «Quid? tu, inquit, animo si isto eras, cur non in proelio cecidisti potius quam in potestatem inimici venires?» Huic Eumenes: «Utinam quidem istud evenisset! sed *eo* non accidit, quod nunquam cum fortiore sum congressus: non enim cum quoquam arma contuli quin is mihi succubuerit: non enim virtute hostium, sed amicorum perfidia decidi.» Neque id falsum... Nam et dignitate fuit honesta, et viribus ad laborem ferendum firmis, neque tam magno corpore quam figura venusta.

12. Ἐξηγτημένος ἐκ τῆς πείνης στραγγαλίζεται ὑπὸ τῶν φυλάκων.

De hoc Antigonus quum solus constituere non auderet, ad

consilium rettulit. Hic quum omnes primo perturbati admirarentur non jam de eo sumptum esse supplicium a quo tot *annos* adeo essent male habiti, ut saepe ad desperationem forent adducti, quique maximos *duces* interfecisset, denique in quo uno tantum *esset*, ut, quoad ille viveret, ipsi securi esse non possent, *interfecto*, nihil habituri negotii essent, postremo, si illi redderet salutem, quaerebant quibus amicis esset usus: sese enim cum Eumene apud eum non futuros. Hic, cognita consilii voluntate, tamen usque ad septimum diem deliberandi sibi spatium reliquit. Tum autem, quum jam vereretur ne qua seditio exercitus oriretur, vetuit quemquam ad eum admitti, et quotidianum victum removeri jussit. Nam negabat se ei vim allaturum, qui *aliquando* fuisset amicus. Hic tamen non amplius quam triduum fame fatigatus, quum castra moverentur inesciente Antigono *jugulatus est* a custodibus.

13. Μὲτὰ τὸν θάνατον τοῦ Εὐμέρους, οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου λαμβάνουσι τὸν τίτλον βασιλέως. Ἀποδίδονται αὐτῷ ἐπιζήμιοι τιμαί.

Sic Eumenes annorum quinque et quadraginta, quum ab anno vicessimo, uti supra ostendimus, septem annos Philippo *apparuisset*, tredecim apud Alexandrum eundem locum obtinisset, in his *unum* equitum alae praefuisset, post autem Alexandri Magni mortem imperator exercitus duxisset, summosque duces partim repulisset, partim interfecisset, captus non Antigoni virtute, sed Macedonum perjurio, talem habuit exitum vitae. In quo quanta omnium fuerit opinio eorum qui post Alexandrum Magnum reges sunt appellati, ex hoc facillime potest judicari, quod nemo Eumene vivo rex appellatus est, sed praefectus, eidem post hujus occasum statim regium *ornatum* nomenque *sumpserunt*, neque quod initio praedicarant, se Alexandri liberis regnum servare, praestare voluerunt et, uno *propugnatore* sublato quid sentirent aperuerunt. Huius sceleris principes fuerunt Antigonus, Etoiemaeus, Se-

leucus, Lysimachus, *Cassandrus*. Antigonus autem Eumenum mortuum propinquis ejus sepeliendum tradidit. Hi militari honestoque funere, comitante toto exercitu, *humaverunt* ossaque ejus in Cappadociam ad matrem atque *uxorem* liberosque ejus deportanda curarunt.

DE REGIBUS

1. Βασιλεῖς τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Πελοπίας.

Hi fere fuerunt Graecae gentis duces, qui memoria digni videantur, praeter reges. Namque eos attingere nolumus, quod omnium res gestae *separatim* sunt relatae. Neque tamen hi admodum sunt multi. Lacedaemonius autem Agesilaus *nomine*, non potestate fuit rex, sicut ceteri Spartani. Ex iis vero, qui dominatum imperio tenuerunt, excellentissimi fuerunt, ut nos judicamus, Persarum *Cyrus*, et Darius, Hystaspi filius: quorum uterque privatus virtute regnum est adeptus. Prior horum apud *Massagetas* in proelio cecidit: Darius senectute diem obiit supremum. Tres sunt praeterea ejusdem gentis: Xerxes et duo Artaxerxae, Macrochir cognomine et *Mnemon*, Xerxi maxime est illustre, quod maximis post hominum memoriam exercitibus terra marique bellum intulit Graeciae. At Macrochir praecipuam habet laudem amplissimae pulcherrimaeque corporis formae, quam incredibili ornavit virtute belli: namque illo Perses nemo manu fuit fortior. Mnemon autem justitiae fama floruit. Nam, quum matris suae scelere amisisset *uxorem*, tantum indulsit dolori, ut eum pietas vinceret. Ex his duo, eodem nomine, morbo naturae debitum reddiderunt; tertius ab *Artabano* praefecto ferro interemptus est.

2. Βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας, Ἡπείρου καὶ Σικελίας.

Ex Macedonum autem gente duo multo ceteros antecesserunt rerum gestarum gloria: Philippus, Amyntae filius, et

Alexander Magnus. Horum alter Babylone morbo consumptus est; Philippus *Aegis* a Pausania, quum spectatum ludos iret, juxta theatrum occisus est. Unus Epirotes, *Pyrrhus*, qui cum populo Romano bellavit. Is quum Argos oppidum oppugnaret in Peloponneso, lapide ictus interiit. Unus item Siculus, Dionysius *prior*. Nam et manu fortis et belli peritus fuit, et, id quod in tyranno non facile reperitur, minime libidinosus, non luxuriosus, non avarus, nullius denique rei cupidus nisi *singularis* perpetuique imperii, ob eamque rem crudelis. Nam dum id studuit munire, nullius pepercit vitae, quem ejus insidiatorem putaret. Hic quum virtute tyrannidem sibi peperisset, magna retinuit felicitate. Major enim annos sexaginta natus decessit florente regno, in tam multis annis, cujusquam ex sua stirpe funus vidit, quum ex tribus *uxoribus* liberos procreasset, multique ei nati essent nepotes.

3. Φίλοι τοῦ Ἀλεξάνδρου γερόμενοι βασιλεῖς.

Fuerunt praeterea magni reges ex amicis Alexandri Magni, qui post obitum ejus imperia ceperunt. In his Antigonus et hujus filius Demetrius, Lysimachus, Seleucus, Ptolemaeus. Ex his Antigonus in proelio, quum adversus Seleucum et Lysimachum dimicaret, occisus est. Pari leto affectus est Lysimachus ab Seleuco : namque societate dissoluta bellum inter se gesserunt. At Demetrius, quum filiam suam Seleuco in matrimonium dedisset neque eo magis fida inter eosa micitia amnere potuisset, captus bello, in custodia socer generi, periit a morbo. Neque ita multo post Seleucus a Ptolemaeo *Cerauno* dolo interfectus est : quem ille a patre expulsum Alexandria, alienarum opum indigentem receperat : ipse autem Ptolemaeus, quum vivus *filio* regnum tradidisset, ab illo eodem vita privatus dicitur. De quibus quoniam satis dictum putamus, non incommodum videtur non praeterire Hamilcarem et Hannibalem, quos et animi magnitudine et calliditate omnes in Africa natos praestitisse constat.

HAMILCAR

1. Ὁ Ἀμίλκας ὑπερασπίζει τὴν πόλιν Ἐρυζα. Ἐπιτυχάνει εὐρή-
νην ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

Hamilcar, Hannibalis filius, cognomine Barca *Carthaginiensis*, primo Punico bello, sed temporibus extremis admodum *adulescentulus*, in Sicilia praeesse coepit exercitui. Quum ante ejus adventum et mari et terra male res gererentur Carthaginien- sium, ipse, ubi affuit, nunquam hosti cessit neque locum nocendi dedit, saepeque e contrario occasione data lacessivit, semper- que superior discessit. Quo facto, quum paene omnia in Sici- lia Poeni amisissent, ille *Erycem* sic defendit, ut bellum eo loco gestum non videretur. Interim Carthaginienses, classe apud insulas Aegates a C. Lutatius, *consule* Romanorum, superati, statuerunt belli facere finem, eamque rem arbitrio permise- runt Hamilcaris. Ille, etsi flagrabat bellandi cupiditate, tamen paci serviendum putavit, quod patriam, exhaustam sumptibus, diutius calamitates belli ferre non posse intelligebat, sed ita ut statim mente agitaret, si paulum modo res essent reffectae, bellum renovare Romanosque armis persequi, *donicum* aut virtute vicissent, aut victi manus *dedissent*. Hoc consilio pa- cem conciliavit: in quo tanta fuit ferocia, quum Catulus ne- garet bellum compositurum, nisi ille cum suis, qui Erycem tenuerant, armis relictis Sicilia decederent, ut, succumbente patria, ipse perituum se potius dixerit, quam cum tanto fla- gitio domum rediret: non enim suae esse virtutis arma, a pa- tria accepta adversus hostes, adversariis tradere. Hujus perti- naciae cessit Catulus.

2. Ἀποθῆ μακρὰν τῆς Καρχηδόνος τοὺς μισθοφόρους στρατιώτας
καὶ ἀποδίδει τὴν ἰσονychίαν εἰς ὅλην τὴν Ἀφρικήν.

At ille ut Carthaginem venit, multo aliter ac sperarat, rempublicam se habentem cognovit. Namque diuturnitate

externi mali tantum exarsit intestinum bellum, ut nunquam pari periculo fuerit Carthago, nisi quum deleta est. Primo mercenarii milites, qui adversus Romanos fuerant, desciverunt; quorum numerus erat viginti millium. Hi totam abalienarunt Africam, ipsam Carthaginem oppugnarunt. Quibus malis adeo sunt Poeni perterriti, ut etiam auxilia ab Romanis petierint; eaque impetrarunt. Sed extremo, quum prope jam ad desperationem pervenissent, Humileirem imperatorem fecerunt. Is non solum hostes a muris Carthaginis removit, quum amplius centum millia facta essent armatorum, sed etiam eo compulit, ut, locorum angustiis clausi, plures fume quam ferro interirent. Omnia oppida abalienata, in his Uticam atque Hipponem, valentissima totius Africae, restituit patriae. Neque eo fuit contentus, sed etiam fines imperii propagavit; tota Africa tantum otium reddidit, ut nullum in ea bellum videretur multis annis fuisse.

3. Ἀγε τὸν Ἀνρίβαν εἰς Ἰσπανίαν. Ὁ Ἀσδρούβας, γαμβρὸς τοῦ Ἀμίλχα, διαδέχεται τοῦτον ἐν τῇ στρατηγίᾳ.

Rebus his ex sententia *peractis*, fidenti animo atque infesto Romanis, quo facilius causam bellandi reperiret, effecit ut imperator cum exercitu in *Hispaniam* mitteretur, eoque secum duxit filium Hanibalem annorum novem. Erat praeterea cum eo adolescens illustris, *Hasdrubal*, cui filiam suam in matrimonium dedit. De hoc ideo mentionem fecimus, quod, *Hamilcare occiso*, ille exercitui praefuit resque magnas gessit et princeps largitione vetustos pervertit mores Carthaginensium; ejusdemque post *mortem* Hannibal ab exercitu accepit imperium.

4. Ὁ Ἀμίλχας φονεύεται πολέμων ἐν Ἰσπανίᾳ.

At Hamilcar, posteaquam *mare* transiit in *Hispaniam*que venit, magnas res secunda gessit fortuna; maximas bellicosissimasque gentes subegit; equis, armis, pecunia, totam locu-

pletavit Africam. Hic quum in Italiam bellum inferre meditaretur, nono anno postquam in Hispaniam venerat, in proelio pugnans adversus *Vettones* occisus est. Hujus perpetuum odium erga Romanos maxime concitasse videtur secundum bellum *Punicum*. Namque Hannibal filius ejus, assiduis patris obtestationibus eo est perductus, ut interire quam Romanos non experiri mallet.

HANNIBAL

1. Ὑπεροχὴ τοῦ Ἀννίβου ἐπὶ τῶν ἄλλων στρατηγῶν. Ἡ ζήλοισις τῶν συμπολιτῶν παρακινεῖ τὸς ἐκινεχίως αὐτοῦ.

Hannibal, Hamilcaris filius, Carthaginiensis. Si verum est, quod nemo dubitat, ut populus Romanus omnes gentes virtute *superarit*, non est infitiandum Hannibalem tanto praestitisse ceteros imperatores prudentia, quanto populus Romanus antecedit fortitudine cunctas nationes. Nam, quotienscumque cum eo congressus est in Italia, semper *discessit* superior. Quod nisi domi civium suorum invidia debilitatus esset, Romanos videtur superare potuisse. Sed multorum obtrectatio devicit unius virtutem.

Hic autem velut hereditate relictum odium paternum erga Romanos sic conservavit, ut prius animam quam id deposuerit, qui quidem quum patria pulsus esset et alienarum opum indigeret, nunquam destiterit animo bellare cum Romanis.

2. Τὸ μῖσος αὐτοῦ κατὰ τῶν Ῥωμαίων.

Nam, ut omittam *Philippum*, quem absens hostem reddit Romanis, omnium his temporibus potentissimus rex *Antiochus* fuit. Hunc tanta cupiditate incendit bellandi, ut usque a Rubro mari arma conatus sit inferre Italiae. Ad

quem quum *legati* venissent Romani, qui de ejus voluntate explorarent darentque operam consiliis *clandestinis* ut Hannibalem in suspicionem regi adducerent, tanquam ab ipsis corruptus alia atque antea sentiret, neque id frustra fecissent idque Hannibal comperisset seque ab interioribus *consiliis* segregari vidisset, tempore dato adiit ad regem, eique quum multa de fide sua et odio in Romanos commemorasset, hoc adjunxit: «Pater meus, inquit, Hamilcar, puerulo me, utpote non amplius novem annos nato, in Hispaniam imperator proficiscens Carthagine, Jovi Optimo Maximo hostias immolavit. Quae divina res dum conficiebatur, quaesivit a me, vellemne secum in castra proficisci. Id quum libenter accepissem atque ab eo petere cepissem ne dubitaret ducere, tum ille: *Faciam, inquit, si mihi fidem, quam postulo, dederis*. Simul me ad aram adduxit, apud quam sacrificare instituerat, eamque, ceteris remotis, *tenentem* jurare jussit nunquam me in amicitia cum Romanis fore. Id ego jusjurandum patri datum usque ad hanc aetatem ita conservavi, ut nemini dubium esse debeat quin reliquo tempore eadem mente sim futurus. Quare si quid amice de Romanis cogitabis, non imprudenter feceris si me celaris; quum quidem bellum parabis, te ipsum frustraberis si non me in *eo* principem posueris.»

Β. Ὑποτάσσει τὴν Ἰσπανίαν, καταλαμβάνει ἐξ ἐφόδου τὸ Σάγουντον καὶ κατέρχεται εἰς Ἰταλίαν διὰ τῶν Ἀλπεων.

Hac igitur, qua *diximus*, aetate cum patre in Hispaniam profectus est. Cujus post obitum, Hasdrubale imperatore suffecto, equitatu omni praefuit. Hoc quoque interfecto, exercitus summam imperii ad eum detulit. Id, Carthaginem delatum, publice comprobatum est. Sic Hannibal, minor quinque et viginti annis natus, imperator factus, proximo triennio omnes gentes Hispaniae bello subegit; *Saguntum*, foederatam civitatem, vi expugnavit; tres exercitus maximos comparavit. Ex his unum in Africam misit, alterum cum *Hasdrubale* fratre in Hispania reliquit, tertium in Italiam secum duxit. Saltum

Pyrenæum transiit. Quacumque iter fecit, cum omnibus incolis conflixit; neminem nisi victum dimisit. Ad Alpes posteaquam venit, quæ Italiā ab Gallia sejungunt, quas nemo unquam cum exercitu ante eum præter Herculem Graium transierat (quo facto is hodie saltus Graius appellatur), Alpicoſ conantes prohibere transitu concidit, loca patefecit, itinera muniit, effecit ut ea elephantus *ornatus* ire posset, qua antea unus homo inermis vix poterat repere. Hac copias *traduxit* in Italiāque pervenit.

4. Νίκη παρὰ τῶν Τρεβίαν καὶ τὴν Τρασιμένην λίμνην.

Confluxerat apud Rhodanum cum P. Cornelio *Scipione* consule, eumque pepulerat. Cum hoc eodem Clastidii apud *Padum* decernit, sauciumque inde ac fugatum dimittit. Tertio idem Scipio cum collega Tiberio *Longo* apud *Trebiā* adversus eum venit. Cum his manum conseruit, *utrosque* profligavit. Inde per *Ligures Apenninum* transiit, petens *Etruriam*. Hoc itinere adeo gravi morbo afficitur oculorum, ut postea nunquam dextro æque bene usus sit. Qua *valetudine* quum etiamnum premeretur lecticaque ferretur, C. *Flaminium* consulem apud *Trasumenum* cum exercitu insidiis circumventum occidit, neque multo post C. Centenium prætorem cum delecta manu saltus occupantem. Hinc in *Apuliam* pervenit. Ibi obviam ei venerunt duo consules, C. *Terentius* et L. *Æmilius*. Utriusque exercitus uno prælio fugavit, Paulum consulem occidit et aliquot præterea *consulares*, in his Cn. *Servilium Geminum*, qui superiore anno fuerat consul.

5. Ἄλλαι ἐπιτυχίαι τοῦ Ἀννίβου ἐν Ἰταλίᾳ.

Hac pugna *pugnata*, Romam profectus *est* nullo resistente. In propinquis urbi montibus moratus est. Quum aliquot ibi dies castra habuisset et *Capuam* reverteretur, Q. *Fabius Maximus*, dictator Romanus, in agro *Falerno* se ei objecit. Hic

Βίοι ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, διὰ τὴν Β' τάξιν τοῦ Γυμνασίου 3

clausus locorum angustiis, noctu sine ullo detrimento exercitus se expedit; Fabio, callidissimo inperatorī, *dedit* verba. Namque obducta nocte, sarmenta in cornibus juvencorum deligata incendit, ejusque generis multitudinem magnam dispartitam immisit. Quo repentino objecto visu tantum terrorem iniecit exercitui Romanorum, ut egredi extra vallum nemo sit ausus. Hanc post rem gestam non ita multis diebus M. Minucium *Rufum* magistrum *equitum*, pari ac dictatorem imperio, dolo productum in praelium fugavit. Tiberium Sempronium *Gracchum*, iterum consulem, in Lucanis *absens* in insidias inductum sustulit. M. Claudium *Marcellum*, quinquies consulem, apud *Venusiam* pari modo interfecit. Longum est omnia enumerare praelia. Quare hoc unum satis erit dictum, ex quo intelligi possit quantus ille fuerit: quamdiu in Italia fuit, nemo ei in acie restitit, nemo adversus eum post Cannensem pugnam in campo castra posuit.

6. Κληθεὶς ἵνα ἐπιπροσπίσῃ τὴν πατρίδα κηλῖται ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος παρὰ τὴν Ζάμαν.

Hinc invictus patriam defensum revocatus bellum gessit adversus P. *Scipionem*, filium ejus Scipionis quem ipse primo apud Rhodanum, iterum apud Padum, tertio apud Trebiam fugarat. Cum hoc, exhaustis jam patriæ facultatibus, cupivit *impraesentiarum* bellum componere, quo valentior postea congrederetur. In colloquium convenit; condiciones non conveniunt. Post id factum paucis diebus apud *Zamam* cum eodem confligit: pulsus (incredibile dictu) biduo et duabus noctibus *Hadrumetum* pervenit, quod abest ab Zama circiter millia passuum *trecenta*. In hac fuga *Numidae*, qui simul cum eo ex acie excesserant, insidiati sunt ei; quos non solum effugit, sed etiam ipsos oppressit. Hadrumeti reliquos e fuga collegit; novis delectibus paucis diebus multos contraxit.

7. Ἀπομακρύνεται τῆς Καρχηδόνας καὶ καταφεύγει εἰς τὸν Ἀντίοχον.

Quum in apparando acerrime esset occupatus, Carthaginienses bellum cum Romanis composuerunt. Ille nihilo *setius* exercitui postea praefuit resque in Africa *gessit* usque ad P. *Salficium* et C. Aurelium consules. His enim *magistratibus*, legati Carthaginienses Romam venerunt, qui senatui populoque Romano gratias agerent, quod cum *iis* pacem fecissent ob eamque rem corona aurea eos donarent simulque peterent ut obsides eorum *Fregellis* essent captivique redderentur. His ex senatus consulto, responsum est: munus eorum gratum acceptumque esse; obsides, quo loco rogarent, futuros; captivos non remissuros, quod Hannibalem, cujus opera susceptum bellum foret, inimici sumum nomini Romano, etiam nunc cum imperio apud exercitum haberent, itemque fratrem ejus Magonem. Hoc responso Carthaginienses cognito Hannibalem domum et Magonem revocarunt. Huc ut rediit, *rex* factus est, postquam imperator fuerat anno secundo et vicesimo. Ut enim Romae consules, sic Carthagine quotannis annui bini reges creabantur. In eo magistratu pari diligentia se Hannibal praebuit ac fuerat in bello: namque effecit, ex novis vectigalibus non solum ut esset pecunia, quae Romanis ex foedere penderetur, sed etiam superesset, quae in aerario reponeretur. Deinde M. Claudio, L. Furio *consulibus*, Roma legati Carthaginem venerunt. Hos Hannibal ratus sui exposcendi gratia missos, priusquam iis senatus *daretur*, navem ascendit clam, atque in Syriam ad Antiochum profugit. Hac re palam facta, Poeni naves duas, quae eum comprehenderent, si possent consequi miserunt; bona ejus publicarunt, domum a fundamentis disjecerunt, ipsum exulem judicarunt.

8. Μάτηρ ζητεῖ τὰ παροτρύνει τοὺς Καρχηδονίους, ἵνα ἀρχίσωσι καὶ πάλιν τὸν πόλεμον. Νικᾷ τοὺς Ῥωμαίους.

At Hannibal, anno quarto postquam domo profugerat, L. Cornelio, Q. Minucio *consulibus*, cum quinque navibus Afri-

cam accessit in finibus Cyrenaeorum, si forte Carthaginienses ad bellum Antiochi spe fiduciaque *possent* induci, cui jam persuaserat ut cum exercitibus in Italiam proficisceretur. Huc Magonem fratrem excivit. Id ubi Pœni resciverunt, Magonem eadem qua fratrem, absentem affecerunt pœna. Illi desperatis rebus quum solvissent naves ac vela ventis dedissent, Hannibal ad Antiochum pervenit. De Magonis interitu duplex memoria prodita est. Namque alii naufragio, alii a servolis ipsius interfectum eum scriptum reliquerunt. Antiochus autem, si tam in gerendo bello consiliis ejus parere voluisset, quam in suscipiendo instituerat, propius Tiberi quam *Thermopylis* gle summa imperii dimicasset. Quem etsi multa stulte conari videbat, tamen nulla deseruit in re. Præfuit paucis navibus, quas ex Syria jussus erat in Asiam ducere, hisque adversus *Rhodiorum* classem in Pamphylio mari confligit. Quum multitudine adversariorum sui superarentur, ipse, quo cornu rem gessit, fuit superior.

9. Ἐξαπατῶ τὴν φιλοζοηματίαν τῶν Κρητῶν.

Antiocho fugato, verens ne dederetur, quod sine dubio accidisset, si sui fecisset *potestatem*, Cretam ad *Gortynios* venit, ut ibi, quo se conferret, consideraret. Vidit autem vir omnium callidissimus magno se fore periculo, nisi quid providisset, propter avaritiam Cretensium. Magnam enim secum pecuniam portabat, de qua sciebat exisse famam. Itaque capit tale consilium. Amphoras complures complet plumpo, *summas* operit auro et argento. Has præsensibus principibus deponit in templo Dianæ, simulans se suas fortunas illorum fidei credere. His in errorem inductis, statuas æneas, quas secum portabat, omni sua pecunia complet easque in *propatulo* domi abjicit. Gortynii templum magna cura custodiunt, non tam a ceteris quam ab Hannibale, ne ille inscientibus iis *tolleret* secumque duceret.

10. Ὀπλίξει τὸν Προσύαν κατὰ τῶν Ῥωμαίων. Αἱ προετοιμασίαι κατὰ τοῦ Εὐμένους.

Sic conservatis suis rebus omnibus Pœnus, illis Creten-
sibus, ad *Prusiam* in Pontum pervenit. Apud quem eodem
animo fuit erga Italiam, neque aliud quicquam egit quam
regem armavit et exercuit, adversus Romanos. Quem quum
videret domesticis opibus minus esse robustum, conciliabat
ceteros reges, adjungebat bellicosas nationes. Dissidebat ab
eo *Pergamenus* rex *Eumenes*, Romanis amicissimus, bellum-
que inter eos gerebatur et mari et terra; sed *utroque* Eu-
menes plus valebat propter Romanorum societatem; quo
maris cupiebat eum Hannibal opprimi; quem si removisset,
faciliora sibi cetera fore arbitrabatur. Ad hunc interficiendum
talem iniit rationem. Classe paucis diebus erant decreturi.
Superabatur navium multitudine; dolo erat pugnandum,
quum par non esset armis. Imperavit quam plurimas vene-
natas serpentes vivas colligi easque in vasa fictilia conjici.
Harum quum effecisset magnam multitudinem, die ipso,
quo facturus erat navale prœlium, classiarios convocat, his-
que prœcipit, omnes ut in unam Eumenis regis concurrant
navem, a ceteris tantum satis habeant se defendere: id
illos facile serpentium multitudine consecuturos; rex autem
in qua nave veleretur ut scirent, se facturum; quem si aut
cepissent aut interfecissent, magno iis pollicetur præmio fore.

11. Παρουσία τοῦ Ἀρρίβου ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τοῦ Εὐμένους.

Tali cohortatione militum facta, classis ab *utrisque* in
prœlium deducitur. Quarum acie constituta, priusquam si-
gnum pugnae daretur, Hannibal, ut palam faceret suis quo
loco Eumenes esset, tabellarium in scapha cum *caduceo* mit-
tit. Qui ubi ad naves adversariorum pervenit epistulamque
ostendens se regem professus est quaerere, statim ad Eume-

nem deductus est, quod nemo dubitabat, quin aliquid de pace esset scriptum. Tabellarius ducis nave declarata suis eodem, unde erat egressus, se recepit. At Eumenes, soluta epistula, nihil in ea reperit, nisi quae ad irridendum eum pertinerent. Cujus etsi causam mirabatur neque reperiēbat, tamen praelium statim committere non dubitavit. Horum in concursu *Bithynii*, Hannibalis praecepto, universi navem Eumenis adoriuntur. Quorum vim rex quum sustinere non posset, fuga salutem petit; quam consecutus non esset, nisi intra sua praesidia se recepisset, quae in proximo litore erant collocata. Reliquae Pergamenae naves quum adversarios premerent acrius, repente in eas vasa fictilia, de quibus supra mentionem fecimus, conjici coepta sunt. Quae jacta initio risum pugnantibus concitarunt, neque, quare id fieret poterat intellegi. Postquam autem naves suas oppletas conspexerunt serpentibus, nova re perterriti, quum quid potissimum vitarent, non viderent, puppes verterunt seque ad sua castra nautica retulerunt. Sic Hannibal *consilio* arma Pergamenorum superavit, neque tum solum, sed saepe alias pedestribus *copiis* pari *prudētia* pepulit adversarios.

12. Ὁ Ἀντίβας ἀποκρίσας δὲ τὴν ἐπιτολὴν, ἵνα μὴ παραδοθῇ εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Quae dum in Asia geruntur, accidit casu, ut legati Prusiae Romae apud T. Quintium *Flamminium* consularem cenarent, atque ibi de Hannibale mentione facta, ex his unus diceret eum in Prusiae regno esse. Id postero die Flamminius senatui detulit. Patres *conscripti*, qui Hannibale vivo nunquam se sine insidiis futuros existimarent, legatos in Bithyniam miserunt, in his Flamminium, qui ab rege peterent ne inimicissimum *suum* secum haberet sibi que dederet. His Prusias negare ausus non est: illud recusavit, ne id a se fieri postularent, quod adversus jus *hospitii* esset: ipsi, si possent, comprehenderent; locum, ubi esset, facile inven-

uros. Hannibal enim uno loco se tenebat, in castello quod ei a rege datum erat muneri, idque sic aedificarat, ut in omnibus partibus aedificii exitus haberet, scilicet verens ne usu veniret, quod accidit. Huc quum legati Romanorum venissent ac multitudine domum ejus circumdedissent, *puer*, ab janua prospiciens, Hannibali dixit plures praeter consuetudinem armatos apparere. Qui imperavit ei, ut omnes fores aedificii circumiret ac propere sibi nuntiaret, num eodem modo undique obsideretur. Puer quum celeriter, quid esset, renuntiasset, omnesque exitus occupatos ostendisset, sensit id non fortuito factum, sed se peti neque sibi diutius vitam esse retinendam. Quam ne alieno arbitrio dimitteret, memor pristinorum virtutum venenum, quod semper secum habere consuevit, sumpsit.

13. Ἡ ἀγάπη αὐτοῦ πρὸς τὰ γράμματα.

Sic vir fortissimus, multis variisque perfunctus laboribus, anno *acquievit* septuagesimo. Quibus consulibus interierit, non convenit. Namque Atticus M. Claudio Marcello, Q. Fabio Labeone consulibus mortuum in *annali* suo scriptum reliquit; at *Polybius* L. Aemilio Paulo, Cn. Baebio *Tamphilo*, *Sulpicius* autem Blitho P. Cornelio Cethego, M. Baebio *Tamphilo*. Atque hic tantus vir tantisque bellis districtus nonnihil temporis tribuit litteris. Namque aliquot ejus libri sunt, Graeco sermone confecti, in his, ad Rhodios de Cn. Manlii Volsonis in Asia rebus gestis. Hujus belli gesta multi memoriae prodiderunt, sed ex his duo, qui cum eo in castris fuerunt simulque vixerunt quamdiu fortuna passa est, Silenus et Sosilus Lacedaemonius. Atque hoc Sosilo Hannibal litterarum Graecarum usus est doctore.

Sed nos tempus est hujus libri facere finem, et Romanorum explicare imperatores, quo facilius collatis utrorumque factis, qui viri praefendi sint, possit judicari.

M. PORCIUS CATO

1. Καταγωγή τοῦ Κάτωνος, ἡ νεότης καὶ αἱ ἀσχολαὶ αὐτοῦ.

M. Cato, ortus *municipio Tusculo* adolescentulus priusquam honoribus operam daret, versatus est in *Sabinis*, quod ibi heredium a patre relictum habebat. Inde hortatu L. Valerii Flacci quem in consulatu *censuraque* habuit collegam, ut M. Perpenna *censorius* narrare solitus est, Romam demigravit, in foroque esse cepit. Primum stipendium meruit annorum decem septemque. Q. Fabio, M. Claudio consulibus tribunus *militum* in Sicilia fuit. Inde ut rediit, castra secutus est in proelio apud *Senam*, quo cecidit Hasdrubal frater Hannibalis. *Quaestor obtigit P. Africano* consuli; cum quo non pro sortis *necessitudine* vixit: namque ab eo perpetua dissensit vita. *Edilis plebi* factus est cum C. Helvio. *Practor* provinciam obtinuit Sardiniam, ex qua quaestor superiore tempore ex Africa decedens, Q. Ennium poetam aeduxerat: quod non minoris aestimamus quam quemlibet amplissimum Sardiniensem triumphum.

2. Ὑπατία καὶ τιμητεία τοῦ Κάτωνος.

Consulatum gessit cum L. Valerio Flacco, sorte provinciam nactus Hispaniam citeriorem, exque ea triumphum *deportavit*. Ibi quum diutius *moraretur*, P. Scipio Africanus, consul *iterum* ejus in *priori* consulatu quaestor fuerat, voluit eum de provincia depellere et ipse ei succedere, neque hoc per senatum efficere *potuit*, quum quidem Scipio principatum in civitate obtineret, quod tum non *potentia*, sed jure res publica administrabatur. Quaex re iratus senatui, consulatu peracto privatus in urbe mansit. At Cato, *censor* cum eodem Flacco factus, severe praefuit ei potestati. Nam et in complures nobiles *animadvertit*, et multas res novas in *edictum* addi-

dit, qua re luxuria reprimeretur, quæ jam tum incipiebat pullulare. Circiter annos octoginta, usque ad extremam ætatem ab adolescentia, rei publicæ causa suscipere inimicitias non destitit. A multis *tentatus*, non modo nullum detrimentum existimationis fecit, sed, quoad vixit, virtutum laude crevit.

3. Ἐργάμιον, μελέται καὶ συγγράμματα τοῦ Κάτωρος.

In omnibus rebus singulari fuit industria. Nam et agricola *sollers*, et peritus juris consultus, et magnus imperator, et *probabilis* orator, et cupidissimus litterarum fuit. Quarum studium etsi *senior* arripuerat, tamen tantum progressum fecit, ut non facile reperiri possit, neque de Graecis, neque de Italicis rebus, quod ei fuerit incognitum. Ab adolescentia confecit orationes. Senex historias scribere instituit. Earum sunt libri septem. Primus continet res gestas regum populi Romani; secundus et tertius, unde quæque civitas orta sit Italica: ob quam rem omnes *Origines* videtur appellasse. In quarto autem bellum Punicum est primum; in quinto, secundum. Atque hæc omnia capitulatim sunt dicta. Reliqua bella pari modo persecutus est usque ad praeturam Servii *Galbae*, qui diripuit *Lusitanos*, atque horum bellorum duces non nominavit, sed sine nominibus res notavit. In eisdem exposuit quæ in Italia Hispanisque aut fierent, aut viderentur admiranda. In quibus multa industria et diligentia comparet, nulla *doctrina*. Hujus de vita et moribus plura in eo *libro* persecuti sumus, quem separatim de eo fecimus, rogatu T. Pomponii Attici. Quare studiosos *Catenis* ad illud volumen relegamus.

T. POMPONII ATTICI VITA

1. Καταγωγή, πνεῦμα καὶ ἡλικία τοῦ Ἀιμιζοῦ πρὸς τὰς μελέτας.

T. Pomponius Atticus, ab origine *ultima* stirpis Romanae generatus perpetuo a majoribus acceptam equestrem *obtinuit dignitatem*. Patre usus est diligente et, ut tum erant *tempora*, diti in primisque studioso litterarum. Hic, prout ipse amabat litteras, omnibus doctrinis, quibus puerilis aetas impertiri debet, filium erudit. Erat autem in puero, praeter docilitatem ingenii, summa suavitas oris atque vocis, ut non solum celementer acciperet quae tradebantur, sed etiam excellenter pronuntiaret. Qua ex re in pueritia nobilis inter aequales ferebatur clariusque exsplendescibat, quam generosi condiscipuli animo aequo ferre possent. Itaque incitabat omnes studio suo. Quo in numero fuerunt L. Torquatus, C. Marius filius, M. Cicero; quos consuetudine sua sic devinxit, ut nemo his perpetuo fuerit carior.

2. Μεταβαίνει εἰς Ἀθήνας καὶ βοηθεῖ τοὺς Ἀθηναίους διὰ τῶν χορηγμάτων του.

Pater mature decessit. Ipse adolescentulus propter affinitatem P. Sulpicii, qui tribunus *plebi* interfectus est, non expers fuit illius periculi. Namque Anicia, Pomponii consobrina, nupserat Servio, fratri Sulpicii. Itaque interfecto Sulpicio, posteaquam vidit Cinnano *tumultu* civitatem esse perturbatam neque sibi dari facultatem pro dignitate vivendi, quin alterutram partem offenderet, dissociatis animis civium, quum alii *Sullanis*, alii Cinnanis faverent partibus, idoneum tempus ratus studiis obsequendi suis, Athenas se contulit. Neque eo setius adolescentem Marium hostem judicatum juvat opibus suis, cujus fugam pecunia sublevavit. Ac ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei *familiari*, eodem magnam

partem fortunarum trajecit suarum. Hic ita vixit, ut universis Atheniensibus merito esset carissimus. Nam praeter gratiam, quae jam in adolescentulo magna erat, saepe suis opibus inopiam eorum publicam levavit. Quum enim versuram *facere publice* necesse esset neque ejus condicionem aequam haberent, semper se interposuit, atque ita, ut neque usuram iniquam ab iis acceperit, neque longius, quam dictum esset, debere passus sit. Quod utrumque erat iis salutare. Nam neque indulgendo inveterascere eorum aes alienum patiebatur, neque multiplicandis usuris crescere. Aux it hoc officium alia quoque liberalitate. Nam universos frumento donavit, ita ut singulis sex *modii* tritici darentur; qui modus mensurae *medimnus* Athenis appellatur.

3. Ἰδιόζονσα ἀγάπη τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸν Ἀιτωκῶν.

Hic autem sic se gerebat, ut communis infimis, par principibus videretur. Quo factum est, ut huic omnes honores, quos possent, publice haberent civemque *facere* studerent: quo beneficio ille uti noluit [quod nonnulli ita *interpretantur* amitti civitatem *Romanam*, alia ascita]. Quamdiu affuit, ne qua sibi statua poneretur, restitit; absens prohibere non potuit. Itaque aliquot ipsi et *Midiae* locis sanctissimis posuerunt: hunc enim in omni procuratione rei publicae actorem *auctoremque* habebant. Igitur primum illud munus fortunae, quod in ea potissimum urbe natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset *imperii*, ut eandem et patriam haberet et domum; hoc specimen prudentiae, quod, quum in eam se civitatem contulisset, quae antiquitate, humanitate doctrinaeque praestaret omnes, unus ei fuit carissimus.

4. Σχέσεις τοῦ Ἀιτωκοῦ μετὰ τοῦ Σύλλα. Ἐπιστοροφὴ εἰς Ῥώμην.

Huc ex Asia Sulla *decedens* quam venisset, quamdiu ibi fuit, secum habuit Pomponium, captus adolescentis et *humanitate* et doctrina. Sic enim Graece loquebatur, ut Athenis na-

tus videretur; tanta autem suavitas erat sermonis Latini, ut appareret in eo nativum quendam leporem esse, non ascitum. Idem poemata pronuntiabat et Graece et Latine sic, ut supra nihil posset addi. Quibus rebus factum est, ut Sulla nusquam cum ab se dimitteret cuperetque secum deducere. Qui quum persuadere tentaret: «Noli, oro te, inquit Pomponius, adversum eos me velle ducere, cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui.» At Sulla, adolescentis officio collaudato, omnia munera ei, quae Athenis acceperat, proficiens jussit deferri. Hic complures annos moratus, quum et rei familiari tantum operae daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, et omnia reliqua tempora aut literis aut Atheniensium rei publicae tribueret, nihilo minus amicis urbana officia praestitit. Nam et ad comitia eorum ventitavit, et, si qua res major acta est, non defuit. Sicut Ciceroni, in omnibus ejus periculis, singularem fidem praebuit: cui ex patria *fugienti sestertium* ducenta et quinquaginta milia donavit. Tranquillatis autem rebus Romanis, remigravit Romam, ut opinor, L. Cotta et L. Torquato *consulibus*. Quem discedentem sic universa civitas Atheniensium prosecuta est, ut lacrimis desiderii futuri dolorem indicaret.

5. Ὁ Κ. Καυζήλιος καταλείπει αὐτῷ τὰ $\frac{3}{4}$ τῆς περιουσίας αὐτοῦ.
Στενὴ καὶ σπανία γυλία ἐροῦσα αὐτὸν πρὸς τὸν Κεζέρωνα καὶ
τὸν Ὀρτήσιον.

Habebat avunculum *Caecilium*, equitem Romanum, familiarem L. *Luculli*, divitem, difficillima natura. Cujus sic asperitatem veritus est, ut, quem nemo ferre posset, hujus sine offensione ad summam senectatem retinuerit benevolentiam. Quo facto tulit pietatis fructum. *Caecilius* enim moriens testamento adoptavit eum, heredemque fecit ex *dodrante*, ex qua hereditate accepit circiter centies *sestertium*. Erat nupta soror Attici Q. Tullio Ciceroni, easque nuptias M. Cicero conciliarat, cum quo a condiscipulatu vivebat conjunctissime,

multo etiam familiarius quam cum Quinto, ut judicari possit plus in amicitia valere similitudinem quam affinitatem. Utebatur autem intime *Q. Hortensio*, qui his temporibus principum eloquentiae tenebat, ut intelligi non posset uter eum plus diligeret, Cicero an Hortensius, et, id quod erat difficilimum, efficiebat, ut, inter quos tantae laudis esset aemulatio, nulla **intercederet** obtreectatio essetque talium virorum *copula*.

6. Ἀποφύγει τὰς τιμὰς, τὰς δίκας, καὶ τὰ ἀξιώματα.

In re publica ita versatus est, ut semper optimarum *partium* et esset et existimaretur, neque tamen se civilibus fluctibus committeret, quod non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se his dedi-sent, quam qui maritimis jactarentur. Honores non petiit, quum ei paterent propter vel gratiam vel dignitatem, quod neque peti more majorum neque capi possent conservatis legibus, in tam effusi *ambitus* largitionibus, neque geri e re *publica* sine periculo, corruptis civitatis moribus. Ad hastam publicam nunquam *accessit*. Nullius rei neque praes neque *manceps* factus est. Neminem neque suo nomine neque *subscribens* accussavit; in jus de sua re nunquam iit; iudicium nullum habuit. Multorum consulum praetorumque praefecturas delatas sic accepit, ut neminem in provinciam sit secutus, honore fuerit contentus, rei familiaris despexerit fructum: qui ne cum *Q. quidem Cicerone* voluerit ire in Asiam, quum apud eum legati locum obtinere posset. Non enim decere se arbitrabatur, quum praeturam gerere noluisset, asseclam esse praetoris. Qua in re non solum dignitati serviebat, sed etiam tranquillitati, quum suspiciones quoque vitaret criminum. Quo fiebat, ut ejus observantia omnibus esset carior, quum eam officio, non timori neque spei tribui viderent.

7. Διαγωγή τοῦ Ἀττικοῦ κατὰ τὸν εὐφύλιον μεταξὺ Πτολεμαίου καὶ Καίσαρος πόλεμον.

Incidit Caesarianum civile *bellum*, quum haberet annos

circiter sexaginta. Usus est aetatis *vacatione*, neque se quoquam movit ex urbe. Quae amicis suis opus fuerant ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex sua re familiari dedit. Ipsum *Pompeium conjunctum* non offendit. Nullum ab eo habebat *ornamentum*, ut ceteri, qui per eum aut honores aut divitias ceperant: quorum partim invitissimi castra sunt secuti, partim summa cum ejus *offensione* domi remanserunt. Attici autem quies tantopere *Caesari* fuit grata, ut victor, quum privatis pecunias per epistolas imperaret, huic non solum molestus non fuerit, sed etiam sororis filium et Q. Ciceronem ex Pompeii castris concesserit. Sic vetere instituto vitae effugit nova pericula.

8. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος βοηθεῖ τὸν Βρούτον διὰ τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Secutum est illud tempus occiso Caesare, quum res publica penes *Brutos* videretur esse et *Cassium* ac tota civitas se ad eos convertisse. Sic M. Bruto usus est, ut nullo ille *adulescens* aequali familiaris quam hoc *sene*, neque solum eum principem consilii haberet, sed etiam in convictu. Excogitatum est a quibusdam, ut privatum *aerarium* Caecaris interfecto-ribus ab equitibus Romanis constitueretur. Id facile effici posse arbitrati sunt, si principes ejus ordinis pecunias contulissent. Itaque appellatus est a *C. Flavio*, Bruti familiari, Atticus, ut ejus rei princeps esse vellet. At ille, qui officia amicis praestanda sine factione existimaret semperque a talibus se consiliis removisset, respondit, «si quid Brutus de suis facultatibus uti voluisset, usurum, quantum hae peterentur: sed se neque cum quoquam de ea re collocuturum, neque coiturum». Sic ille consensionis *globus* hujus unius dissensione disjectus est. Neque multo post superior esse coepit *Antonius*, ita ut Brutus et Cassius provinciarum, quae iis dicis causa datae erat a consule, desperatis rebus in exilium proficiscerentur. Atticus, qui pecuniam simul cum ceteris con-

terre noluerat florenti illi parti, abjecto Bruto Italiaque celerenti sesterium centum millia muneri misit, eidem in Epiro absens trecenta jussit dari, neque eo magis potenti adulatus est Antonio, neque desperatos reliquit.

θ. Ἡ παρὰ τὴν Μουλίην μάχη. Ὁ Ἀττικὸς ἔρχεται εἰς βοήθειαν τῆς συζύγου καὶ τῶν φίλων τοῦ Ἀντωνίου.

Secutum est bellum gestum apud *Mulinam*. In quo si tantum eum prudentem dicam, minus, quam debeam, praedicem, quum ille potius divinus fuerit, si divinatio appellanda est perpetua naturalis bonitas, quae nullis casibus agitur neque minuitur. Hostis Antonius judicatus Italia cesserat; spes restituendi nulla erat. Non solum inimici, qui tum erant potentissimi et plurimi, sed etiam qui adversariis ejus se dabant et in eo laedendo aliquam consecuturos sperabant commoditatem, Antonii familiares insequabantur, uxorem *Fulviam* omnibus rebus spoliare cupiebant, liberos etiam extinguere parabant. Atticus, quum Ciceronis intima familiaritate uteretur, amicissimus esset Bruto, non modo nihil his indulsit ad Antonium violandum, sed e contrario familiares ejus ex urbe profugientes, quantum potuit, texit, quibus rebus indiguerunt adjuvit. P. vero *Volumnio* ea tribuit, ut plura a parente proficisci non potuerint. Ipsi autem Fulviae, quum litibus distineretur magnaeque terroribus vexaretur, tanta diligentia officium suum praestitit, ut nullum illa stiterit *vadimonium* sine Attico, Atticus sponsor omnium rerum fuerit. Quin etiam quum illa fundum secunda *fortuna* emisset in *diem*, neque post calamitatem versuram *facere* potuisset, ille se interposuit pecuniamque sine fenore sineque ulla stipulatione credit, maximum existimans quaestum memorem gratumque cognosci simulque aperire se non fortunae, sed hominibus solere esse amicum. Quae quum faciebat, nemo eum temporis causa facere poterat existimare. Nemini enim in opinionem veniebat Antonium rerum potiturum. Sed *sensim* is a

nonnullis optimatibus, familiaribus ejus, reprehendebatur, quod parum odisse malos cives videretur. Ille autem sui *judicii*, potius quid se facere par esset, intuebatur, quam quid alii laudaturi forent.

10. *Εὐπρουσοσύνη τοῦ Ἀντωνίου πρὸς τὸν Ἀττικόν.*

Conversa subito fortuna est. Ut Antonius rediit in Italiam, nemo non magno in periculo Atticum putarat, propter intimam familiaritatem Ciceronis et Bruti. Itaque ad adventum *imperatorum* de foro decesserat, timens proscriptionem; latebatque apud P. Volumnium, cui, ut ostendimus, paulo ante opem *tulerat* (tanta varietas his temporibus fuit fortunae, ut modo hi, modo illi in summo essent aut fastigio aut periculo); habebatque secum Q. Gellium *Canum*, aequalem simillimumque sui. Hoc quoque sit Attici bonitatis exemplum, quod cum eo, quem puerum in *ludo* cognorat, adeo conjuncte vixit, ut ad extremam aetatem amicitia eorum creverit. Antonius autem, etsi tanto odio ferebatur in Ciceronem, ut non solum ei, sed etiam omnibus ejus amicis esset inimicus eosque vellet proscribere, multis hortantibus tamen Attici memor fuit officii et ei, quum requisisset ubinam esset, sua manu scripsit, ne timeret statimque ad se veniret: se eum et illius causa Canum de proscriptorum numero exemisse. At ne quod periculum incideret, quod noctu fiebat, praesidium ei misit. Sic Atticus in summo timore non solum sibi, sed etiam ei, quem carissimum habebat, praesidio fuit, ut appareret nullam sejunctam sibi ab eo velle fortunam. Quod si gubernator praecipua laude fertur, qui navem ex *hieme* marique scopuloso servat, cur non singularis ejus existimetur prudentia, qui ex tot tamque gravibus procellis civilibus ad incolumitatem pervenit?

11. *Ὁ Ἀττικὸς προσπατεῖει πλῆθος προγεγραμμένων.*

Quibus ex malis ut se emersit, nihil aliud egit quam ut plurimis, quibus rebus posset, esset auxilio. Quum proscriptos

praemiis imperatorum vulgus conquireret, nemo in *Epirum* venit, cui res ulla defuerit, nemini non ibi perpetuo manendi potestas facta est: qui etiam, post proelium Philippense interitumque C. Cassii et M. Bruti, L. Julium Mocillam *praetorium* et filium ejus, Aulumque Torquatum, ceterosque pari fortuna percussos instituerit tueri atque ex Epiro his omnia Samo-
thraciam supportari jusserit. Difficile est omnia persequi et non necessarium. Illud unum intelligi volumus, illius liberalitatem neque temporariam neque callidam fuisse. Id ex ipsis rebus ac temporibus judicari potest, quod non florentibus se venditavit, sed afflictis semper succurrit; qui quidem Serviliam, Bruti matrem, non minus post mortem *eius* quam florentem coluerit. Sic liberalitate utens nullas inimicitias gessit, quod neque laedebat quemquam neque, si quam injuriam acceperat, non malebat oblivisci quam ulcisci. Idem immortalī memoria percepta retinebat beneficia; quae autem ipse tribuerat tamdiu meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat. Itaque hic fecit, ut verē dictum videatur: «*Sui cuique mores fingunt fortunam hominibus.*» Neque tamen ille prius fortunam quam se ipse finxit, qui cavet ne qua in re jure plecteretur.

12. Μεταχειρίζεται τὴν πίστιν τοῦ Ἀγρίππα καὶ τοῦ Ἀντωνίου, ἵνα ἀποτρέψῃ τὸν κίνδυνον ἀπὸ τῶν φίλων του.

His igitur rebus effecit, ut M. Vipsanius *Agrippa* intima familiaritate conjunctus adolescenti *Caesari*, quum propter suam gratiam et Caesaris potentiam nullius condicionis non haberet potestatem, potissimum ejus deligeret affinitatem praeoptaretque equitis Romani filiam generosarum nuptiis. Atque harum nuptiarum conciliator fuit (non est enim celandum) M. Antonius, triumvir *rei publicae*. Cujus gratia quum augere possessiones posset suas, tantum abfuit a cupiditate pecuniae, ut nulla in re usus sit ea, nisi in deprecandis amicorum aut periculis aut incommodis. Quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit. Nam quum L. *Saufeii*, equitis

Βίοι επιφανῶν ἀνδρῶν. διὰ τὴν Β' τάξιν τοῦ Γυμνασίου 4

Romani, aequalis sui, qui complures annos, studio ductus philosophiae, habitabat Athenis, habebatque in Italia pretiosas possessiones, triumviri bona vendidissent consuetudine ea, quae res gerebantur, Attici labore atque industria factum est ut eodem nuntio Saufeius fieret certior se patrimonium amisisse et recuperasse. Idem L. Julium Calidum, quem, post *Lucretii Catullique* mortem, multo elegantissimum poetam nostram tulisse aetatem vere videor posse contendere, neque minus virum bonum optimisque artibus eruditum, post proscriptionem equitum, propter magnas ejus Africanas possessiones, in proscriptorum numerum a P. Volumnio, praefecto fabrum Antonii, absentem relatum expevit, Quod in praesenti utrum ei laboriosius an gloriosius fuerit, difficile est judicare, quod in eorum periculis non secus absentes quam praesentes amicos Attico esse curae cognitum est.

13. Ἰδιωτικὸς βίος τοῦ Ἀττικοῦ διακρίνεται ἀπὸ τοῦ οἰκογενεῖας καὶ πολιτείας.

Neque vero ille vir minus bonus paterfamilias habitus est quam civis. Nam quum esset pecuniosus, nemo illo minus fuit emax, minus aedificator. Neque tamen non in primis bene habitavit omnibusque optimis rebus usus est. Nam domum habuit in colle Quirinali Tamphilianam ab avunculo hereditate relictam, ejus amoenitas non aedificio sed silva constabat. Ipsum enim tectum, antiquitus constitutum, plus salis quam sumptus habebat; in quo nihil commutavit, nisi quid vetustate coactus est. Usus est familia, si utilitate judicandum est, optima; si forma, vix mediocri. Namque in ea erant litteratissimi, anagnostae optimi et plurimi librarii, ut ne pedisequus quidem quisquam esset, qui non utrumque horum pulchre facere posset; pari modo artifices ceteri, quos cultus domesticus desiderat, apprime boni. Neque tamen horum quemquam, nisi domi natum domique factum habuit: quod est magnum non solum continentiae, sed etiam diligentiae. Nam et

non intemperanter concupiscere, quod a plurimis *videas*, continentis debet duci, et potius diligentia quam pretio parare, non mediocris est industriae. Elegans, non magnificus; splendidus, non sumptuosus omnisque diligentia munditiam, non affluentiam affectabat. Supellex modica, non multa, ut in neutram partem conspici posset. Neque hoc praeteribo, quamquam nonnullis leve visum iri putem, quum in primis latus esset eques Romanus, et non parum liberaliter domum suam omnium ordinum homines invitaret, non amplius quam terna *millia* peraeque in singulos menses, ex *ephemeride* eum expensum sumptui ferre solitum. Atque hoc non auditum, sed cognitum praedicamus: saepe enim, propter familiaritatem, domesticis rebus interfuimus.

14. Σώφρων χρησιμοποίησις τῶν χρημάτων αὐτοῦ

Nemo in convivio ejus aliud acroama audivit quam a-magnosten: quod nos quidem jucundissimum arbitramur: neque unquam sine aliqua lectione apud eum cenatum est, ut non minus animo quam ventre convivae delectarentur. Namque eos vocabat, quorum mores a suis non abhorrerent. Quum tanta pecuniae facta esset *accessio*, nihil de quotidiano cultu mutavit, nihil de vitae consuetudine, tantaque usus est moderatione, ut neque in sestertio *vicies*, quod a patre acceperat, parum se splendide gesserit, neque in sestertio *centies* affluentius vixerit quam instituerat, parique fastigio steterit in utraque fortuna. Nullos habuit hortos, nullam suburbanam aut maritimam sumptuosam villam, neque in Italia, praeter Arretinum et *Nomentanum*, rusticum praedium, omnisque ejus pecuniae reditus constabat in Epiroticis et urbanis *possessionibus*. Ex quo cognosci potest usum eum pecuniae non magnitudine, sed ratione metiri solitum.

15. Ἀποστροφή πρὸς τὸ ψεῦδος καὶ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐργασίαν.

Mendacium neque dicebas, neque pati poterat. Itaque ejus

comitas non sine severitate erat, neque gravitas sine *facilitate*: ut difficile esset intellectu utrum eum amici magis vererentur an amarent. Quidquid rogabatur, religiose promittebat, quod non liberalis sed levis arbitrabatur polliceri quod praestare non posset. Idem in nitendo, quum semel annuisset, tanta erat *cura*, ut non mandatam, sed suam rem videretur agere. Nunquam suscepti negotii eum pertaesum est: suam enim existimationem in ea re agi putabat; qua nihil habebat carius. Quo fiebat, ut omnia *Cicronum, Catonis, Q. Hortensii, Aul. Torquati*, multorum praeterea equitum Romanorum negotia procuraret. Ex quo judicari poterat non inertia sed iudicio fugisse rei publicae procuracionem.

16. Ἀξιαρχήτος χαράζτηρ τοῦ Ἀττιζοῦ.

Humanitatis vero nullum afferre majus testimonium possum, quam quod adolescens idem seni Sullae fuit jucundissimus, senex adolescenti M. Bruto; cum aequalibus autem suis, Q. Hortensio et M. Cicerone, sic vixit, ut judicare difficile sit, cui aetati fuerit aptissimus. *Quanquam* eum praecipue dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus carior fuerit aut familiarior. Ei rei sunt indicio, praeter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in vulgus sunt editi, sedecim volumina epistolarum, ab consulatu ejus usque ad extremum tempus, ad Atticum missarum. Quae *qui* legat, non multum desideret historiam contextam eorum temporum. Sic enim omnia de studiis principum, vitiis ducum, mutationibus rei publicae perscripta sunt, ut nihil in iis non appareat et facile existimari possit prudentiam quodam modo esse divinationem. Non enim Cicero ea solum, quae vivo se acciderunt futura praedixit, sed etiam, quae nunc usu veniunt, cecinit ut vates.

17. Ἀφοσίωσις τοῦ Ἀττιζοῦ πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ.

De pietate autem Attici quid plura commemorem? Quum hoc ipsum vere gloriantem audierim in funere matris suae,

quam *extulit* annorum nonaginta, annis septem et sexaginta, se nunquam cum matre in gratiam *redisse*, nunquam cum sore-
ro fuisse in similitate, quam prope aequalem habebat. Quod
est signum aut nullam unquam inter eos querimoniam interces-
sisse, aut hunc ea fuisse in suos indulgentia, ut, quos amare
deberet, irasci eis nefas duceret. Neque id fecit natura solum,
quanquam omnes ei paremus, sed etiam doctrina. Nam princi-
pum philosophorum ita percepta habuit praecepta, ut his ad
vitam agendam, non ad ostentationem uteretur.

18. Ἀγάπη αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀρχαίτητα,

Moris etiam majorum summus imitator fuit, antiquitatis-
que amator: quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eam
totam in eo volumine exposuerit quo magistratus *ordinavit*.
Nulla enim lex, neque pax, neque bellum, neque res illustris
est populi Romani, quae non in eo, suo tempore, sit notata,
et, quod difficillimum fuit, sic familiarum originem subtexuit,
ut ex eo clarorum virorum propages possimus cognoscere.
Fecit hoc idem separatim in aliis libris, ut, M. Bruti rogatu,
Juniam *familiam* a stirpe ad hanc aetatem ordine enumera-
verit, notans qui a *quoque* ortus, quos honores quibusque tem-
poribus cepisset; pari modo Marcelli *Claudii* Marcellorum,
Scipionis Cornelii et Fabii Maximi Fabiorum et Aemiliorum.
Quibus libris nihil potest esse dulcius iis qui aliquam cupidi-
tatem habent notitiae clarorum virorum. Attigit quoque poe-
tice, credimus, ne ejus expers esset suavitatis. Namque ver-
sibus de iis, qui honore rerumque gestarum amplitudine ce-
teros Romani populi praestiterunt, exposuit ita, ut sub singu-
lorum imaginibus facta magistratusque eorum non amplius
quaternis quinisque versibus descripserit: *quod* vix creden-
dum sit, tantas res tam breviter potuisse declarari. Est etiam
unus liber. Graece confectus, de consulatu Ciceronis.

19. *Διὰ τὸ ἐπέροχον τῶν τρόπων αὐτοῦ συνδέεται διὰ ζηδεσιᾶς μετὰ τοῦ οἴκου τοῦ Ὀκταβιανοῦ.*

Haecenus Attico vivo edita a nobis sunt. Nunc, quoniam fortuna nos superstites ei esse voluit, reliqua persequemur, et, quantum potuerimus, rerum exemplis lectores docebimus, sicut supra significavimus, *suos cuique mores plerumque conciliare fortunam*. Namque hic, contentus ordine equestri, quo erat ortus, in affinitatem pervenit imperatoris, *divi* filii, quum jam ante familiaritatem ejus esset consecutus nulla alia re quam elegantia vitae, qua ceteros ceperat principes civitatis, dignitate pari, fortuna humiliores. Tanta enim prosperitas *Caesarem* est consecuta, ut nihil ei non tribuerit fortuna, quod cuiquam ante detulerit, et conciliarit quod nemo adhuc civis Romanus quivit consequi. Nata est autem Attico neptis ex Agrippa, cui virginem filiam collocarat. *Hanc* Caesar, vix amniculam *Ti. Claudio Neroni*, Drusilla nato, privigno suo, despondit: quae conjunctio necessitudinem eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequentiore.

20. *Σχέσεις τοῦ Ἀττικοῦ μετὰ τοῦ Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου.*

Quamvis ante haec sponsalia non solum ab urbe abesset, nunquam ad suorum quemquam litteras misit, quin Attico mitteret, quid ageret, in primis quid legeret, quibusque in locis et quamdiu esset moraturus, sed etiam, quum esset in urbe, et propter infinitas suas occupationes minus saepe, quam vellet, Attico frueretur, nullus dies temere intercessit, quo non ad eum scriberet; quum modo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modo aliquam quaestionem poeticam ei proponeret, interdum jocans ejus verbosiores *eliceret* epistolas. Ex quo accidit, quum aedis Jovis *Feretrii*, in Capitolio, ab *Romulo* constituta, vetustate atque incuria detecta *prolaberetur*, ut, Attici admonitu, Caesar eam reficiendam curaret. Neque vero a M. Antonio minus absens litteris coleba-

tur, adeo ut accurate ille ex ultimis *terris*, quid ageret, curae sibi haberet certiorē facere Atticum. Hoc quale sit, facilius existimabit is, qui iudicare poterit quanta sit sapientiae eorum retinere *usum* benevolentiamque einter quos maximarum rerum non solum aemulatio, sed obrectatio tanta intercedebat, quantum fuit *neccesse* inter Caesarem atque Antonium, quum se uterque principem, non solum urbis Romae, sed orbis terrarum esse cuperet.

21. Ἡ τελευταία νόσος αὐτοῦ.

Tali modo quum septem et septuaginta annos complexset, atque ad extremam senectutem non minus dignitate quam gratia fortunaque crevisset (multas enim hereditates nulla alia re quam bonitate consecutus est), tantaque prosperitate usus esset valetudinis, ut annis triginta medicina non indiguisset, nactus est *morbum*, quem initio et ipse et medici contempserunt. Nam putarunt esse *tenesmon*, cui remedia celeria faciliaque proponebantur. In hoc quum tres menses sine ullis doloribus, praeterquam quos ex curatione capiebat, consumpsisset, subito tanta vis morbi in innum intestinum prorupit, ut extremo tempore per lumbos fistulae puris eaperint. Atque hoc priusquam ei accideret, postquam in dies dolores accrescere febresque accessisse sensit, Agrippam generum ad se accersi iussit, et cum eo L. Cornelium *Balbum* Sextumque *Peducaem*. Hos ut venisse vidit, in cubitum innixus : «Quantam, inquit, curam diligentiamque in valetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, quum vos testes habeam, nihil necesse est pluribus verbis commemorare. *Quibus* quoniam, ut spero, *satisfeci*, me nihil reliqui fecisse, quod ad sanandum me pertineret, reliquum est, ut egomet mihi consulam. Id vos ignorare nolui. Nam mihi *stat* alere morbum desinere. Namque his diebus quidquid cibi sumpsi, ita produxi vitam, ut auxerim dolores sine spe salutis. Quare a vobis peto, primum, ut consilium probetis meum, *deinde*, ne frustra dehortando impedire conemini.

22. Θάνατος καὶ κηδεία τοῦ Ἀντιζοῦ.

Hac oratione habita, tanta constantia vocis atque vultus, ut non ex vita, sed ex domo in domum videretur migrare, quum quidem Agrippa eum, flens atque osculans, oraret atque obsecraret «ne id, quod natura cogeret, ipse sibi acceleraret, et quoniam tum quoque posset temporibus superesse, se sibi suisque reservaret,» preces ejus taciturna sua obstinatione depressit. Sic quum biduum cibo se abstinuisset, subito febris decessit leviorque morbus esse coepit. Tamen propositum nihilo setius peregit. Itaque, die quinto, postquam id consilium inierat, pridie kalendas *apulas*, Cn. Domitio, C. Sosio *consulibus*, decessit. Elatus est in *lecticula*, ut ipse praescripserat, sine ulla pompa funeris, comitantibus omnibus bonis, maxima vulgi frequentia. Sepultus est juxta viam Appiam, ad quintum lapidem, in monumento Q. Caecilii, avunculi sui.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΝΕΠΩΤΟΥ

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ

1.

Antiquitate generis· μεταξύ τῶν προγόνων ἡρίθμηται τὸν Λιακὸν Αἰώνια καὶ Κόδρον.

Cujus generis τ. ἑ. τῶν ἀποίκων.

Deliberare=συμβουλεύεσθαι, ἐρωτᾶν.

Nominativum=ὁ-ορασί, ἐν ᾧ συνήθως οἱ χρησμοὶ οὐδὲν τὸ ἀκριβὲς ἔλεγον.

Futura (esse dixit).

Aquilo· ὁ βορέας.

Septentriones (septem, ἑπτὰ, τριο, βοῦς), ὁ ἀστερισμὸς τῆς ἄρκτου, ὁ βορέας.

Adversum tenet· (ναντιπρὸς ὄρος) εἶναι ἐναντίος.

Pervenitque· κατὰ τὸ 513 π. Χ.

2.

Barbarorum· ἐνταῦθα νοοῦνται οἱ Θυράκες.

Nomine (regio).

Qui miserant, νοοῦνται οἱ Ἀθηναῖοι· διὰ δὲ τοῦ cum quibus erat profectus, οἱ ἄποικοι.

Urbem· τὸ μέρος τοῦ ὅλου, τ. ἑ. τὴν νήσον.

Domum· λατρεῖται δηλοῖ τὸν οἶκον καὶ τὴν πατρίδα.

Cares· οἱ Κῆρες, λαὸς τῆς Μ. Ἀσίας μεταξύ τῆς θαλάσσης, τῆς Ἀνδίου καὶ τῆς Ἀνζίας, κατεῖχον πολλὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐν αἷς καὶ τὴν Λήμνον.

Praeter opinionem· παρὰ τὴν γνώμην, παρὰ τὰς προσδοκίας.

Dicto (suo).

3.

Darius· υἱὸς τοῦ Ὑστάσπου (521-485 π. Χ.).

Scythis· λαὸς μεταξύ τῶν ποταμῶν Δειπέδρου καὶ Τανάιδος.

Histro· Hister, Ἰστρος ἢ Δανούβιος.

Reliquit· ἔδωκεν 60 κόμβους, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, εἰς ἓν λωρῖον· οἱ ἀρχηγοὶ ὀφείλον νὰ λύσῃ καὶ ἡμέραν ἓνα, ν' ἀπέλθωσι δὲ ἂν καὶ τοῦ τελευταίου κόμβου λυθέντος δὲν ἐπέστρεψεν.

Graeca lingua loquentes· περίφρασις ἀντὶ τοῦ Graecos.

In hoc numero=in numero eorum quibus illa custodia....

Hic· επίρρημα.

Regem· ὁ μέγας βασιλεύς.

Histiaceus· Ἰστιάσις τέρανος τῆς Μιλήτου, εἰτα σαυράτης τῆς Ἰωνίας ὑπὸ τοῦ Ααρτίου διορθοθεῖ. Ἀποστατήσας συνελήφθη εἰς Σάρδεϊς καὶ εὐανωτόθη ὑπὸ τοῦ Ἀρτιάου.

Milesius· ἐκ τῆς Μιλήτου, πόλεως ἐν τῇ Καρίᾳ ὀνομαστωτάτης τῶν Ἰωνιζῶν ἀποικιζῶν, ἀντιπάλου τῆς Τύρου καὶ Καρχηδονος ἐν τῷ ἐμπορίῳ.

4.

Datis et Artaphernes· ἀμφότεροι Πέρσαι σαυράται τοῦ Ααρτίου. Μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην συνελήφθησαν ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐτάφησαν ζῶντες ἐντός ῥεάτος.

Sardis· αἰτ. πλῆθ. Πρωτεύουσα τῆς Λυδίας· τῷ 499 ἀπεστατήσαν τῇ ὑποτινῇσει Ἀρισταγόρου τοῦ Μιλησίου καὶ ἐβουλήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἑρετρίας.

Eretria· πόλις τῆς Ἑρέβιας κυριευθεῖσα διὰ προδοσίας μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας ἀπὸ τῆς πολιορκίας καὶ προτιληθείσα.

Ejus gentis· τῆς Ἑρετρίας.

Ab oppido· τῆς τῶν Ἀθηνῶν.

Millia passuum decem· mille passus καὶ πλῆθ. millia passuum ἀπλῶς millia. Τὸ Ῥωμαϊζὸν μίλιον ἰσοῦται πρὸς 1171 ἢ 1181 μέτρα.

Tumultus· ἡ λέξις ἐνταῦθα σημαίνει αἰφνιδίαν προσβολὴν προσενοθεσαν θόρυβον μέγαν καὶ τρόμον ἀκόμη μεγαλιτερον. Π. χ. ὅσας οἱ Γαλάται εἰσεβάλλον εἰς τὸ Ῥωμαϊζὸν ἔδαφος, οἱ Ῥωμαῖοι, παρ' οἷς ἡ παρὰ τὸ ποταμὸν Ἀλλεῖαν ἦτα καὶ ἡ περὶ τὸν ποταμὸν τῆς Ῥώμης εἶδεν ἀγένη μνήμην ἀνεξέλειπτον, διεκήρυττον ὅτι ἐπῆρχε tumultus· ἕκαστος ἐλάμβανε τότε τὸ ἅλα διὰ τὰ ἀποτροπὴν τὴν εἰσβολήν.

Ejus generis τ. ἔ. generis eorum qui...

Hemerodromæ· Οἱ Ἕλληνας ἐκάλεον ἡμεροδρομοὺς δρομεῖς ἀγγελιαφόρους διανύοντας ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ μαζράν ὁδὸν· εἰς τὸ τέλος τῆς ἡμέρας συνήθως ἀνελάμβανε τὴν ἐξακολούθησιν τῆς πορείας ἑτερος.

Praetores· ὀνομάζοντο οὕτω κατ' ἀρχάς οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ ἐν τῇ ἰσχύϊ ταύτῃ μεταχειρίζεται ὁ Κορνήλιος τὴν λέξιν ὅσας πρόκειται περὶ τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν.

Primo quoque tempore=quampriimum=τὸ ταχύτερον.

5.

Plataeae· τ. ἔ. civitas Plataeensis.

Raræ· τ. ἔ. κατ' ἀποστάσεις ἐγγυστεροτάμενα.

Tractus· σειρά, στοίχος.

Lacedaemonii· οὗτοι δὲν ἐξεστράτευον πρὸ τῆς πανσελήνου· ἐφθασαν εἰς Μαραθῶνα τὴν ἐπομένην τῆς μάχης.

Peditum centum (millia).

Prostravit· ἐστόρξεν, ἐνίκησεν· τῷ 490 π. Χ. Περσ. ἐπίγραμμα τῶν ἐν Μαραθῶνι πεσόντων.

6.

Non alienum· δὲν εἶναι ξένον τοῦ παρόντος. Σύνταξιν· non alienum videtur docere quale praemium ejus victoria M. s. t.,.

Pocille· Ποικίλη στοά, ἐν ἣ ἐξέθετον τὰς εἰκόνας τῶν ἀρίστον ζωγράφων. Depingeretur· τὸν πίνακα τοῦτον ἐποίησε κατὰ Πλίνιον ὁ Παιανιος, ἀδελφὸς τοῦ Φειδίου, κατ' Αἰλιανὸν ὁ Μίμων ἢ ὁ Πολύγνωτος ὁ Θάσιος.

Phalereo· Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς κληθεὶς ὡς γεννηθεὶς ἐν Φαλήρῳ ὑπὲρ ἑε ρήτωρ φιλόσοφος καὶ πολιτικός· τῷ 317 ἔλαβε παρὰ τοῦ Κασσιανδρου βασιλέως τῆς Μακεδονίας τὴν διοίκησιν τῶν Ἀθηνῶν, ἣν διετήρησεν ἐπὶ 10 ἔτη (317—307). Ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ ἦλθεν εἰς Αἰγυπτον παρὰ τοῖς Πτολεμαίοις. Ζῶντος ἔτι ἀνέτρεψαν τοὺς ἀντ'ρ'αίνας.

7.

Vineis· vinea = γέρον, μηχανὴ ἐκ ξύλου καὶ λόγου κεκαλυμμένη δια χόματος· οἱ πολιορκηταί, κεκρυμμένοι ὑπὸ τῷ γέρον, ἐφθάνον μεχρὶ τῶν ἐχθρῶν τευχῶν καὶ ἐπειρῶντο νῆσιξοσι ὄχημα.

Testudinibus· testudino=χελῶνη, μηχανὴ ὁμοία τῷ γέρον κατὰ τὸ σχῆμα, φερομένη ὅμως ἐπὶ τροχῶν καὶ ὀπλισμένη διὰ δοκού ληκούσης εἰς σιδηρὸν ἀγκυροειδῆ χρησιμεύοντα πρὸς ἀπόστασιν λίθων ἐκ τῶν ἐχθρῶν ὀχυρωμάτων. Ἡ δοκὸς ἐξήρχετο καὶ εἰσέρχετο ὡς κεφαλὴ χελώνης, τὸ δὲ μηχανήμα ἐπροστάτευε τοὺς πολεμιστάς ὡς τὸ ὄστρακον τὴν χελώνην.

Continenti (terra).

8.

Crimine Pario· διὰ τὸ περὶ τὴν Πάρον ἀτόχημα.

Paucis annis ante· ἢ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἐγένετο τῷ 490, τὸ πραξικόπημα τοῦ Πεισιστράτου τῷ 560, ὁ θάνατος αὐτοῦ τῷ 527, ἢ δ' ἐξορία τοῦ Ἰππίου εἰς καὶ διαδόχου τοῦ Πεισιστράτου τῷ 510.

Imperium· στρατηγία, διοίκησις στρατιωτικῇ. Magistratus· πολιτικὸν ἔξισμα.

Videretur· ἢ ἀνάμνησις τῆς διαμονῆς αὐτοῦ ἐν Χερρονησῷ. ἔνθα ἐξη περιστοιχιζόμενος ὑπὸ ποιμπῆς οἰνοῖ βασιλικῆς καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ ἰδιαιτέρου σώματος σωματοφυλάκων παρεῖχε πρόφασιν εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, ἵνα κατηγορῶσιν αὐτὸν ἐπὶ φιλοδόξοις σχεδίοις καὶ ἔκαμνε τοὺς Ἀθηναίους νὰ πομπεύωσιν αὐτόν.

ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ

1.

Collaudatus est. Ἐν τῷ ἐγκωμίῳ Ἀγησίλαου, ὅπερ σώζεται σήμερον.

Ὁ Ξενοφῶν ἐν τῷ ξήλῳ αὐτοῦ ἵνα λαμπρύνῃ τὸν Ἀγησίλαον θυσιάζει ὁλλύρις τὴν ἱστορίαν ἀλήθευ.

Leotychide· ἀνερπὸς τοῦ Ἀργεοῦ· ἔτερος ὁ Λεωτυχίδης, ὅστις ἐνίκησε τῷ 479 ἐν Μεγάλῃ. Ὁ Ἀργεὺς ἐγένετο βασιλεὺς τῷ 400 π. Χ.

Noiaine· ἡ δύναμις τῶν ἐφόρων εἶχε λίαν περαιοσὴν τὴν τῶν βασιλέων.

Eurysthenis· ὁ Προξλῆς καὶ ὁ Εὐρυσθένης, διδασκοὶ υἱοὶ τοῦ Ἀριστοδήμου ἀπογόνου τοῦ Ἡρακλέους, ἤρριζον περὶ τοῦ θρόνου. Τὸ μαντεῖον ἐρωτηθὲν εἶπεν ὅτι δύο βασιλεῖς ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Ἡρακλέους θὰ ἐβασίλευον ἐν Σπάρτῃ. Ἀνῆλθον ἀμφότεροι εἰς τὸν θρόνον καὶ ἴδρυσαν τὰς δύο δυναστείας τῶν Προξλειδῶν καὶ τῶν Εὐρυσθενειδῶν.

Principes=πρῶτοι

Horum τ.ῆ. τοῦ Προξλέου καὶ τοῦ Εὐρυσθέου.

Licebat· δὲν ἐπιτρέπεται εἰς γόνον ἐκ τοῦ ἐνὸς κλάδου νὰ βασιλεύσῃ ἀντὶ γόνου ἐκ τοῦ ἑτέρου.

Sin=ἀν ἐν τούτοις.

2.

Regi· κατὰ τοῦ Ἀρταξέρξου II τοῦ Μνήμονος.

Lacone· ὁ Ἀργεῖος νοεῖται.

Conveniret· ἀπροσώπως.

Has· ἀναφέρεται εἰς τὸ indutias.

Deum=deorum.

Facere secum=ὅτι ἦτο πρὸς τὸ μέρος του· πρβ. cum aliquo stare καὶ τἀντίθετον adversus aliquem facere.

3.

Barbarus· τ.ῆ. ὁ Τισσαφέρνης.

Phrygiam· ἡ Φρυγία δημοῖτο εἰς μεγάλην καὶ εἰς μικράν Φρυγίαν καὶ ἦτο χώρα πρὸς ἀνατολὰς τῆς Αὑδίας καὶ πρὸς νότον τῆς Βιθυνίας.

Se convertit· τῷ 396 π. Χ.

Fecit potestatem sui=δὲν ἐξετέθη ποτὲ (ἐν ἐπιτεταμένῳ πεδίῳ).

4.

Bellum· ὁ πόλεμος οὗτος ἐκλήθη Κορινθιακός. Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων, λέγει ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Διόδωρος, ἐδέξατο τοὺς πρωτεύοντας ἐν ταῖς Ἑλληνισαῖς πόλεσιν ἵνα λάβωσι τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων.

Pietas=πατριωτισμός.

Potius· ἐπὶ παιθητικῆς ἐννοίας.

Comitium (cum ire)=ἐκκλησίαι τοῦ λαοῦ.

Imperatores nostri· ἦτοι ὁ Κλεόμ. Περικλῆς, Ἀντώνιος κ.λπ.

Xerxes· Πέρσης βασιλεὺς τῆς Περσίας, υἱὸς Δαρείου τοῦ Α', ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐν Σαλαμῖνι, Μεγάλῃ καὶ Πλαταιαῖς καὶ φονευθεὶς ὑπὸ Ἀρταξέρξου ἐνὸς τῶν ἀξιοματιζῶν του.

Anno vertente=ἐν διαστήματι ἔτους· annus vertens=περιτελλόμενος ἐνιαυτός, ἐνιαυτός ὅλος. Ὁ Κορινθίος ἀλλοιοῦ λέγει, ὅτι ὁ Ξέρξης ἐχρεώσθη 6 μηνάς, ἵνα διέλθῃ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ὅτι ἐπανῆλθεν εἰς 30 ἡμέρας.

Socii οὗτοι ἦσαν οἱ Κορινθιοὶ Ἀργεῖοι Εὐβοῖαι καὶ Λοκροί.

Coroneam· Κορώνεια πόλις τῆς Βοιωτίας πρὸς Δ. τῆς Ἀττικῆς ἐπέκει-
ται ἡ Χαϊρώνεια πλησίον τῆς ὁποίας ὁ Φίλιππος ἐνίκησε τοὺς Ἕλληνας.

Religione· σεβασμός.

Sacrilegorum· sacrilegus=qui nocturnus divum sacra legerit. λέγει
ὁ Ὅρασιος· εἶτα ὁ ἀνόσιος βέβηλος.

Eorum (deorum).

5.

Agesilao duce· ἀμφιβάλλεται ἂν παρερρίσζετο ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ.

Suae virtuti=πρὸς τὸν χαρακτῆρά του.

Sine negotio=ἀκόπως.

6.

Apud Leuctra· κατὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην ἐνίκησαν οἱ Θηβαῖοι ἐπὶ
τὸν Ἑσπερινόνδην τοὺς Λακεδαιμονίους τὸ 2ον ἔτος τῆς 102ας Ὀλυμ-
πιάδος (371 π. Χ.).

De exitu=περὶ τῆς ἐξήλσεως τῆς ἐστρατείας.

Sine muris· Ὁ Λευκοῦργος εἶχεν ἀπαγορεύσει νὰ περιτριγισθῇ ἡ Σπάρτη,
θελὼν ἵνα ἡ ἀνδρεία τῶν κατοίκων αὐτῆς χρησιμεύῃ ὡς μόνον ὄχυρον.
Ἀλλὰ μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον οἱ Λακεδαιμόνιοι ὄχυρσαν τὴν πόλιν.

Adjunctis de suis comitibus· συντάξατε, comitibus adjunctis de suis.

7.

Defecerant· ὥς ὁ Μαύσωλος, βασιλεὺς τῆς Καρίας, ὁ Ἀριοβαρζάνης,
σατράπης τῆς Φρυγίας κ. ἄ.

Dynastis· οὕτως ἐκαλοῦντο ἄρχοντες ἀσποῦντες τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν
βασιλεῖα τῶν Περσῶν, δυνάσται.

Domo eadem· ἐννοεῖ ὁμοιον οἶκον.

Majorum suorum· κατήγετο ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Προκλέους καὶ οὐχὶ ἐκ
τοῦ οἴκου τοῦ Εὐμεσθέους.

Libido· ἀγάπη πρὸς τὰς ἀπολαύσεις.

8.

Ex usu venit· τῷ συνέβη.

Tacho· ὁ Τάχος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου διάδοχος Νεκτανάβιδος I ἐβασί-
λευσε τῷ 363 π. Χ. καὶ ἐνίκησε τοὺς Πέρσας· προσβλήθη δὲ ἐπὶ τοῦ θανά-
του Νεκτανάβιδος II ἐξήτησε τὴν βοήθειαν τῆς Σπάρτης ἣτις τῷ ἑπαιρε-
στρατὸν ἐπὶ τὸν Ἀγισίλαον, ἀλλὰ γελάσας ἐπὶ τῇ ἐξωτερικῇ δυσμορφίᾳ
τοῦ Ἀγισιλάου ἐγκατελείφθη ἐπ' αὐτοῦ, ἐνωθέντος μετὰ τοῦ ἀντιπάλου του
Νεκτανάβιδος καὶ ἀναγκάσαντος τὸν Τάχον νὰ φύγῃ.

Huc· τ. ἔ. super stramenta.

Beatus· εὐδαίμων, ὀλβιος, μακάριος.

Regios· τ. ἔ. τοὺς ἀξιωματιζοὺς τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου.

Regis verbis· ἐξ ὀνόματος τοῦ βασιλέως.

Obsonium (καὶ opsonium)· ὀψώνιον.

Secunda mensa· τραγήματα, τραγάλια.

Menelai· ὁ Μενέλαος μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἐπὶ 8 ἔτη ἐπλανᾶτο ἐν τῇ θαλάσῃ. Ῥιφθεὶς εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀφροιῆς ἀπεβίβασθη εἰς μέρος ἔρημον μεταξὺ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς, ὅπερ ἐνταῦθα καλεῖται portus Menelai.

Cyrenae· Κυρήνη πόλις τῆς Β. Ἀφροιῆς, πρωτεύουσα τῆς Πενταπόλεως, ἀντίπαλος τῆς Καρχηδόνης εἰς τὸ ἐμπορίον πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀλεξανδρείας.

Decessit· ἀπέθανε τὸ βον ἔτος τῆς 104ης Ὀλυμπιάδος (362 π. Χ.) ἐν ἡλικίᾳ 84 ἐτῶν καὶ μετὰ βασιλείαν 41 ἐτῶν.

Circumfuderunt· οἱ Λακεδαιμόνιοι διετίθουν τοὺς νεκροὺς ἐπιχρύνοντες διὰ μελίτος· οἱ Πέρσαι μετεχειρίζοντο πρὸς τοῦτο κηρόν.

ΕΥΜΕΝΗΣ

1.

Cardianus· Καρδιανός, ἐκ Καρδίας πόλεως τῆς Θράκης πρὸς βορρᾶν τῆς Χερσονήσου.

Generosus (ἐκ τοῦ genus)· εὐγενής, κατὰ τὴν ἀρχαίαν σημασίαν.

Domesticus· ἐν τῇ πατρίδι του.

Peradulescentulus. Κατὰ τὸ 342 π. Χ. ὁ Εὐμένης ἦτο εἰσοσαετής.

Philippi, Amyntae filii. Ὁ Ἀμύντας, βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας καὶ πατὴρ τοῦ Φιλίππου II. πάππος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 396—370, ὁ δὲ Φίλιππος ἀπὸ τοῦ 359—336.

Novissimo tempore· μετὰ τὸ 325.

Alterae· δοτ. ἀντὶ alteri, ὡς καὶ totae ἀντὶ toti.

Hetaerice· ἑταιρικῇ, τάγμα συγγεμμενον ἐκ φίλων καὶ συντρόφων τοῦ βασιλέως, χρησιμεῖον ὡς τιμητικὴ φρουρά. Alae praefectus, ὑπαρχος.

2.

Regna· αἱ διουκίσεις τῶν ἐπαρχιῶν.

Perdiccae· ὁ Περδίκκας στρατηγὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, εἰς ὃν οὗτος δεινῶς πλέον πάσχων παρέδωκε τὸν δακτύλιον κατέστη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐπιμελητὴς αὐτοκράτωρ καὶ σφραγισδοφύλαξ τοῦ Κράτους, εἰς ὃν πάσαι αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ ὤφειλον ὑπακοήν. Ἐπῆλθε κατὰ τοῦ βασιλείου τοῦ Πτολεμαίου ἀλλ' ἐνικλήθη ἐφονεύθῃ τῷ 321 ὑπὸ ἱππέων τινῶν, οἵτινες προσπεσόντες ἀθρόοι εἰς τὴν σπηλὴν κατέσφαξαν αὐτὸν ἐνεργοῦντα κατὰ τῆς Αἰγύπτου, κατὰ δὲ τὸν Κορνήλιον ὑπὸ Σελεύκου καὶ Ἀντιγένοους.

Crateros· ὁ μεγαλοφυχεύων καὶ ἐνδοξότατος τῶν στρατηγῶν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἐφονεύθη τῷ 321 ἐν μάχῃ κατὰ τοῦ Εὐμένους.

Antipater· εἶπεν ἀνατεθῆ εἰς αὐτόν ἡ ἀντιβασιλεία κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου· ἐπέταξε τοὺς Ἕλληνας ἐπαναστατήσαντας καὶ ἀπέθανε τῷ 320.

Perphaestio· στρατηγὸς προσεγίλῃς τῷ Μ. Ἀλεξάνδρῳ ἀπέθανε εἰς τὸ Ἐκβάτανα ἐν ἔτος πρὸ τοῦ βασιλείως, ὅστις τῷ ἀπένευρε θεῖας τιμῆς.

Unum = πλείστον πάντων.

Dieta· εἶπεν ὀρισθῆ δι' ὑποσχέσεως (διότι ὁ ἰθαγενὴς βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας Ἀριαράθης κατέβηκε αὐτὴν ἀκόμῃ).

Leonnatus· εἰς τοῦτον καὶ τὸν Περδίκκον ἀνετέθη ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τὰ ἐπιτροπεύουσιν ἐν Ἀσίᾳ (ὥς ὁ Ἀντίπατρος καὶ ὁ Κράτερος ἐν Εὐρώπῃ) τὸν ἐκ τῆς Ῥωμανίας υἱὸν τοῦ βασιλείως. Κατὰ τὴν προσβολὴν μιᾶς τῶν πόλεων τῶν Μαλλῶν ὁ Ἀλεξάνδρος ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ τείχους ὁλοκληρωθέντος ὑπὸ τοῦ Πευκέστου καὶ τοῦ Λεοννάτου. Θραυσθεὶς τῆς κλίμακος ἡ ἐμείναν μόνον. Πληρωθέντα ἐν τῇ πόλει τὸν Ἀλεξάνδρον ὑπερήσπισον οὗτοι βαλλόμενοι ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν μέχρι οὗ ἔσπευσαν ἄλλοι Μακεδόνες ἔξωθεν. Ἐφονεύθη βοηθῶν τὸν Ἀντίπατρον κατὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον τῷ 322.

3.

Φατ· ὁ Εὐμένης.

Ex parti Asiae· τὸ μέρος τοῦτο περιελάμβανε τὴν Ἀρμενίαν, Κιλικίαν καὶ Καππαδοκίαν. Ἡ πρώτη διανομὴ δὲν διετηρήθη διὰ τὰς ἐριδας αὐτίνες ἐπιχωλοῦνθαι.

Adversarii· νοοῦνται ὑπὸ τοῦ Κορνηλίου ὁ Ἀντίπατρος Κράτερος Πείθων ἄρχον της Μηδίας καὶ ὁ Ἀρριδαῖος, ἀδελφὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ptolemaeus, ὁ ἐπονομασθεὶς Σωτήρ ἢ ὁ Λάγου (ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς) ἐξ ἀπλοῦ στρατιώτου ἐγένετο στρατηγός, ἔλαβε τὴν Αἴγυπτον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, διετήρησεν αὐτὴν παρὰ τὰς προσπαθείας τῶν ἄλλων στρατηγῶν, καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ 283. Οἱ διάδοχοι αὐτοῦ γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Λαγίδαι ἐβασίλευσαν μέχρι τῆς ὑπαγωγῆς τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους (30 π. Χ.).

Locorum praeeoccupatione· καταλαβὼν πρῶτος τόπους ἐπιτηδεῖους διὰ μάχην ἱππαζοῦ.

4.

Neoptolemus· στρατηγὸς Μακεδὼν ἔλαβε, θανόντος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τὴν Καραμανίαν περσιζὴν ἐπαρχίαν. Ἐκ ξηλοτυπίας πρὸς τὸν Εὐμένην ἠρνήθη τὰ ὑπακούσῃ εἰς αὐτόν. Ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Κρατέρου ἐφονεύθη ἐν μάχῃ ὑπὸ τοῦ Εὐμένους.

Inimica mente· ἦσαν προσωπικοὶ ἐχθροὶ· ὁ Πλούταρχος ποιεῖται θαυμασίαν περιγραφὴν τῆς μάχης καὶ λέγει ὅτι ὁ Εὐμένης εἶχε τοὺς μηρούς καὶ τοὺς βραχίονας διατρήτους ἐκ τῶν τραυμάτων.

Hostes institit· συνηθέστερον μετὰ δοτικῆς.

Extulit· πρβ· τὸ ἐλληνικὸν ἐκφέρειν, ἐκκομίζειν, ἐκφορᾷ, πρὸς ἐνταφιασμόν.

A Seleuco· ὁ Σέλευκος ἦτο· εἰς τὸν ἀρίστον στρατηγὸν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἔλαβε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὴν Βαβυλωνίαν καὶ ἡγήσατο τὸ κράτος αὐτοῦ διὰ τῆς Σουσιανῆς Μηδίας Περσίδος Σερίας Φοινίκης περιλαμβάνον οὗτο πάσας τὰς χώρας ἀπὸ τῆς Καπαδοζίας μέχρι τῆς Σογδιανῆς καὶ τοῦ Ἰνδοῦ. Ἐγγύχριοι δυναστεῖαι περὶ τὸν Ἄλεν, τὴν Καπαδοζίαν, τὴν Ἀρμενίαν διετέλουν ὑπὸ τὴν ἐπιτετραρχίαν αὐτοῦ. Ἰδρυσεν τὴν δυναστείαν τῶν Σελευκευιδῶν καὶ ἀπέθανεν ἐν Θυρίῃ τὸ 280.

Antigenes, εἰς τὸν συνομοιωτῶν τοῦ Περδίκκου κατὰ Κορνήλιον, διοικῶν τοὺς ἀργυροσπίδας.

Exercitu suffragium ferente· ἦτο, κατὰ Κόιντον Κούρτιον, ἀρχαῖα συνήθεια τῶν Μακεδόνων· ἵνα ἐν καιρῷ πολέμου ὁ στρατὸς ἀποφαίνεται περὶ σπουδαίων ζητημάτων.

Antigonus· εἰς τὸν στρατηγὸν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, λαβὼν τὴν Παμφυλίαν, Λυζίαν καὶ Φρυγίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Εὐμένους ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Ἀσίας. Ἐνιζήθη κατὰ τὴν ἐν Ἰγρῷ μάχην τὸ 30.

Nora· τὰ Νῶρα εἶτε ἡ Νηρσασός πόλις τῆς Ἀσίας κατὰ τὰ σύνορα τῆς Καπαδοζίας καὶ Λυκαονίας.

Sub divo, sub dio, sub jove· ἐν ἐπαίθρῳ.

Imposuit· ἐξηπάτησεν.

6.

Olympias· θυγάτηρ τοῦ Νεοπολέμου, βασιλέως τῶν Μολοσσῶν, μήτηρ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπετέμφη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, ἀπεσύρθη εἰς Ἥπειρον, καὶ ἀνεμείχθη κατόπιν εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν διαδόχων· πολιορκεῖται ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου ἐν Πύδῃ καὶ ἀποσφάττεται τὸ 316 ὑπὸ τῶν συγγενῶν τῶν ἐπ' αὐτῆς φονευθέντων, διότι οἱ στρατιῶται οἱ παρὰ δολοφονίαν αὐτῆς ἀποσταλέντες καταιδεσθέντες τὸ ἀξίωμα τῆς γυναικὸς βασιλίσσης δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐπιβάλωσιν ἐπ' αὐτῆς χεῖρα.

Utrum· τὸ β' μέρος τῆς ἐρωτήσεως an in Epiro maneret νοεῖται εὐκόλως.

Repetitum· ἵνα ἀναζητήσῃ αὐτήν.

Eas res τ. ἔ. τὴν διοίκησιν τῶν ἐποθέσεων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

Alexandri filius· Ἀλέξανδρος καὶ οὗτος ὀνομασθεὶς, υἱὸς ἐκ τῆς Περσίδος· ἀμφοτέρους ἀπέσφαξεν ὁ Γλαυκίας κατὰ διαταγὴν τοῦ Κασσάνδρου.

Ne· συντάξατε· ne [Eumenes] pateretur inimicissimos domus et familiae interimere quoque stirpem [Philippi].

Veniam· χάριν.

Exercitus· κορία.

Bene meriti· ἐυεργέται.

7.

Pencestas· Πενεστάς· σωματοφύλαξ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου διοικητῆς τῆς Περσίας.

Phalanx· ὁ Φίλιππος συνεκόσθησεν ταύτην κατ' ἀρχὰς ἐκ 4.006 ἀνδρῶν εἰς

βάθος 16 ἀνδρῶν μετὰ ἀκοντίων μακρῶν, τὰ ὅποια ἐκ τῶν τελευταίων γραμμῶν ὑπερέβαλλον καὶ τὰς πρώτας ἔτι. Ὁ ἀριθμὸς ἐδιπλασιάσθη ἀργότερον καὶ διηκαὶ ἐτετραπλασιάσθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου.

Principia ἐξαλοῦντο ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ στρατοπέδῳ τὸ μέρος ὅπερ περιελάμβανε τὰς σιηνάς τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν, ὅπου τὸ στρατηγεῖν. Πρὸ τῶν σιηνῶν τούτων ὑπὲρ διεστίμα ἐλεύθερον ἔνθα αἱ σημαὶ καὶ ὅπου ὁμίζουσιν πρὸς τὸν στρατὸν ἢ ἐδίδασκον.

A. nomine ἦν σιηνὴν ὠνόμασε τοῦ Ἀλεξάνδρου.

8.

Paraetacis Ἡ Παρατακτὴν ἦτο χώρα τῆς Περσίας πρὸς ΝΑ. τῆς Μηδίας, μεγάλη ἔρημος, ἣς οἱ κάτοικοι ἔξον ἐκ τῆς ληστείας.

Mediam ἡ Μηδία ἦτο μετὰ τῆς Ἀσσυρίας, Κασπίης θάλασσης, τῆς Σουσιανῆς καὶ τῆς Ὑρκανίας, ἔχουσα πρωτεύουσιν τὰ Ἐκβάτανα.

Hiematum ἵνα διαχειμάρῃ.

Veterani οἱ παλαιοὶ στρατιῶται κατὰ τὸ τέλος τῆς δημοκρατίας ἐπανεστίασαν κατὰ τοῦ Καίσαρος· τοῦτο δὲ ἐπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ Κορνήλιος.

Illorum, τῶν Μακεδόνων· horum, τῶν Ῥωμαίων.

Interesse δὲν ὑπάρχει διαφορὰ εἰμὴ ἢ τῶν χρόνων.

Qua· ἐπὶ, δι' ὧν.

Rescituros διὰ τῶν προσόκοντων.

Imprudentem ἀντιτίθεται εἰς τὸ paratis· ποβ. «intelligeret se parem non esse paratis adversariis.»

9.

Castrorum ejus τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἀντιγόνου, οὗ οἱ στρατιῶται κατὰ τὰς διατάγας του εἶλον ἀνάψῃ πῦρ, ἵνα θερμανθῶσιν.

Transisse· νὰ διανύσῃ τὸ διάστημα, ὅπερ ἐχώριζεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Εὐ-
λένου.

Secunda vigilia· οἱ Ἕλληνες διήρουν τὴν νύκτα εἰς τρεῖς φυλάκας, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι εἰς τέσσαρας· ἐκ τριῶν ὥρων ἐκάστην ἀπὸ τῆς ἑκτῆς ἑσπερινῆς ὥρας.

10.

Lysimachus, εἰς τῶν στρατηγῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου λαβὼν τὴν Θράκην.
De summis rebus=de summo imperio.

11.

Dedisset ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Ἰουστίνος λέγουσιν ὅτι ὁ Ἀντίγονος ἐν ἐτόλμησε νὰ διπλάξῃ τὴν ἐνώπιόν του προσαγωγὴν τοῦ Εὐμένους.

Onomarchus· ὁ ἀρχηγὸς τῶν φυλάκων.

Denteretur τὸ denti ἀντὶ τοῦ abuti εὐρίσκεται μόνον ἐνταῦθα.

Et=διὰ τὸν λόγον τοῦτον.

12.

Tot annos τὸ 316· ἐπὶ ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Βίοι ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, διὰ τὴν Β' τάξιν τοῦ Γυμνασίου 5

Maximos duces· τὸ Κράτερον καὶ Νεοπτόλεμον.
 In quo uno tantum esset· οὐδὲ τὸ ὄνομα μόνον ἦτο δι' αὐτοὺς τοιαῦτα
 ἀπειλή . . .
 Interfecto (illo).
 Aliquando· ἄλλοτε.
 Jugulatus est· τὸ 316 π. Χ.

13.

Philippo apparuisset· εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Φιλίππου.
 Unum (annum).
 Regium ornatum· τ. ἔ. τὴν πορφύραν, τὸ διάδημα καὶ τὸ σκήπτρον.
 Sumpserunt· τὸ 306 μὲν.
 Propugnator· ὑπερασπιστὴς τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἀλεξάνδρου.
 Cassandrus· υἱὸς τοῦ Ἀντιπάτρου, διεδόχθη τὸν πατέρα του ἐν Μακεδονίᾳ.
 νῆα· ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τὸ 311 καὶ ἀπέθανε τὸ 298.
 Humaverunt· humare=θάπτειν καὶ κατεῖν ἐπὶ τῆς πυρᾶς.
 Uxorem· τὴν Βαρσίνην, θυγατέρα τοῦ Πέρσου Ἀρταβάζου.

ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΕΩΝ.

1.

Separatim· ἐν ἑργῳ, ὅπερ δὲν ἐσώθη.
 Nomine· διότι οἱ ἔφοροι περιόριζον τὴν βασιλικὴν δύναμιν.
 Cyrus I, υἱὸς τοῦ Καμβύσου καὶ τῆς Μανδάνης, θυγατρὸς τοῦ Ἀστυάγου, βασιλέως τῶν Μήδων, γεννηθεὶς τὸ 599 καὶ ἀποθανὼν τὸ 559.
 Massagetae λαὸς πολεμικὸς καὶ νομαδικὸς τῆς Σκυθίας παρὰ τὴν Κασπίαν.
 Mnemon· ἀδελφὸς τοῦ νεωτέρου Κύρου.
 Uxorem· τὴν Στάτιραν, ἣτις εἶχεν ἐνθαυρῶν τὸν Κύρον ἵνα ἐπαναστατήσῃ· ἐδηλητηριάσθη ὑπὸ τῆς Παρυσάτιδος, θυγατρὸς Ἀρταξέρξου τοῦ Μαζρόχειρος καὶ χήρας Δαρείου II. Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων ἠσθάνθη μεγάλην θλίψιν ἐπὶ τούτῳ· ἀλλὰ σεβόμενος τὴν μητέρα του ἠρξάσθη νὰ τὴν ἐξορίσῃ εἰς Βαβυλῶνα.
 Artabano· ὁ Ἀρτάβανος ἀρχηγὸς τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων τοῦ Ἑξέρξου ἐδόλο· ὄννησε τοῦτον, κατέλαβε τὸν θρόνον ἐπὶ τινὰς μῆνας καὶ ἐφενεύθη ὑπὸ Ἀρταξέρξου τοῦ Μαζρόχειρος.

2.

Aegiiis· πρὸς Δ. τῆς Πέλλης.
 Pyrrhus· βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς διαμάχας τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου· κληθεὶς εἰς Ἰταλίαν ὑπὸ τῶν Ταραντίνων ἐνί-

ἤγαγε τοὺς Ῥωμαίους, ἀλλὰ νικηθεὶς ἐν τέλει ἐπῆλθε κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὑπέταξε τὴν Μακεδονίαν καὶ ἀπέθανε τὸ 272 πολιορκῶν τὸ Ἄργος.

Dionysius prior· κατ' ἀρχαίς στρατιώτης καὶ εἴτα στρατηγός· κατέλαβε τὴν ἑξουσίαν γενόμενος τύραννος τῶν Συρακουσῶν τὸ 405· σκληρῶς καὶ φιλόποτος ἀπέθανε τὸ 368.

Singularis· ἀδιανέμητος.

3.

Demetrius· ὁ Πολιορκητής· ἐξθρονισθεὶς ὑπὸ τοῦ Πύρρου φυλακισθεὶς ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ του Σελεύκου τὸ 286 ἀπέθανε μετὰ τριετὴ φυλάκισιν.

Ptolemaeo Cerauno· νεώτερος υἱὸς Πτολεμαίου τοῦ Σωτήρος· ἐξορισθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς του κατέφυγεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Σελεύκου, βασιλέως τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας, ἐδολοφόνησε τοῦτον, κατέλαβε τὸν θρόνον (280) καὶ ἐφρονεύθη ἐν μάχῃ κατὰ τὴν φοβερὰν εἰσβολὴν τῶν Γαλατῶν εἰς τὴν χώραν.

Filio· Πτολεμαῖος· ὁ Φιλάδελφος, υἱὸς οὗ ὁ πατὴρ Πτολεμαῖος ὁ Σωτὴρ παρητήθη τοῦ θρόνου.

ΑΜΙΑΚΑΣ.

1.

Carthaginiensis. Carthago. Καρχηδών, πόλις τῆς Ἀφρικῆς ἰδρυθεῖσα τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς 9ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τῶν Φοινίκων ἐν τῇ χερσονήσῳ, ὅπου σήμερον κεῖται ἡ Τύνις· κατέστη πρωτεύουσα δημοκρατίας ναυτικῆς ἰσχυροτάτης, ἰδρυσεν ἀποικίας ἐν Σικελίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ, ἔπεμψε θαλασσοπόρους εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ διεξήγαγε κατὰ τῆς ἀντιξήλου αὐτῆς Ῥώμης μακροὺς πολέμους, τοὺς Καρχηδονικοὺς. Παρὰ τὰς προσπάθειάς τοῦ Ἀννίβου κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Β' Καρχ. πολέμου (201 π. Χ.). Ἀνέλαβεν ὀλίγον ἀλλὰ κατεστράφη ὁλοτελῶς κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1' Καρχ. πολέμου ὑπὸ Σκιπίωνος Αἰμιλιανοῦ (146 π. Χ.). Ταχέως ἀνιδρυνθεῖσα διεφθαρκεν ἀπὸ τοῦ I—VI αἰῶνος μ. Χ. καὶ παρέμεινε ἡ ἀληθὴς πρωτεύουσα τῆς εὐδαίμονος Ῥωμαϊκῆς Ἀφρικῆς.

Primo Punico bello· ὁ Α' Καρχ. πόλεμος διήρκεσεν ἐπὶ 22 ἔτη (264-241) καὶ ἔληξε διὰ τῆς παρὰ τὰς Αἰγούσας νήσους ναυμαχίας, ἣτις ἔδωκεν εἰς τὰς Ῥωμαίους τὴν Σικελίαν.

Adulescentulus· puer ὁ ἡλικίας μικροτέρα· τῶν 17 ἐτῶν, adolescens ὁ adulescentulus ὁ 17—30 ἐτῶν, juvenis ὁ 30—45, vir maturus ὁ 45—60 καὶ senex ὁ ἀπὸ 60 ἐτῶν καὶ ἄνω.

Eryx· πόλις τῆς δυτικῆς Σικελίας.

C. Iulius Catulus ἑπαιτοῦ τὸ 510 ἀ. ν. Ρ. νικητῆς κατὰ τὴν παρὰ τὰς Αἰγούσας ναυμαχίαν καθ' ἣν ἐβόθισε 50 ἐχθροὺς αὐτοῦ καὶ ἡττησέν 70.

Consules· Ῥωμαῖοι ἀρχόντες ἀντιστασίσαντες τὸ 509 τοὺς βασιλεῖς ἐν Ῥώμῃ ἢ ἀρχὴ αὐτῶν ἦτο ἐνιαύσιος, εἶχον δ' οὗτοι τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως καὶ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ.

Domicum = donec.

Manus dare· παραδίδομαι.

Ferocia· εὐγενής ὑπερφάνεια.

2.

Utica· Ἰτύχη, πόλις τῆς Ἀφρικής Β.Δ. τῆς Καρχηδόνης, ἀποικία τῶν Τυρίων, ἰδρυθεῖσα πρὸ τῆς Καρχηδόνης.

Hirponem· Hirpo καὶ Hirpo Regius· ὁ Ἰππών, πόλις τῆς Λιβύης, πρωτεύουσα τῶν βασιλείων τῆς Νομηδίας· παρὰ τὴν Ἰτύχην ἐπύρχεν ἑτεροῦ Ἰππών.

3.

Peractis· ἐπὶ τοιαύτῃ (210—238) ἡγωνίσθησαν οἱ Καρχηδόνοι ἵνα ὑποτάξωσι τοὺς μισθοφόρους.

Hispania· κατοικήθη κατ' ἀρχάς ὑπὸ Κελτιβήρων· ἔπειτα οἱ Ἕλληνες ἔδρυσαν ἀποικίας εἰς τὰς ἀκτῆς τῆς, μετὰ δὲ τὸν ε' αἰῶνα οἱ Καρχηδόνοι ὑπετάχθη κατόπιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Hasdrubal· γαμβρὸς τοῦ Ἀμίλκα, διώχθη ἀπὸ τοῦ 217—220 τὸν στρατὸν ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ ἔδρυσεν τὴν νέαν Καρχηδόνα (Καρθαγένην).

H. occiso· ἐφονεύθη τὸ 228.

Post mortem· Ὁ Ἀσδρούβας ἐφονεύθη ὑπὸ δούλου, οὗ τὸν κάλεσαν δεταξε νὰ φονεύσῃ, τὸ 220.

4.

Mare· τὸ νῦν Γιβραλτάρ.

Vettones· λαὸς τῆς Ἰσπανίας ἐπὶ τοῦ Τάγου ποταμοῦ.

Secundum b. Ρ· ἀπὸ τοῦ 218—201 π. Χ. Ἐτερομαχία δὲ τῆς παρὰ τὴν Ζάμαν μάχης.

ANNIBAS.

1.

Superavit· συνεθεστέρα ἢ σό. ταῖς verum est p. Romanum superasse.

Discessit· ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

2.

Philippum· Φίλιππος ὁ Ε' υἱὸς Δημητρίου τοῦ Β' διεδέχθη τὸν θρόνον.

αὐτοῦ Ἀντίγονον Β' Δώσωνα· περιπλακεῖς εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Ῥωμαῖοις ἡττήθη εἰς τὰς Κενὸς Κεφαλὰς τὸ 197· τοῦτον διεδέχθη ὁ Περσεύς, ὃν ἐνέκρησεν ὁ Αἰμίλιος Παῦλος παρὰ τὴν Πύδναν τὸ 168.

Antiochus III ὁ ἐπονομασθεὶς μέγας, βασιλεὺς τῆς Συρίας διεδέχθη τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σέλευζον τὸν Κεραννόν, ἐπολέμησε κατὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ Αἰγυπτίων καὶ ἐφρονεύθη ἐν Περσίᾳ τὸ 187.

Rubro mari· Ῥοῦθρά θάλασσα.

Legati· P. Sulpicius καὶ P. Villius.

Consiliis clandestinis· μυστικαὶ συνεννοήσεις.

Interioribus consiliis· συμβουλίαι τῶν ἀνακτόρων.

Tenentem· μὲ τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ βομποῦ.

In eo (bello parando)-

3.

Qua diximus (eum natum esse).

Saguntum· πόλις τῆς Ἰσπανίας, ἦν παρὰ τὴν συνθήκην πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐπολιόρρησεν ὁ Ἀννίβας τὸ 219 π. Χ. Λέγεται, ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Σαγούντου μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν μὴ δυνάμενοι νὰ ἴδωσι τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος τῶν ἡμιφαν κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν ἐχθρῶν πυρὰν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φλόγας μετὰ τῶν γυναικῶν, τῶν τέκνων καὶ τῶν θησαυρῶν αὐτῶν, ἄλλοι δὲ ἀπέθανον ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκιῶν τῶν ἢ ὑπὸ τοῦ ξίφους τῶν ἐχθρῶν.

Hasdrubal· υἱὸς τοῦ Ἀμίλθα Βάρθα καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀννίβου· κατεπόρεσε τοὺς ἀδελφούς Σκιπίωνα· Πόπλιον καὶ Γναῖον ἐν Ἰσπανίᾳ (212)· ἄλλα περιλαβὴς εἰς ἀτελεισίαν ὑπὸ τοῦ Π. Κορνηλίου Σκιπίωνος ἀπῆλθεν εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀννίβου ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐφρονεύθη παρὰ τὸν ποταμὸν Μέταυρον, ἣ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐρρίφθη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀννίβου.

Ornatus· ὡπλισμένος ἐπὶ πόλεμον.

Traduxit· τὸ 218.

4.

P. Cornelius Scipio· ὑπάτος, κατέκτησε τὴν Σαρδηνίαν, ἀπέτυχε νὰ παρεμποδίσῃ τὸν Ἀννίβαν διαβαίνοντα τὸν Ῥοδανόν, ἡττήθη παρὰ τὸν Τίτιον πληρωθεὶς καὶ ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Ἀσδρούβα, υἱοῦ τοῦ Ἀμίλθα ἐν Ἰσπανίᾳ (210).

Padum· ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Ἰταλίας χωρίζων τὸ βόρειον μέρος αὐτῆς εἰς τὴν πέραν καὶ τὴν ἐντεύθεν τοῦ Πάδου Γαλιатиάν.

Tiberius Longus· γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα Σεμπρόνιος, Ὑπάτος μετὰ τοῦ Σκιπίωνος, ἡττήθη παρὰ τὸν Τρεβίαν (218).

Trebian· παραπόταμος τοῦ Πάδου.

Utrosque· ὁ Σεμπρόνιος εἶχεν ἐνωθῇ μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ παρὰ τὸν Ρίβινον ποταμὸν ἡττηθέντος Π. Κορνηλίου Σκιπίωνος.

Ligures· ἡ Αἰγυστινὴ χώρα τῆς βορείου Ἰταλίας, Αἰγυστινὸς κόλπος ὃν τῆς Γενοῦης. Οἱ κάτοικοι Λίγυες ἢ Λίγυρες.

Arpenninum· σειρὰ ὄρεων διήκουσα δι' ὅλου τοῦ μήκους τῆς Ἰταλίας.

Etruriam· χώρα μεταξύ τῆς θαλάσσης, τῶν Ἀπεννίνων καὶ τοῦ Τιβέρος·
Valetudo· ἀσθένεια.

C. Flaminius· ὁ Γάιος Φλαμίνιος ἡττήθη καὶ ἐφονεύθη παρὰ τὴν Τρα-
σιμένην ἐν τῇ Ἐτρουρίᾳ λίμνῃ.

Apulia· χώρα τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν.

C. Terentius Varro· ὕπατος, ἡττηθεὶς διὰ τὴν ἀσυνεσίαν αὐτοῦ παρὰ
τὰς Κάννας (216), φονευθέντων 70,000 Ῥωμαίων.

L. Paulus Aemilius, συνέπατος τοῦ Τρεντίου πατρὸς Παύλου Λημιλίου
τοῦ Μακεδονικοῦ φονευθεὶς εἰς τὴν παρὰ τὰς Κάννας μάχην.

Consulares· ὑπατιχοί, ἐπάρχοντες ὕπατοι.

5.

Pugna pugnata· ποβ. vivere vitam, somnigare somnium.

Profectus est· τὸ 211, πέντε ἔτη μετὰ τὴν παρὰ τὰς Κάννας μάχην.

Capuam· Καπύη πόλις τῆς Καμπανίας.

Q. Fabius Maximus· βραδὺς ἐπιζηθεὶς (cunctator), πεντάκις ὕπατος,
εἰτα δικτάτωρ· κατεπόνησε τὸν Ἀννίβαν διὰ τῆς συνετῆς του βραδύτητος.

Dictator· ἀπόλυτος ἄρχων, ἐκλεγόμενος δι' ἑξ μῆνας εἰς ἐξτάκτους περ-
στάσεις.

Falerno· πόλις τοῦ μεσημβρινοῦ Λατίου.

Dedit verba· ἐξηπάτησεν.

M. Minucius Rufus· ἑπάρχος, διήγειρε τοὺς στρατιώτας κατὰ τοῦ
Φαβίου, ἔλαβε παρὰ τοῦ λαοῦ δόναμιν ἴσην πρὸς τὴν τοῦ δικτάτορος, ἐν-
ζήθη ὑπὸ τοῦ Ἀννίβου καὶ ἐσώθη ὑπὸ τοῦ Φαβίου. Ἐφονεύθη εἰς τὴν
παρὰ τὰς Κάννας μάχην.

Magister equitum· ἑπάρχος, ἐκλεγόμενος ὑπὸ τοῦ δικτάτορος ἢ τῆς
Συγκλήτου καὶ τοῦ λαοῦ, ἵνα βοηθῇ τὸν δικτάτορα.

T. S. Gracchus· νικήσας τὸν Ἀννίβαν παρὰ τὸ Βενέβεντον.

Absens· χωρὶς νὰ εἶναι αὐτὸς παρὼν, διὰ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ του
Μάγονος.

Marcus Claudius Marcellus· πεντάκις ὕπατος, ἐκυρίευσεν τὰς Συρακού-
σας, ἐνίκησε πολλάκις τὸν Ἀννίβαν καὶ ἐφονεύθη τὸ 208. Ὁ Ἀννίβας τῷ
ἀπένευσε μεγάλας τιμὰς, πέμψας τὴν τέφραν αὐτοῦ εἰς τὸν οἶόν του ἐντὸς
χρυσῆς ὕδρας.

Venusia· πόλις τῆς Ἀπουλίας.

6.

P. Scipionem· Σκιπίων ὁ Ἀφρϊζιανὸς νικήσας τοὺς Καρχηδονίους παρὰ
τὴν Ζάμαν.

Impresentialium· ἐν τῷ παρόντι.

Zama· ΝΔ τῆς Καρχηδόνας. Ἡ παρὰ ταύτην μάχη ἐτεράτισεν τὸν Β'
Καρχ. πόλεμον.

Hadrumetum· Ἀδρούμητον, πόλις τῆς Βυσσατίδος ἐν Λιβύῃ, 130 χιλιομ.
πρὸς Ν. τῆς Καρχηδόνας· νῦν ἐρεΐπια.

Trecenta· 444 χιλιομ. Δικαίως ὁ Κορνήλιος λέγει incredibile dictum.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Numidae· οἱ Νομιάδες ἐφημίζοντο ὡς ἄριστοι ἵππεις. Ἡ Νομιαδία (Νομαδική) ἔκειτο μετὰ τῆς Μαυριτανίας καὶ τοῦ κράτους τῆς Καρχηδόνος.

7.

Res gessit· rem gerere=πράττει· ἰδίᾳ τὰ πολεμικά.

P. Sulpicius (Galba)· ὑπάτος μετὰ τοῦ Γ. Αὐρηλίου Κόττα τ. 200 π. X.

His magistratibus=ἐπὶ τούτων ἀρχόντων.

Cum iis· Carthaginiensibus.

Fregellae· Αἱ Φρέγγλαι πόλις τῆς Καμπανίας.

Rex=suffes· ἡ μεγίστη τῶν Καρχηδονίων ἀρχή· συνεζάλουν τὴν σύγλητον ἐδίδαζον καὶ ἠδύναντο νὰ διοικῶσι τὸν στρατόν.

Consulibus· 197 π. X.

Senatus daretur· πρὶν δοῦν ἀρκῶσιν εἰς αὐτοὺς ἐν τῇ Συγγλήτῳ.

8.

Consulibus· ὁ L. Corn. Merula καὶ Q. Min. Thermus ἐπάτευσαν τὸ 193 π. X.

Si.. possent· ἵνα ἴδωσιν ἂν ἠδύναντο.

Thermopylis· ὁ Ἀντίοχος ἐπέστη ἐνταῦθα αἱματηράν ἦτιαν τὸ 191.

Rhodium· ἦσαν σήμαζοι τῶν Ῥωμαίων.

Pamphylia mari· παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐφρατιδίου ποταμοῦ.

9.

Fugato· ἡττήθη ἐν Μαγνησίᾳ τῆς Μ. Ἀσίας (190) καὶ ἠγαγίσθη νὰ παραχωρήσῃ ὅλας τὰς γῆσεις αὐτοῦ ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀσίᾳ, νὰ παραδώσῃ πάντα τὰ πλοῖα, ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους καὶ νὰ πληρώσῃ 15000 τάλαντα, τὸν δὲ Ἀντίβαν ἀνελάμβανε νὰ παραδώσῃ.

Si s. f. potestatem· ἂν ἠθελε περιμείνῃ νὰ καταλάβωσιν αὐτόν.

Gortynii· κάτοικοι τῆς Γόρτυνος, πόλεως τῆς Κρήτης.

Summas· τὴν ἐπιφάνειαν, τὸ ἄνω μέρος.

In propatulo· ἐν ὑπαίθρῳ, τόπῳ ἀνοικτῷ εἰς πάντα.

Abjicit· ὡς δῆθεν πράγματα ἄνευ ἀξίας.

Tolleret (pecuniam).

Prusia· βασιλεὺς τῆς Βιθυνίας.

10.

Pergamenus· αἷς Περγάμιον· Τὸ βασίλειον ἐθεμελιώθη ὑπὸ τοῦ Φιλεταίου καὶ Εὐμένους Α' (263—241). Ἐπὶ Ἀττάλου (241—197) ἐγένετο ὁ Πέργαμος ἔδρα καλλιτεχνίας καὶ ἐπιστημῶν, ἡ δὲ βιβλιοθήκη αὐτῆς ἡμίλειτο (200.000 τόμοι) πρὸς τὴν τῆς Ἀλεξανδρείας.

Eumenes II (197—159).

Utrobique· κατ' ἀμφοτέρω (κατὰ γῆν καὶ κατὰ θ.).

11.

Ab utrisque· ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

Tabellarium· κατ' ἀρχάς οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ δοῦλος ὁ σημεῖων ἐπὶ πινάκων (tabellae) ὅ,τι ὁ κύριος ἔχουinen ἀξίον σημειώσεως· εἶτα οἱ γραμματοφόροι.

Caduceo· ζηρῶντιον· ῥάβδος μὲ δύο πτέρυγας εἰς τὸ ἄκρον καὶ δύο ὄφεις.

Bithynii· ἡ Βιθυνία ἦτο χώρα τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τὸν Εὐξείνιον καὶ τὴν Προποντίδα.

Consilio· διὰ τοῦ δόλου.

Pedestribus copiis· κατὰ ξηράν.

Prudentia· στρατήγημα.

12.

T. Quintius Flaminius· Ῥωμαῖος στρατηγός, ἔπαυσε τὸ 197, ἐνίκησε τὸν Φίλιππον Ε' τῆς Μακεδονίας παρὰ τὰς Κενὸς κεφαλὰς οὐ μαζρὸν τῆς Φαρσάλου.

Patres conscripti· οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ συγγλητιζοί· ὅτε ὁ Ῥωμύλος ἴδρυνε τὴν Σύγκλητον, τὰ μέλη αὐτῆς ἐκαλοῦντο patres· μετὰ τὴν καταργησιν τῆς βασιλείας ὁ Βροῦτος ἀνέδειξε νέους συγγλητιζοὺς οἵτινες ἐκλήθησαν conscripti τ. ἔ. ἐγγεγεγραμμένοι μετὰ τῶν ἄλλων patres ἐπὶ πολὺ διεκρίνοντο ἐν τῇ Συγκλήτῳ οἱ patres τῶν patres conscripti. Βραδύτερον ἐκαλοῦντο ἀδιακρίτως πάντες patres conscripti.

Suum· ἀναφέρεται εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Hospitium· δεσμοὶ ξενίας· παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ ξενία ἴδρυνε εἶδος συγγενείας μεταβιβασομένης ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Συνήθως ἀμφοτέροι οἱ συνδεόμενοι ἔθραυνον ὅσπου ἢ μέταλλον, ἐκότερος δὲ ἐφύλαττε τὸ ἥμισυ καὶ ὅτε ἤθελον νὰ ἐπιταχθεῖσθαι τὸ δίκαιον τῆς ξενίας ἐπληρώζον τὰ δύο ταῦτα τεμάχια· τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἀναγνωρίσεως ἐκαλεῖτο λατινιστὶ tesserae hospitales καὶ ἑλληνιστὶ σύμβολα.

Puer=δοῦλος.

13.

Acquievit· ἀνεπαύθη, ἀπέθανεν· κατ' ἄλλους 63 ἢ 65 ἐτῶν.

Consulibus· 183 π. X.

Annali (libro).

Polybius· ἱστορικὸς Ἕλλην (204—122), ἐπῆρξε κατ' ἀρχάς ἱππάρχος· μετὰ οὖν ἦταν τοῦ Περσέως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπέμφθη ὁμηρος εἰς Ῥώμην, ἐνθα παρέμεινε 17 ἔτη, γενόμενος διὰ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν παιδείαν διδάσκαλος τοῦ Σκιπίωνος τοῦ Αἰμιλιανοῦ. Συνέγραψεν ἱστορίαν ἐκ 40 βιβλίων, ὧν σφῆζονται ἀξέροια μόνον τὰ πέντε πρῶτα.

Tamphilo· 182 π. X.

Sulpicius· ἄγνωστος ἱστορικὸς.

Tamphilo· 181 π. X.

Cn. Manilius Volso· ἑτα·ος 189 π. X.

Silenus· σεστρατιώτης τοῦ Ἀννίβου, ἄλλως ὀλίγον γνωστός.

Sosilus· Ἑλλήν· ἱστορικὸς γράψας ἱστορίαν τοῦ Ἀννίβου εἰς 7 βιβλία.

ΜΑΡΚΟΣ ΠΟΡΚΙΟΣ ΚΑΤΩΝ.

1.

Municipiū· municipia ἦσαν αἱ ἰσοπολίτιδες πόλεις, διοικοῦμεναι κατὰ τοὺς ἰδίους νόμους καὶ ἔθιμα, ὧν ὅμως οἱ γάτοικοι μετεῖχον τῆς ἐν Ῥώμῃ πολιτείας.

Tusculo· πόλις τοῦ Λατίου μαζρὸν ἀπέχουσα τῆς Ῥώμης.

Sabini· λαὸς κατοικοῦντες τὴν γεντρῶν Ἰταλίαν.

Censura· τιμητεία· ἰδὲ § 2.

Censorius, τιμητικός, ὑπάφξας τιμητής.

Tribunus militum· χιλίαρχος.

C. Cl. Neronis· ἕτατος τὸ 207 νικήσας τὸν Ἀσδρούβιαν, ἀδελφὸν τοῦ Ἀννίβου παρὰ τὸν ποταμὸν Μένουρον.

Seman· πόλις τῆς Ἰταλίας παρὰ τὴν Ἀδριατικὴν οὐχὶ μαζρὸν τοῦ Ἀγρῶνος.

Quaestor· ταμίας.

Obtigit· διὰ κλήρου διενέμεντο αἱ ἐταρχίαι εἰς τοὺς ταμίας.

P. Africano· Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς ὁ πρεσβύτερος (major).

Necessitudine· κατὰ τὸν Πλούταρχον ἡ ἀρχὴ τῆς διαφωνίας μεταξὺ Κάτωνος καὶ Σκιπίωνος ἐπῆλθεν ἐνεκα τοῦ θαυμασμοῦ τοῦ Κάτωνος πρὸς τὸν Κ. Φάβιον Μάξιμον, ὃν ὁ Σκιπίων δὲν ἠγάτα καὶ οὐ ἤθελε νὰ μειώσῃ τὴν δόξαν.

Aedilis plebi· ἀγορανόμος· οὗτοι ἦσαν ἀρχόντες ἐποπτεύοντες τοὺς ναοὺς, τὰ οἰκοδομήματα, τὰς ὁδοὺς, τὰς ἀγοράς, ἐπιμελούμενοι τῶν ἀγώνων καὶ ἀσχοῦντες ἀστυνομικά καθήκοντα.

Praetor· ἀρχὼν ὅστις μετὰ ἐνὸς ἔτους δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐπέμετο ὡς διοικητῆς ἐπαρχίας.

Q. Ennius· ποιητὴς λατίνος, καταγωγῆς Ἑλληνικῆς, ἐνέπνευσε τὴν ἀράπην πρὸς τὰ γράμματα εἰς τοὺς Ῥωμαίους· ἔγραψεν εἰς 18 βιβλία Annales. Τὸ ποίημα τοῦτο ἀπωλέσθη (240—169).

2.

Triumphum· αἱ τιμαὶ τοῦ θριάμβου συνίσταντο εἰς τὴν ἐν ἐπισήμῳ πομπῇ διέλυσιν διὰ τῶν ὁδῶν τῆς Ῥώμης μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἀνοδὸν εἰς τὸ Καπιτώλιον.

Moraretur· ἤθελε νὰ περατώσῃ μίαν ἐκστρατείαν προτοῦ καταθέσῃ τὴν ἀρχήν, ἣς ὁ χρόνος εἶχε λήξῃ.

Consul iterum· τὸ 194 π. X.

Neque hoc efficere potuit· ὁ Πλούταρχος λέγει τὸ ἐναντίον.
Potentia· αὐθαγαρεία.

Censor· τιμητής· οὕτως ἐζαλοῦντο ἐν Ῥώμῃ οἱ ἐξετάζοντες καὶ ἀπογραφόμενοι τὸ ὄνομα, τὰ κτήματα καὶ τὸν βίον ἐκάστου τῶν πολιτῶν. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην (census) ἀπεγράφετο ἕκαστος εἰς τὴν προσήκουσαν φυλὴν καὶ τάξιν, ὃ δὲ ἀνάξιος ἐξεβάλλετο καὶ ἐτάττετο πρὸς ἀτιμίαν εἰς ταπεινότεραν τάξιν.

Animadvertit· ἐστιγμάτισε δι' ἀτιμώσεως.

Edictum· ἀναλαμβάνων ὁ τιμητής ἢ ὁ πραιτωρ τὰ καθήκοντά του ἐξέδιδε τὸ edictum, διάταγμα, διαγραφὴν, περιέχον τὰς διζονομικάς ἀρχάς ἃς θὰ ἠκολούθει ἐν τῇ ἐξουσίᾳ.

Tentatus· ἐναγχθεῖς· ἀναφέρεται ὅτι ἐνήχθη τεσσαρακοντάκις καὶ τετράκις καὶ πάντοτε ἡθροώθη.

3.

Agricola sollers· ἔργαζεν ἔργον de re rustica.

Probabilis· δόκιμος.

Senior· ὀγδοηκοντούτης.

Origines· τὸ ἔργον τοῦτο ἀπολέσθη.

Galbae· οὗτος σταλείς ὡς πραιτωρ εἰς Λυσιτανίαν ἐνικήθη προσποιηθεὶς ὅτι ἠθέλει νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῶν Λυσιτανῶν διέταξε καὶ ἐφονεύθησαν πολλὰί χιλιάδες· εἰτα ἐλειμλάτησεν ὅλην τὴν χώραν.

Lusitanos· οὗτοι κατοικοῦν σχεδὸν τὴν νῦν Πορτογαλίαν.

Nulla doctrina· Ὁ Κάτων διηγείται ἀπλῶς, χωρὶς νὰ ἐκφράξῃ γενικάς χοῖσεις κατὰ τὴν ἱστορίαν τῶν γεγονότων.

In eo libro· τὸ βιβλίον τοῦτο ἀπολέσθη.

Studiosos Catonis· τοὺς ἐνδιαφερομένους περὶ τοῦ Κάτωνος.

ΒΙΟΣ Τ. ΠΟΜΠΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ

1.

Atticus· φίλος τοῦ Κορνηλίου καὶ τοῦ Κιζέρωνος.

Ab origine ultima· ἡ gens Pomponia ἀνήρχετο μέχρι τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ οἴου τοῦ Νουμᾶ Πομπιλίου, οἵτινες ἀμφότεροι ἐζαλοῦντο Pomponius.

Generatus· ἐγεννήθη τὸ 109 π. Χ.

Perpetuo obtenuit· διετήρησε πάντοτε, τ. ἔ. ἐφ' ὅσον ἐξῆ ἠόρζετο, ἡδ-χαριστεῖτο εἰς ταύτην.

Dignitatem· οἱ ἱππεῖς ἀπειτέλουν ἐν Ῥώμῃ τάξιν μεσαίαν μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν πατριζίων· ἵνα τις καταλέγεται εἰς αὐτὴν ἔδει νὰ κέζηται περιουσίαν 400 (Ο) σησιερτίων· εἶχον χρυσοὺν δακτύλιον καὶ ἵππον· ἄλλοτε ἀπειτέλουν τὸ ἱππιζὸν τῶν ῥωμ. λεγεώνων, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα xūitōn equites.

Ut tum erant tempora=διά τούς χρόνους καὶ οὕς ἔζη.

S. Torquatus· Ῥωμαῖος ἐπιφανής, οὗ ὁ Κικέρων ἔκρινε τὴν ἐν γλῶσσῃ αἰναι τὴν ἀρετὴν, χρηματίας ὕπατος.

C. Marius filius· υἱὸς τοῦ περιφήμου Μαρίου, νέος θαρραλέος, χρηματίας ὕπατος.

M. Cicero· ὁ μέγιστος τῶν Ῥωμαίων ῥητόρων γεννηθεὶς ἐν Ἀρπίνῃ τὸ 106 π. X. Ἐχρημάτισε ταμίας ὕπατος καὶ ἀνθύπατος. Φίλος τοῦ Πομπηίου καὶ εἴτα τοῦ Καίσαρος μετὰ τὴν ἐν Φαρσάλῳ μάχην. Θανόντος τοῦ Καίσαρος καταφέρθη κατὰ τοῦ Ἀντωνίου σφοδρῶς καὶ ἀντέταξεν εἰς αὐτὸν τὸν Ὀκταβιανόν, ἀνεψιὸν τοῦ Καίσαρος. Προγραφεὶς ὑπὸ τῆς δευτέρας τριανδρίας ἀπεπειράθη νὰ φύγῃ ἀλλ' ἐφρονεῦθη ὑπὸ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς συζύγου τούτου Φουλβίας καὶ ἤς ἐπετέθη διὰ τῶν Φιλίππων του. Σφύζονται λόγοι διζανιστοί, ἔργα περὶ ῥητορικῆς, φιλοσοφικὰ καὶ ἐπιστολαί, ὧν πολλὰ πρὸς τὸν Ἀττιόν.

2.

P. S. Rufus· ἐπιφανὴς ῥήτωρ ἀλλὰ χαρακτήρος βαίου. Φίλος τῆς μεριδος τοῦ Μαρίου ἐφρονεῦθη διταγῇ τοῦ Κίννα τὸ 87 π. X.

Tribunus plebi· δῆμαρχοι ἐκαλοῦντο οἱ ἄρχοντες οἵτινες καθῆζον εἶχον νὰ ὑπερασπίζωσι τὰ συμφέροντα τῶν πλεβείων. Ἡ ἀρχὴ ἱδρύθη τὸ 494 π. X. μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν πλεβείων εἰς τὸ Ἱερὸν ὄρος· καὶ ἀρχῆς ἦσαν δύο, εἴτα ἀνῆλθεν ὁ ἀριθμὸς μέχρι τῶν δέκα.

M. Servius Sulpicius· χρηματίας ὕπατος καὶ ἀνθύπατος δὲ ἐν Ἐλλάδι ἦτο στενὸς φίλος τοῦ Κικέρωνος.

Cinnano tumultu· διὰ τῶν ταραχῶν τοῦ Κίννα· οὗτος ἦτο φίλος τοῦ Μαρίου, ὃν ἠθέλησε νάνακαλέσῃ εἰς Ῥώμην ὕπατος ὢν· ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ καὶ οὗτος ἐκ τῆς Ῥώμης. Ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον μετὰ τοῦ Μαρίου ἐπὶ κεφαλῇ πολυαριθμοῦ στρατοῦ καὶ ἀμφότεροι ἐξεδιζήθησαν διὰ προγραφῶν αἵματηρῶν.

Sullanis partibus· ἀντίπαλος τοῦ Μαρίου ὁ Σύλλας νικήσας τοῦτον εἰσῆλθεν εἰς Ῥώμην καὶ μετὰ φρικώδεις φόνους ἐγένετο δικτάτωρ διὰ βίου. Κατέθηκε τὴν ἀρχὴν μετ' ὀλίγον καὶ ἀπέθανε τὸ 78 π. X. ἐκ φρενῶς νόσου.

Rei familiari· τότε ἐπόλουν τὰ πράγματα τῶν προγραφομένων καὶ ἐκείνων οἵτινες ἦσαν ἀπόντες.

Versuram facere=δανείζεσθαι χρήματα πρὸς ἐξόφλησιν ἐτέρου χρόνου· ἀλλ' οὕτω τις πράττειν δὲν ἐξοφλεῖ τὰ χρήματα ἀλλὰ μεταβάλλει (vertere) ἀπλῶς δανειστήν· ὁ οὕτω δανειζόμενος versuram facit.

Publice· ἐξ ὀνόματος τῆς πολιτείας, ὅτε αὕτη ἦτο ἠναγκασμένη νὰ δανείζηται.

Modius· μόδιος, ἐκτεὺς· μέτρον σίτου κ. ἄ. περιλαμβάνον περὶ τὰς 9 λίτρας· ὁ ἀττικὸς μέδιμος περιελάμβανεν 6 ἐκτεῖς.

3.

Civemque facere· ἡ τιμὴ αὕτη ἀπενέμετο εἰς ξένους παρασχόντας σπουδαίας ὑπηρεσίας.

Interpretatur=ὅπερ τινες ἐξηγοῦσι λέγοντες ὅτι.

Romanam' ἀπέβαλλε τις τὸν τίτλον τοῦ Ῥωμαίου πολίτου δεχόμενος τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου ξένης πόλεως.

Midiae' οὗτος ἦτο ὁ ἀρχὴ 4· τῆς Ῥωμοῦς μερίδος ἐν Ἀθήναις.

Actorem auctoremque' ἐργάτην καὶ συμβουλευόν.

Domicilium imperii orbis' ἡ ἐστὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ κόσμου.

4.

Sulla decedens' πρὸ ὀλίγου εἶχε τετρατίσῃ τὸν κατὰ τοῦ Μιθριδάτου πόλεμον καὶ ἐβάδιζε κατὰ τῶν Μαριανῶν τὸ 84 π. X.

Humanitas' εὐπρόσηγορία.

Officium' ἡ πρὸς τὸ καθήκον ἀφοσίωσις.

Comitia eorum' αἱ συνελεύσεις, εἰς αἷς παρουσιάζοντο ὡς ὑποψήφιοι διὰ δημοσίον τι λειτούργημα.

Fugienti' πιθανῶς δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Κιζέφω-
νος μετὰ τὴν συνφοσίαν τοῦ Κατιλίνου (58 π. X.). Ὁ Ἀττιζὸς εἶχε καταλίπῃ
τὰς Ἀθήνας ἀπὸ ἐτῶν. Ὁ Κορηνῆσις μᾶλλον ὀμιλεῖ περὶ τῆς εἰς Ἀθήνας
μεταβάσεως τοῦ Κιζέφωνος μετὰ τὸν λόγον αὐτοῦ pro Roscio Amerino δι'
αὐτὸν ἐπέσχεσθαι τὴν ὁργάνην τοῦ Σύλλα (81 π. X.).

Sestertium=sestertiorum.

Consulibus' τὸ 65 π. X.

5.

Q. Caccilium' Ῥωμαῖος ἱππεύς, θεῖος τοῦ Ἀττιζοῦ, ἄλλως ἄγνωστος.
L. Lucullus' νικητὴς τοῦ Μιθριδάτου, διάσημος διὰ τὴν εὐγλωττίαν,
τὴν στρατηγικὴν ἱκανότητα καὶ διὰ τὸν μέγαν πλοῦτον.

Heredem ex dodrante=ἐληρονόμιον κατὰ τὰ 3/4 τῆς περιουσίας του·
οὕτω ex quadrante, κατὰ τὸ 1/4, ex semisse, κατὰ τὸ 1/2.

Centies sestertium=centies centena millia sestertiorum nummo-
rum=10 ἑκατομ. σηατεριών.

Q. Tullius Cicero ἀδελφὸς τοῦ Μάρκου Τελλίου τοῦ ῥήτορος, διοικητῆς
τῆς Ἀσίας· καταγραφεῖς ἐν τοῖς προγραφοῖς τοῦ Ἀντωνίου ἐφρονεύθη.

Q. Hortensius' περίφημος ῥήτωρ Ῥωμαῖος. Οἱ λόγοι του ἀπώλεσθησαν.

Copula ἡθιζὸς δεσμὸς· ὁ Ἀττιζὸς ἠμπούδιζεν ἵνα μὴ ἡ ἀντιξήλια τῶν δύο
τοῦ φίλου μεταβληθῇ εἰς ἐχθρὰν πράγματι ὁ Ὀρτήσιος καὶ ὁ Κιζέφων παρέ-
μειναν ἡνωμένοι κατ' ὅλον τὸν βίον.

Optimae partes=ἡ ἀριστοκρατικὴ μερίς.

Ambitus=ἐπιδίωξις ἀξιομάτων διὰ μέσων μὴ νομίμων.

E republica=ἐν τῇ συγκέροντι τῆς πολιτείας.

Ad hastam publicam usque iam accessit=οὐδέποτε ἠγόρασε πράγματα
δημιουργήματα. Ὅτε ἐπ' ὅλον αἵματόν τοις πολέμοις ἐπὶ γένυσον δόρυ πρὸ τοῦ ἄρ-
χοντος τοῦ ἐπιφορτισθέντος τὴν πώλησιν (vendere sub hasta)· βραδύτερον
ἡ συνήθεια αὕτη διετηρήθη διὰ πᾶσαν δημοσίαν πώλησιν γινομένην ὑπὸ τῆς
δικαστικῆς ἀρχῆς (hasta ἢ hasta publica).

Neque praes neque manceps: Praes, ὁ ἐγγυώμενος τὸν ἀγοραστήν κατὰ τὰς δημοσίας· πωλήσεις καὶ ὅστις ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ ἀρχόντος ἂν ἐγγυᾶται (an praestet) τὸν ἀγοραστήν ἀτήντα praes (praesto)—Manceps (ἐκ τοῦ manus) ὁ ὀνομαζόμενος τι ἐν δημοσίᾳ πράσσει, ὁ εἰς ὃν κατενεύροτο τὸ πρᾶγμα.

Subscribens ὅστις ἤθελε καὶ ὑποστήλῃ κατηγορίαν ὑποβαλλομένην ὑπὸ ἄλλου ὑπέγραφε κατόπιν τῆς πράξεως.

7.

Bellum ὁ μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου πόλεμος, 49 π. X.

Vacatione ὁ Ἀττικὸς ἦτο τότε 50 ἐτῶν, ἐνθ' δὲν ἐξαλοῦντο ὑπὸ τὰ ὅπλα εἰμὴ οἱ ἀπὸ 17 - 50 ἐτῶν.

Pompeium ὁ Πομπηῖος ἦτο ἔνδοξος Ῥωμαῖος, ὅστις κατεπολέμησε τὴν μερίδα τοῦ Μαρίου, ἐνίκησε τοὺς πειραιάς, τὸν Μιθριδάτην καὶ τὸν Ἀντιόχον, ἀπετέλεσε μετὰ τοῦ Κράσσου καὶ Καίσαρος τὴν πρώτην τριανδρίαν, ἐγένετο ἀντίπαλος τοῦ πενήτερος τοῦ Καίσαρος, ἐνίκηθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν Φαρσάλῳ καὶ ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον, ἐνθα ἐδολοφονήθη ὑπὸ Πτολεμαίου ΙΒ' τὸ 48 π. X.

Conjunctum (=cognatum) ἡ οἰζογένεια Caecilia, εἰς ἣν ὁ Ἀττικὸς ἐκ μητρὸς ἀνήκεν, συνεδέετο διὰ συγγενείας πρὸς τὴν οἰζογένειαν Cornelia εἰς ἣν ἀνήκεν ἡ σύζυγος τοῦ Πομπηίου.

Ornamentum ἄξιομα, ἀρχή.

Offensione ὁ Πομπηῖος εἶχε διακηρύξει ὅτι θὰ ἐλόγιζεν ἐχθροὺς ἐκείνους, οἵτινες δὲν θὰ ἤρχοντο εἰς τὸ στρατοπέδον του.

Caesar ἔνδοξος Ῥωμαῖος στρατηγὸς ἀνεκτός τοῦ Μαρίου καὶ ἀντίπαλος τοῦ Πομπηίου ὑπέταξε τοὺς Γαλάτας, ἐνίκησε τοὺς ἀντιθέτους ἐν Ἰταλίᾳ, Ἀφρικήν καὶ Ἀσίᾳ, ἀνηγορεύθη διζυγίῳ ἰσόβιος καὶ ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῆς δημοκρατικῆς μερίδος τὸ 44 π. X. Μέγας στρατηγός, δεξιὸς πολιτικός καὶ συγγραφεύς.

8.

Brutus ἐννοοῦνται οἱ δύο Βρούτοι Μ. Ἰούνιος καὶ Δέκιμος Ἰούνιος· τούτων ὁ πρῶτος ἔλαβε σπουδαῖον μέρος κατὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος, ὅστις τὸν εἶχε λίαν ἐνεργετήσῃ, καὶ κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου καὶ Ὀκταβιανοῦ. Ἠττήθη παρὰ τοὺς Φιλίππους καὶ ηἰεροκτόνησεν ὁ δὲ δευτερός συγγενὴς τοῦ πρώτου κατόρθωσε καὶ ἐκδιώξῃ τὸν Ἀντώνιον ἔξω τῆς Ἰταλίας, εἰσῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς Ῥώμην, ἀλλ' ἐνίκηθη κατόπιν καὶ ἐδολοφονήθη.

Cassius εἰς τῶν δολοφόνων τοῦ Καίσαρος ἡττηθεὶς παρὰ τοὺς Φιλίππους καὶ αὐτοκτονήσας.

Adolescens 42 ἐτῶν. Ἰδὲ Ἀμ'λκα § I σημ.

Sene ὁ Ἀττικὸς ἦτο τότε 66 ἐτῶν.

Aerarium κατ' ἀρχαίαν ἐσημαίνει τὸ μέρος τοῦ ναοῦ τοῦ Κρόνου (Saturnus) ἐν Ῥώμῃ ὅπου ἐφυλάττετο ὁ δημόσιος θησαυρός· βαδύτερον αὐτὸν τὸν δημόσιον θησαυρόν· σπανίως, ὥς ἐνταῦθα, σημαίνει τὴν ἰδιωτικὴν περιουσίαν,

ἢ ἀλλοτρίον ταμεῖον.

C. Flavius· φίλος τοῦ Βρούτου φονευθεὶς εἰς Φιλίππους.

Consensionis globus=ὁμόθυμος συμφωνία.

Antonius· φίλος τοῦ Καίσαρος, κατεδίωξε τοὺς δολοφόνους αὐτοῦ· μέλος τῆς μετὰ τοῦ Ὁκταβιανοῦ καὶ Λεπίδου τριανδρίας, ἐπλήρωσε τὴν Ἰταλίαν προγραφῶν, ἐνίκησε τὸν Βρούτον καὶ Κάσιον ἐν Φιλίπποις· ἐλθὼν εἰς Ῥώμην πρὸς τὸν Ὁκταβιανὸν ἡττήθη ὑπ' αὐτοῦ παρὰ τὸ Ἀκτιον καὶ ἠττοκτόνησε φυχῶν εἰς Αἴγυπτον.

9.

Mutina· πόλις τῆς ἐντὸς τῶν Ἀλπεων Γαλατίας· ἀκριβοῶς παρὰ τὴν Μουτίνην συνεκροτήθη μάχη καθ' ἣν ὁ Ἀντώνιος ἡττήθη ὑπὸ τοῦ Ὁκταβιανοῦ (43 π.Χ.)

Fulvia· σύζυγος τοῦ Κλαυδίου, εἶτα δὲ τοῦ Ἀντωνίου, ἔλαβε μέρος εἰς τὰς προγραφὰς καὶ ἤσκησε μεγίστην ἐπιρροὴν ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ συζύγου τῆς.

P. Volumnius· στενὸς φίλος τοῦ Ἀντωνίου, παρέσχε βραδύτερον ἄσπλον εἰς τὸν Ἀττιζὸν· ἦτο praefectus fabrum (ἐπὶ τῶν ἐργατῶν) τοῦ Ἀντωνίου, ἔχων ἔργον νὰ ἐπιβλέπῃ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὸν πόλεμον ἔργα.

Vadimonium· κατὰ τὰς δίκας ὁ ἐνάγων ἐξήτει ἵνα ὁ ἐναγόμενος καταθέσῃ ἐγγύησιν. Κατὰ τὴν ὁρισμένην ἡμέραν ὁ ἐναγόμενος παρουσιάζομενος ἔλεγεν· «ποῦ σὺ ὅστις μ' ἐνήγαγες, ὅστις μοῦ ἐξήτησας ἐγγύησιν; Ecce me tibi sisto, tu contra et te mihi siste»· τ. ἔ., «ἰδοὺ ὅτι ἐγὼ παρεγενόμην εἰς τὸ δικαστήριον, παρουσιάσθητι καὶ σὺ πρὸ ἐμοῦ»· ἐντεῦθεν ἡ ἔκφρασις vadimonium sistere.

Secunda fortuna· πτ. ἀφαιρ.=κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς εὐτυχίας.

In diem· ἐν προθεσίμῳ, ὑποχρεούμενος νὰ πληρώσῃ εἰς ὁρισμένην ἡμέραν.

Versuram facere· ἰδὲ § 2 σημ.

Sensim· ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἢ ἀνεπαίσθητως.

Ille sui iudicii· ἐκεῖνος ἀνεξαρτήτου γνώμης, μὴ ἀπολυσθὼν ἢ τὴν ἑαυτοῦ κρίσιν.

10.

Imperatores· οἱ ἀποτελοῦντες τὴν τριανδρίαν.

Q. Gellius Canus· φίλος τοῦ Ἀττιζοῦ.

In ludo=κατὰ τὰς σπουδὰς τοῦ ludus=παιδευτήριον.

Hiems=τριφυμία.

11.

In Epirum· ἐν Ἠπείρῳ ὁ Ἀττιζὸς εἶχε τὸ πλεῖστον τῶν ζητημάτων του.

Praetorius· ὁ στρατηγός.

Ejus τ. ἔ. τοῦ Βρούτου.

12.

M. V. Agrippa· διακεχωρισμένος Ῥωμαῖος ναύαρχος λαβὼν μέρος ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τοῦ Ἀκτίου ὡς φίλος τοῦ Αὐγούστου.

Caesar' νοεῖται ὁ Γάιος Ἰούλιος Καῖσις Ὁκταβιανὸς Ἀύγουστος πρῶτος αὐτοκράτωρ Ῥωμαῖος ἀνεμὶς καὶ θετὸς υἱὸς τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, μέλος τῆς μετὰ τοῦ Ἀντωνίου καὶ Λεπίδου τριανδρίας, νικητῆς τῆς δημοκρατικῆς μερίδος ἐν Φιλίπποις καὶ τοῦ Ἀντωνίου παρὰ τὸ Ἀζιόν· ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ imperator διὰ τὰς νίκας καὶ ἐν ᾧ παρουσιάζετο ὡς θέλων νὰ διατηρήσῃ τὴν δημοκρατίαν ἴδρυνε πρᾶγματι τὴν μοναρχίαν. Ἀπέθανε 76 ἐτῶν τὸ 14 π.Χ. ἐν Νόλῳ τῆς Κάτω Ἰταλίας.

Triumvir rei publicae (constituendae).

Ea (gratia).

L. Saufejus πλούσιος καὶ πεπαιδευμένος.

Gerebantur ἤρχει πολλάκις νὰ εἶναι τις πλούσιος ἵνα προγραφῇ.

L. J. Calidus ποιητῆς ἔγκριτος.

Lucretius ἐπιφανὴς Ῥωμαῖος ποιητῆς καὶ φιλόσοφος τῆς σχολῆς τοῦ Ἐπικουροῦ γράφας ποίημα de natura rerum.

Catullus ἐπιφανὴς Ῥωμαῖος λυρικοῦ ποιητῆς, φίλος τοῦ Κορνηλίου, εἰς ὃν ἀφιέρωσε ποιήματά τινα σφζόμενα.

13.

Plus salis ἤτο μᾶλλον ζομφή.

Familia δηλοῖ τὸ οἰκετικὸν προσωπιζόν, τοὺς δούλους.

Librarii ἀντιγραφεῖς βιβλίων.

Pedissequus ἀκόλουθος, ἀκολουθῶν τὸν κύριον κατὰ τὴν ἐξοδὸν του.

Utrumque horum ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν.

Desiderat ἐν τοῖς μεγάλοις οἴκοις τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ ἔργον σχεδὸν διὰ πάντα τὰ ἐπαγγέλματα δούλοι οὓς ἔφερον τὸ πλεῖστον πεπαιδευμένους ἐκ τοῦ ἔξωτεριζοῦ.

Videas (concupisci).

Terna millia (sestertium).

Ephemeris βιβλίον τῶν καθημερινῶν ἐξόδων.

14.

Accesio ἐκ τῆς κληρονομίας ἦν ἔλαβε παρὰ τοῦ θεοῦ.

Vicies (centena millia) 2 ἑκατομ. σηστερτίων.

Centies (centena millia) 10 ἑκατομ. σηστερτίων.

Arretinum et Nomentanum ἀγροται οἰκίαι ἐν Ἀρρητίῳ τῆς Ἐτρούρίας καὶ Νομέντῳ πόλει τῆς Λατίνης.

Urbanae possessiones οἰκίαι, ἐργοστάσια καὶ καταστήματα διδόμενα ὑπ' ἐνοίκιον ἐν Ῥώμῃ.

15.

Comitas καὶ facilitas δηλοῦσι τὴν προσήνειαν καὶ τὴν γλυκύτητα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν severitas, τὴν σοβαρότητα καὶ gravitas, τὴν αὐστηρότητα. Cura πτ. ἀφαιρ.

Cicerones ὁ ῥήτωρ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Μάρκου, ἴσως καὶ ὁ ἀδελφὸς καὶ ὁ ἀνεμὶς του.

Caton (Uticensis) ἀπέγγονος τοῦ Cato major· μὴ δυνάμενος μετὰ τὴν παρὰ τὴν Θάλασσαν μάχην (46 π. Χ.) νὰ ἐπιζήσῃ μετὰ τὰ ἀλλεπάλληλα κατορθώματα τοῦ Καίσαρος, δι' ὃν ἠπειλεῖτο ἡ ἐλευθερία τῆς πατρίδος του ἐνέστη ἐν Ἰνδῷ τὸ ξίφος εἰς τὸ στήθος του ἀφ' οὗ ἀνέγνωσε τὸν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διαλογὸν τοῦ Πλάτωνος, τὸν Φαίδωνα.

Δ. Torquatus· ἀνῆκεν, ὥς ὁ Κάτων, εἰς τὴν δημοκρατικὴν μερίδα.

16.

Humanitas· χαρακτὴρ ἀξιερόστος.

Quamquam· ἐν τούτοις.

Qui=si quis.

17.

Pietas· πίστις εὐσεβεία.

Effere=ἐκφέρειν πρὸς ταφήν.

Se... redisse· ὅτι οὐδέποτε εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ συμφύλῃ μετὰ τῆς μητρὸς.

18.

Ordinavit· ὁ Ἀττικὸς ὠνόμασε τὸ βιβλίον τοῦτο (μὴ σφζόμενον σήμερον) liber Annalis· τοῦτο περιλάμβανε χρονολογικῶς τοὺς ἀνωτάτους ἀρχοντας τῆς Ρώμης μέχρι τοῦ 54 π. Χ. καὶ διὰ βραχέων τὰς πράξεις δι' ὧς ἕκαστος τούτων κατέστη ὀνομαστός.

Junia familia· αὕτη ἀνήκε τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς τὸν Αἰνεΐαν· ὁ πατὴρ τοῦ Ἰουνίου Βρούτου, πρῶτος ἕπατος τῆς Ρώμης, εἶχε νυμφευθῇ θυγατέρα Ταρκενίου τοῦ πρεσβυτέρου.

A quoque=et a quo.

Marcellus Claudius· ἕπατος ἐξορισθεὶς ὑπο τοῦ Καίσαρος καὶ ἀνακληθεὶς τῇ παρακλήσει τοῦ Κιζέφρονος, Marcelli, Scipionis, Fabii (rogatu familiam enumeravit...).

Quod=ita ut id.

19.

Divus· θετὸς υἱὸς τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος θεολογηθεὶς μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Caesar· Ὁκταβιανὸς Αὐγουστός.

Hanc· αὕτη ἐκαλεῖτο Vipsania ἢ Agrippina νυμφευθεῖσα τὸν Τιβερίον, τὸν ὁμότατον διάδοχον τοῦ Αὐγουστοῦ.

Ti. Claudius Nero· υἱὸς τοῦ Τιβερίου Νέρωνος καὶ τῆς Λιβίας (Livio Drusilla) ἣν διασευχθεῖσα, ἐνεμφεύθη ὁ Αὐγουστός. Νεὸς διεκρίθη εἰς πολὺν ἐκστρατείας, διεδέχθη κατόπιν τὸν Αὐγουστόν, ὅστις τὸν εἶχεν υἱοθετήσῃ. Ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν πραιτωριανῶν Μάρκωνος.

20.

Eliceret· ἀποσπῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀπομύσεις μαζροτέρας.

Jupiter Feretrius· μετὰ τὴν κατὰ τῶν Σαβίνων νίκην ὁ Ῥωμαῖος ἀπε-

κόμισεν ἐντὸς φορείου (feretrum) τὰ σκῆλα τοῦ βασιλέως αὐτῶν καὶ ἀπέθην.
 κεν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίνου λόφου παρὰ τὴν βίαν ἱερῶς δευός. Βραδύει-
 ρον ἴδρυσεν ἐκεῖ ναὸν τοῦ Jupiter Feretrius εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος
 τούτου. Ἐν τούτῳ φέροντες ἀνήρτων τὰ ἀπὸ τῶν ἀρχηγῶν τῶν πολεμίων ἰδίᾳ
 σκῆλα οἱ Ῥωμαῖοι στρατιῶν.

Romulus ἴδρυτής καὶ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ῥώμης (753—716 π. Χ.)

Ultimae terrae ἡ Ἀνατολή ἐνθα ἐκυβέρενα ὁ Ἀντώνιος, ἐν ᾧ ἐν τῇ Δύσει
 ἐκυβέρενα ὁ Ὀκταβιανός.

Usus=σχεσίς.

Fuit necesse (intercedere)

21.

Nactus est morbum=ἡσθένησεν.

Tenesmus (-os) τενεσμός, μορφή δυσεντερίας.

L. C. Balbus Ἰσπανός, διὰ τὰς ὑπερησείας αὐτοῦ γενόμενος Ῥωμαῖος
 πολέτης τῆς ιδιότητος ταύτης ἀμφισβητήθηκες αὐτῷ ὁ Κιζέρων ἐξεφώνησε
 λόγον ὑπὲρ αὐτοῦ σωζόμενον ἔτι. Ἐχορημάτισεν ὕπατος.

S. Peducaeus ἀντιστράτηγος τοῦ Ὀκταβιανοῦ καὶ φίλος τοῦ Ἀττιζοῦ.

Quibus (rebus).

Satisfeci=ἀρετὰ ἐπραξα (ἵνα σὰς πείσω).

Stat (in animo)=ἀπεφάσισα.

Deinde=τοῦλάχιστον (ἀν δὲλ. δὲν ἐπιδοκιμάζητε τὸ συνέδιόν μου).

Frustra=συναπτεόν τῷ dehortando.

22.

Pridie Kalendas apriles 31 Μαρτίου.

Consulibus τὸ 32 π. Χ.

Appia ἡ ὁδὸς αὕτη ἦγεν ἀπὸ Ῥώμης εἰς Βρινδήσιον διερχομένη διὰ τῆς
 Καπύης. Οἱ Ῥωμαῖοι ἴδρυσεν τοὺς τάφους αὐτῶν κατὰ μῆκος τῶν μεγά-
 λων ὁδῶν.

Quintum lapidem τὰ μύλια ἐσημειοῦντο ἐπὶ λίθων εἰς πάσας τὰς ὁδοὺς
 μέγροι τῶν περάτων τοῦ Κράτους. Οὕτω lapis=μύλιον ἐνταῖθα τὸ πέμπτον
 ἀπὸ τῆς Ῥώμης.

